CHRONICON
COENOBII
MONTIS-FRANCORUM
GOSLARIÆ,

Ejusdem Origines, progressum, fata, incrementa & decrementa, nec non seriem Præpositorum enumerans, Pontificum insuper Maximorum, Præsulum, Ducum, Comitum, Dynastarum, & Nobilium vicinorum Privilegia, Diplomata, Tabulas, & literas recensens, quibus varia, quæ tum temporis in adsitis terris memoratu digna contigere, præprimis verò vitæ Præsulum Hildesiensium, secundùm seriem brevibus verbis explicatæ, junguntur.

Ex optima nota autoribus & documentis authenticis congestum.

FRANCOFURTI,

ANNO M DC IIC.

Cicero libr. II. de Orat.

Hiſtoria eſt teſtis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magiſtra vitæ, nuncia vetuſtatis.

B. L. S.

Multa in cœnobiorum scriniis & arcanis penetralibus abdita latere, quæ ad illustrandum studium historicum apprimè faciunt, nemo facilè negaverit, cui facultas concessa est, situ obsita, à muribus arrosa, & à blattis exesa eorundem documenta, diplomata, privilegia, Tabulas, & literas paulò accuratiùs inspiciendi. Nec enim ea ad sacram saltem, sed etiam ad profanam historiam explicandam utilissima, imò quàm maximè sunt necessaria. Inde cœnobiorum, templorum, fanorum, & sacellorum ortus, altarium fundationes & dotationes, ordinum monasticorum, fraternitatum, solennium sacrorum & rituum obsoletorum institutiones, Paparum, Archipræsulum, Præsulum, Abbatum, Abbatissarum, Præpositorum & Priorissarum cujusq; ecclesiæ indubitata series, privilegia peculiaria sacris locis concessa, ac demum fata, nec non incrementa & decrementa quarumvis ecclesiarum, unicè ferè depromi possunt. Præterea nemo est qui ignorat, quantùm emolumenti historiæ profanæ è diplomatum adminiculis accedat; quippe quæ bellorum veras origines, pacificationes, fœdera, permutationes, pacta antiqua, priscorum locorum nomina, terminos, distinctionem, temporum accuratissimam supputationem, imò Imperatorum, Regum, Ducum, Principum, Comitum, Dynastarum, & nobilium cujuslibet regionis stirpes, aliàs vel sub oblivionis squalore sepultas, vel sanè dubiis inextricabilibus involutas, luce meridiana clariùs ob oculos ponunt.

Hæc

Hæc me quoq; perpulere, ut collectis haud paucis Tabulis authenticis, historiam cœnobii Montis-Francorum Goslariæ contexere decreverim. Haud equidem diffiteor, tantas mihi vires minimè esse, ut tale quid nitore debito justaq; possim perficere elegantia. Id enim à viris in re historica versatissimis (quales inter innumeros alios sunt insignes illi Meibomii, avus & nepos) saltem exspectandum erit. Non tamen ideò animum despondi, sat habens, qui tantorum virorum exempla, hoc est tanquam umbra corpus sequar, & laboris impensi præmium sufficiens relaturus, si vel minimi quid in hac opella occurrerit, quod lectori historiarum amanti aliqualiter satisfecerit.

Exhibet verò hoc Chronicon tam urbis, in qua situm est, quàm cœnobii ipsius quantùm haberi possunt origines. His junguntur secundùm annorum seriem res hinc inde occurrentes & memoriâ dignæ, interspersa brevi eorum narratione, quæ in vicinis terris suo quæq; tempore contigere. Nec seriem Præsulum Hildesiensium omittere fas duxi; quippe qui Francobergensium diœcesani fuere, atq; adeò jure merito suo ordine enarrari debuere. Tandem de familiis Comitum, Dynastarum, & Nobilium hisce in terris quondam longè lateq; florentium quædam hinc inde addidi, sperans fore, ut hæc quoq; lectori haud sint ingrata. Hoc quicquid est opellæ tibi offero B. L. ex animo optans, ut lectu digni quid in eadem tibi occurrat, operam, si id consequar, daturus, quò adhuc unum aut alterum ejusmodi Chronicon, plura nec lectu forsan injucunda continens, suo tempore Francobergense nostrum sequatur. Hisce Vale Benevole & sincere Lector, errores humanos hinc inde dubiô procul sæpiùs obvios ut homo humaniter ferens. Dabam è Muséo III Cal. Jul. Anno MDCXCVII.

CHRO-

CHRONICON
MONTIS-FRANCORUM GOSLARIÆ.

ANTEQUAM de hiſtoria cœnobii Francobergenſis agere incipio, pauca de Goslarienſi urbe, in qua ſitum obtinet, præmittere animus eſt. Goslaria, cui nomen *à ſitu ad Goſam* fluvium eſt impoſitum, ex antiquiſſimis Saxoniæ urbibus eſt, priſcorum Imperatorum ſtudio & amore, ædificiis & incolis multùm aucta & ornata. Primordia ejus anguſta admodum fuere, mœnibus ſucceſſu tandem temporis largioribus redditis. Originum eadem quæ reliquarum Saxoniæ urbium eſt conditio, ut ſub ignorantiæ umbra latentes leves ſaltem conjecturas in easdem inquirentibus relinquant.

Dubitari tamen vix poteſt, quin ortus ejus ad Henricum I Imperatorem, Aucupis nomine vulgò notum, ſit referendus: is enim urbium Saxoniæ noſtræ almus parens & primus auctor haud immeritò audit. Hunnorum potentia & barbaries ſeculô decimô in immenſum excreſcebat. Nam Saxoniæ limites intrantes agrum obvium fusque deque habebant, nulli parcentes ſexui, nulli ætati. Actum erat de Saxonia, nî Henrici prudentia malo remedium quæſiviſſet. Is, ſaluberrimis legibus latis, ſuos armorum uſum edocuit, & urbes tanquam obices barbarorum rabiei oppoſuit.

Hoc innuunt (a) *Albertus Krantzius*, Goslariæ originem Henrico diſertè adſcribens, (b) *Magnum Chronicon Belgicum*, (c) *Schiphovveri Chronicon Oldenburgenſe*, (d) *Bodo*, aliique, his verbis:

 Loca

(a) *Saxon. l.3.c.12.* (b) *ap. Piſtor. T.I.p.75.* (c) *ap. Meibom. ſcript. rer. Germ. T.2.p.130.* (d) *ſyntagm. abbat. Gandes. ap. eund. T.2.p.490. Vid. etiam Chron. Theod. Engelhus. p.m.175. Gobel. Perſon. Coſmodr. at.6.c.47. & aut. inc. fundat. aliqu. eccl. ap. Maderum.*

Loca immunita muris & fossis cinxit (Henricus,) *urbes verò legibus & moribus formavit; Henricus rex condidit Goslariam; Henricus Goslariensem fundavit civitatem; Henricus Goslar ædificavit.*

Hinc in errore versantur, qui Goslariæ origines Henrico III Imperatori adscribunt, qui multis annis post Aucupem vixit. Hic enim Anno DCCCCXXXVI fatô fungebatur, ille verò annô demum trigesimô nonô supra millesimum imperium capessebat. Taceo quòd jam ævô Ottonis magni Imperatoris urbis nomine venerit, id quod fide digni (a) autores testimoniô suô probant. Saltem hoc cum (b) *Krantzio* concedi potest, quod majus incrementum imperante Henrico III ceperit, id quod præprimis è perfectione templi cathedralis, quæ eidem debetur, patet.

In hujus urbis vicinia exstant metalla æraria Rammebergensia. Horum inventorem Ottonem magnum Imperatorem Henrici nostri filium faciunt auctores. *Ejus namq; temporibus,* (c) *Dithmaro teste, aureum illuxit seculum, apud Saxones primùm inventâ metallifodinâ; Otto Imperator,* uti (d) *Otto Frisingensis* habet, *in terrâ Saxonica venas auri & argenti primus industriâ suâ aperuit; Otto primus,* referente (e) *Chronicô magnô Belgicô, venas argenti & æris juxta civitatem Goslariam in Saxonia invenit,* ac demum, (f) *Chronico Magdeburg.* notante, *primus* (Otto) *venas argenti & æris juxta civitatem Goslariam invenit.*

Ottonis magni successores sæpius ad hanc urbem secessere, quô splendor ejusdem haud parum crevit, præprimis, cùm haud raro comitia in eadem celebrarentur, magnique momenti negotia componerentur. Sacra inter, quibus gaudet, ædificia præeminet templum cathedrale D. Matthiæ Apostolo dicatum. Hoc, uti referunt, Conradus II Imperator fundavit, & successor ejus Henricus III filius ad umbilicum duxit.

(a) *Magn. Chron. Belg. p. 79. Sigeb. Gemblac. ad ann. 968. Chron. Archi-Episc. Magdeb. ap. Meib. sub init. Bodo loc. cit. p. 495.* (b) *Saxon. l. 3. c. 11.* (c) *Chron. Mersburg. l. 2. p. 24.* (d) *Chron. l. 6. c. 24.* (e) *ap. Pistor. p. 79.* (f) *ap. Meibom. sub init.*

duxit. (a) Leo IX Papa, ſeptuaginta tribus Cardinalibus, Epiſcopis, & Abbatibus adſtantibus, auguſtas haſce ædes inaugurâſſe ſcribitur.

Illas ſi Europæ ſeminarium quis dixerit, haud multùm à veritate aberrabit. Dedere enim *Eccleſiæ Romanæ* Clementem II Papam, *Colonienſi* Annonem, quem Henricus III Imperator in deliciis habebat, eidemque ſuffectum Hildolphum, Henrici IV Imperatoris Capellanum, *Treverenſi* Landolphum, *Moguntiæ* Ricolphum, *Magdeburgenſi* Engelhardum, Hartwicum, Conradum, & Guntherum, *Hamburgenſi* Liemarum Archipræſules, & præter hos variis aliis Eccleſiis quadraginta unum Præſules.

Nec modica magnatum tam Saxonicorum quàm exterorum turba artibus liberalibus hicce loci quondam eſt imbuta, quos inter nominari merentur Hecelo è Saxoniæ Marchionibus Præpoſitus, Goslarienſis & poſteà præſul Hildeſienſis, Anno Comes Daſſilienſis, Archipræſul Colonienſis, Bruno è ducibus, Carinthiæ, qui commentarios in Pſalmos Davidis confecit, præſul Würceburgenſis, Svigerus de Meyendorf, Henrici III Imperatoris Cancellarius, poſteà Præſul Bambergenſis, Benno Werneri filius Comes Woldenbergenſis & Præſul Miſnenſis, Adelhogus, è Comitibus neſcio quibus oriundus, Præſul Hildeſienſis, Siffridus Comes Querfurtenſis, Præſul ibidem, Henricus Comes ab Aslo, Archipræſul Magdeburgenſis, Ludolphus Comes Sladenenſis, Præſul Halberſtadenſis, Conradus Comes Querfurtenſis, Arnoldus Comes Solmenſis Præſul Bambergenſis, & Guilielmus Comes Querfurtenſis.

Præter hoc templum cathedrale quatuor ſunt in urbe ſic dicta parochialia, B. B. Coſmæ & Damiani in foro ſitum, quòd ideo in Tabulis templum forenſe nuncupatur, B. Jacobi, B. Stephani, & B. Thomæ. E cœnobiis præcipua ſunt Mons D. Georgii, in colle ad muros ſitus, ab Henrico Aucupe cœptus, à Conrado II, Henrico IV & Henrico V Imperatoribus auctus, & à Friderico Barbaroſſa XII Canonicis regularibus inſtructus, à civibus verò Goslarienſibus Anno MDXXVII impio

 furore

(a) *Mader. antiquit. Brunſv. p. 145. Letzner. Chronic. monaſt. MS. p. m. 224.*

furore destructus; S. Sepulchri in suburbio ad portam B. Viti situm, quod xenodochii locum posteà supplevit; Franciscanorum eidem usui dicatum; & Novi-Operis à Volcmaro de Lichtenstein Advocato Cæsareo in honorem DEI & B. Mariæ Virginis Anno MCLII fundatum, sed annô demum millesimô ducentesimô perfectum. Et tantùm de Goslaria, nunc ad rem.

Augescente indies re metallica montis Rammensis metallicorum quoque increscebat penuria. Hæc ut resarciretur, artifices periti è Franconia advocabantur, qui curam gererent, quò opus paulatim majus caperet incrementum. Hi Montem-Francorum insidentes nomen eidem primi dedere, quò etiamnum posteritati notus est. Locum hùc facientem (a) ex *Theod. Engelhusio* referam: *Homo iste* (Gundelkarl) *non ignorans, quantùm utilitatis mons* (Rammensis) *haberet, Franconiam adiit, erat enim Franco, & plures gentis suæ viros socios secum sumens locum ædificare cœpit, venas metallorum, cupri, plumbi, & argenti, reperit, ditatus ultra modum; sicq; plures accurrentes civitatem ædificant. Sic locum illum alienigenæ fundantes Saxoniæ cesserunt; unde adhuc montem eundem quondam Franckenberg nominaverunt.*

Huic monti superstructum est templum D. Petri Apostoli, quod quônam cœperit annô mihi equidem non constat. Si conjecturæ locus est, statim forsan sub Francorum adventum strui potuit, successu temporis mole auctum. Situm quondam extra muros habuit, sed iisdem amplioribus redditis ambitu mœnium postea est conclusum. Huic ut præfixos statueret limites Udo Præsul Hildesiensis, cives Goslarienses instanter petiere. Udo, precibus eorum annuens, hasce concessit Tabulas:

In nomine sancte & individue trinitatis & intemerate genitricis beate Virginis MARIE.

UDO DEI gracia Hildenesheimensis Episcopus notum

(a) *Chron. p. 176.*

tum esse volumus omnibus CHRISTI nostrique fidelibus, tam futuris quam presentibus, quia per peticionem & interventum optimorum civium Goslariensium, ob devotum servicium eorum circa nos semper benivolum, & instinctu aliorum fidelium nostrorum, ecclesie S. Petri Frankenberc omnes fines ville Goslariensis occidentales a plateis que dicuntur Berningi, Werenheri, Biermanni, usque ad regis Capellam & S. Marie, & ad terminum predicte B. Petri ecclesie, cum universis que in his partibus nostri episcopalis juris & potestatis sunt, vel esse poterunt, videl. jura baptizandi, infirmos visitandi, oleo ungendi, sepeliendi, ceteraque ecclesiastice cure attinencia, excepta sinodali potestate, sub testimonio ac consciencia bonorum virorum, qui sunt Conradus prepositus, Fridelicus pr, Uldaricus minister de Hildeneshem, Ameco, Bernhardus, Arichin, Widego, Bernhard, Marcolf, Segenbrecht, Meino, Tidico, Brun, Heriman, Adelman, Balderam, Berelm, Jemmico, Gerhard, Ruder, Benico, Mannico, Liudolf, Alico, Adelhard, Reinzo, pontificali potestate proprie donavimus, confirmavimus, perpetuo jure retinenda & habenda concessimus, ea scil. condicione atque ratione, ut nullus successorum nostrorum, aut imperator, sive Rex, seu quelibet judicialis vel potentis persona, magna vel modica, hoc donum demere, alienare, seu ullô modô turbare aut inquietare presumat, sed prefata ecclesia hanc tradicionem cum omni mansuetudine eternaliter teneat. Quod autem hoc nostrum pontificale datum inconvulsum, ra-

tum quoque & firmum ſempiterno maneat evo, hoc privilegium ſcribi ac ſigilli noſtri impreſſione mandavimus ſignari. Datum eſt autem III. ID' MAI.
Anno quidem Dominice incarnacionis M°. C°. VIII°. indict. VIII. anno vero V. HEINRICI REGIS III°. factum Goslariæ feliciter AMEN.

Huic D. Petri templo junctum eſt poſteris temporibus cœnobium monialium, cujus hiſtoriam in hoc Chronico perteximus. Quônam id cœperit annô, de eo controverſiam inter ſe habent autores, cùm fundationis Tabulæ haud ſint ſuperſtites. Quidam primordia ejus in Conradi II Præſulis Hildeſienſis tempora, annô tamen non expreſsô, referunt. Alii, eosque inter (a) *Letznerus*, perhibent, fundationem hanc in Annum M CC IX cadere. Verùm haud pauca ſunt quæ mihi perſuadent, annum circiter vigeſimum quintum vel ſextum ſeculi decimi tertii natalem cœnobii hujus rectè nominari poſſe.

Auctor fundationis duplex citatur : (b) *Sagittarius*, (c) *Topographia Brun. & Luneb. &* (d) *Catalogus Epiſc. Hildes. MS.* Conradum præfatum præſulem, (e) *Letznerus* verò Agnetem Henrici ducis Saxoniæ & Comitis Palatini ad Rhenum, Henrici Leonis filii, uxorem fundamenta cœnobii jeciſſe volunt. Mihi hæc eſt ſententia, Conradum jure meritoque autorem ejus haberi, id quod, præter allegatorum locorum auctoritatem, aſſidua cura, quam pro commodo hujusce plantationis geſſit, probare videtur. Pauca hicce loci de Conrado II ediſſeram : ortum debuit prænobili Reyſenbergiorum in Wetteravia ſtirpi, & ad literas à pueris ſedulo incubuit. In Academia Pariſina publicè docuit, vitæ & morum integritate cunctis ſe commendans. Decanus Spirenſis & Canonicus Moguntinus denominatus modeſtiâ, doctrinâ,

(a) *Chron. monaſter. MS. p. m. 249.* (b) *Hiſtor. urb. Goslar. p. 18.* (c) *Meriani p. 83.* (d) *in Conrado II.* (e) *loc. citato.*

ctrinâ, & facundiâ Canonicos Hildesienses adeò sibi devinxit, ut Siffrido I mortuo eundem suffecerint. Notandus hic venit scriptorum error in anno initiali ejus enumerando. (a) *Chronicon Saxonicum*, quod (b) *Büntingius* sequitur, annum millesimum ducentesimum undecimum denotat: ast præter auctoritatem (c) *Gasparis Bruschii* & (d) *duorum manuscriptorum*, annum seculi decimi tertii vigesimum primum numerantium, Tabulæ authenticæ idem firmissimè probant. Ne sim prolixus, unum exemplum è multis proponam : Conradus conventui Francobergensi mense Martio anni M CC XXXIX dimidium decimæ Novenensis conferens sub calcem addit *annô Episcopatus nostri* decimô octavô. Demantur octodecim è triginta novem, restabunt viginti unus annus, qui est verus Conradi initialis.

Hic præsul Franciscanos ac Dominicastros in urbem Hildesiensem primus recepit, cœnobium ordinis B. Mariæ Magdal. in eadem exstruxit, palatium episcopale ruinam minans instauravit, arces Wincebergensem & Schardeccensem perfecit, ac demum Empenoviam & Insulam, quæ arx erat Hildesiæ imminens, prædonum latebras expugnavit & solo æquavit.

Cœnobii nostri ædificiis ad umbilicum ductis colonia sororum pœnitentium B. Mariæ Magdalenæ, ordinis B. Augustini, eodem deducebatur. Hæ in seculo viventes vitam in variis deliciis, luxu, libidinibus & voluptatibus transigebant; sed ad saniorem reversæ mentem seriam pœnitentiam in ejusmodi cœnobiis agebant. Hinc in Tabulis audiunt *mulieres, quæ jamdudum in limo profundi infixæ, videlicet in sordibus peccatorum, ad semitam virtutis reductæ pœnitentiam suorum facinorum facere DEO student; quæ carnalium voluptatum illecebris abdicatis pro æternis deliciis obtinendis se cœlesti sponso dicârunt; quæ mundi vanitatibus abnegatis obtulerunt Domino laudis sacrificium semetipsas.* Inde patet, cur sororum pœnitentium nomine insigniantur, necnon cur B. Mariæ Magdalenæ, insignis illius peccatricis, ordini adscribantur. Novel-

---

(a) *p. m. 304.* (b) *de episcop. Hild. in Conr. II.* (c) *de Archiepisc. & ep. Germ. c. 11. §. 29.* (d) *Catal. ep. Hildes. MS. in Conr. II. Vita eorund. MS. in eodem.*

Novellæ huic Coloniæ ſub initium res anguſta domi erat. Hinc dicuntur (*) *pauperes moniales, quæ facultatem non habent, de quo ſuſtentare valeant vitam ſuam; quæ junctæ ſunt paupertatis funibus, ut ſine ſubventione fidelium nequeant ſuſtentari; quæ egent fidelium eleemoſynis; quibus ad ſuſtentationem propriæ non ſuppetunt facultates; depreſſæ inſupportabili ſarcina paupertatis; quæ in paupertate diu noctuq; deſerviunt, eleemoſynis præ nimia paupertate indigentes.*

Huic inopiæ auſpicatò opem tulit ſuetus eorum temporum modus argentum corradendi, remiſſio nempe peccatorum, indulgentiarum nomine vulgò nota. Harum primas conceſſit Otto Cardinalis ſedis Romanæ legatus per Germaniam hiſce Tabulis:

OTTO miſeracione divina S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconus Cardinalis, apoſtolice ſedis legatus, univerſis CHRISTI fidelibus preſentes has literas inſpecturis ſalutem in Domino. Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal CHRISTI, recepturi, prout in corpore geſſimus, ſive bonum fuerit ſive malum; oportet nos diem meſſionis extreme miſericordie operibus prevenire, & eternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in celis, firmam ſpem fiduciamque tenentes, quod qui parce ſeminat parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus de benedictionibus metet vitam eternam. Cum igitur dilecte in Chriſto pauperes ſorores penitentes S. Mar. Magdal. in Alemannia proprias non habeant facultates, unde valeant ſuſtentari; univerſitatem veſtram rogamus, monemus, & hortamur in Domino, & in remiſſionem vobis injun-

(*) *Vide paſſim Tabulas.*

injungimus peccaminum, quatenus de bonis à Deo vobis collatis pias elemosinas & grata eis caritatis subsidia erogetis, ut per subvencionem vestram earum inopie consulatur, ut vos per hec & alia bona, que Deo inspirante feceritis, ad eterna possitis gaudia pervenire. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia, & B.B Petri & Pauli Apostolorum meritis & intercessione confisi, omnibus, qui ad loca ipsarum accesserint, vel elemosinas suas per nuncios suos destinaverint, XL dies de injuncta sibi penitencia legacionis auctoritate, qua fungimur, misericorditer relaxamus. Dat. Constencie Anno Domini M°. CC°. XX°. IX°. ind. II. XIV°. Kal. Januar.

Otto, de quo hic sermo, & cui nomen Blanci de Alerano antea fuit, originem Marchionibus Montisferrati debuit. Cardinalis dignitatem nactus est Romæ mense Septembri (a) Anno MCCXXVII à Gregorio IX Papa. Munere legati Sedis Apostolicæ per Germaniam functus, & ex Diacono Cardinale tituli præmemorati Episcopus Cardinalis Portuensis & S. Ruffinæ ab Innocentio IV Papa A. MCCXLIV in concilio Lugdunensi creatus, diem supremum obiit Lugduni in Gallia Anno MCCLI ibidemque apud Prædicatores monachos terræ est mandatus.

Quod titulum S. Nicolai in carcere Tulliano concernit, scire oportet, Romanorum temporibus carcerem publicum eò in loco, ubi nunc templum conspicitur, fuisse. Templi origines haud certò constant, antiquissimum tamen est. Alexander VI Papa (b) idem instauravit, & Petrus Aldobrandinus tituli hujus Cardinalis Anno MDXCIX parietes picturis eleganter exornavit.

(a) *Vid. Onuphr. Panvin de Pontif. Rom. in Gregor. IX. & Innoc. IV.*
(b) *Vid. Rom. antiquit. & nov. p. 319.*

Hisce mediis nummi paulatim accrevere, facultate sororibus concessa coëmendi fundos in usum conventus. Mittebantur enim in regiones adsitas qui eleemosynas peterent, quibus testimonium concessere Guilielmus D. Petri & Thomas D. Stephani Moguntiæ Decani, conservatores & judices ordinis B. Mariæ Magdalenæ per Germaniam à Papa constituti, *cunctos Christi fideles rogitantes, ut sororum inopia larga manu suppetias ferre dignarentur, additis præmii locô quadraginta dierum indulgentiis.*

Has novis auxit Gregorius IX Papa Anno MCCXXXII Non. Junii, Calend. Augusti, & XIV Cal. Decembris Agnaniæ, Reati, & Spoleti in integrum annum & XL dies concessis. Conventus igitur divitiis augescentibus A. MCCXXXIV à Basilio Wenthusio & Guncelino Osterrodio fratribus IX agrorum sic dictos mansos & molendinum Mechtegeshusæ sita coëmit. Hæc bona feudi titulô tenebantur ab ecclesia Hildesiensi, & à præfatis fratribus Siffrido de Gowische Leonhardi filio collata erant, qui eadem conventui liberè resignabat. Testes: Bertholdus & Arnoldus fratres, Volcmarus Giselbertus, & Siffridus Leonhardi filii de Gowische, milites, Rudolphus de Gosa, Vicelinus Vorsterus, aliique quam plures.

Osterrodiorum familia hîc obvia è primariis harum terrarum quondam fuit, sedem in arce vetusta Osterrodia, in vicinia jugorum Hercyniorum sita, habens. Hanc sub Comitum Lutterbergiorum, quibus à Saxoniæ Ducibus feudi titulô collata fuerit, imperio aliquamdiu fuisse, & Hermannô stirpis novissimô Anno MCXLIII emortuô ad Henricum Leonem, Bavariæ & Saxoniæ Ducem potentissimum, rediisse legitur in (a) *Topographia Brunov. & Luneburgensi.* Verùm stirps Lutterbergia in Hermanno minimè periit; nam ex (b) *M. Henrici Eckstormii Chronico Walkenredensi* constat, ultimum ejus Comitem Ottonem fuisse, & Anno MCCCXCVII demum diem supremum obiisse.

De Osterrodiis pauca invenire mihi licuit, Basilii tamen nomen occur-

(a) *Merian. p. 178.* (b) *pag. 15.*

occurrit in tabulis Ottonis IV Imperatoris, quibus cœnobio Riddagshusano defensionem Anno MCXCVIII pollicetur. Idem testis citatur in aliis Tabulis XIV Cal. Jun. Anno MCCIX ab eodem Ottone datis. Idem nomen, advocati Osterrodensis titulô additô, legitur ad Annum MCCXLIII Guncelini patris & filiorum Alberti, Burchardi, Guncelini, Ecberti, Hermanni & Ernesti, mentio incidit in Ann. MCCLXVII. Sic quoque Wenthusiorum, ejusdem stirpis nobilium (nam domiciliorum ratione saltem distinguuntur) raro occurrit mentio. Nostri tamen Basilii nomen circa Annum MCCLX conspicitur, quippe quô cœnobio D. Blasii Northeimii agros quosdam Godenstedæ obtulit. Uxor ejus citatur, sed nomine non expresso: filii verò fuere Aschwinus & Guncelinus. Horum insignia appicta exhibeo:

Graviter circa hoc tempus litigabant Conradus II Præsul Hildesiensis, & Otto puer Dux Brunov. & Luneburgensis. Causam litis fuisse perhibent (a) *Vita Episc. Hildes. MS.* quòd Otto summam in Episcopatu Hildesiensi auctoritatem efflagitaverit. Vicini pacis amantes frustra rixam componere allaborabant; sed auspicatò à Friderico II Imperatore comitia Moguntiæ celebrabantur. In hisce ingens principum & Magnatum turba, eosque inter Otto & Conradus comparuere. Hi duo principes causam suam coram Cæsare & ordinibus Imperii exposuere, solidis utrimque argumentis productis. Sed Otto causâ cecidit, sententiâ latâ, ut diœcesis Hildesiensis ab alieno dominatu esset libera.

 In

(a) *in Conrad. II.*

In ſplendidisſimis hiſce comitiis Anno MCCXXXV habitis Otto puer, Princeps prudentiâ, fortitudine, & armorum peritiâ clarus, XII Cal. Septembris primus (a) Brunovic. & Luneburg. Dux à Friderico II Imperatore ſolenni ritu denominatur. Splendidæ huic dignitati, quò eò eſſet amplior, decimæ metallorum ærariorum Goslarienſium, ad imperium anteà ſpectantes, junguntur.

Conventus noſter paulatim accreſcens papali defenſione meritò firmandus erat, ideoque à Gregorio IX Papa haſce literas nanciſcebatur:

GREGORIUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis prepoſito & ſororibus penitentibus monaſterii S. Marie Magdalene in Gozlaria, Ildeſemenſis diocefis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod juſtum eſt & honeſtum, tam vigor equitatis quam ordo exigit racionis, ut id per ſollicitudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Quapropter, dilecti in domino filii, veſtris juſtis poſtulacionibus grato concurrentes aſſenſu perſonas veſtras & monaſterium, in quo divino vacatis obſequio cum omnibus bonis, que impreſenciarum racionabiliter poſſidet, aut in futurum juſtis modis preſtante domino poterit adipiſci, ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus. Specialiter autem terras, poſſeſſiones, & alia bona, que monaſterium ipſum ex pia conceſſione fidelium canonice fuerit aſſecutum, ſicut ea omnia juſte ac pacifice poſſidetis, vobis & eidem monaſterio per vos auctoritate apoſtolica confirmamus, & preſentis

(a) *De eo vid. amplius clariſſ. Meibom. de erect. Duc. Brun. & Luneb. ſcript. rer. German. T. 3. p. 203.*

ſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtre protectionis & confirmacionis infringere, vel ei auſu temerario obviam ire. Si quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignacionem omnipotentis Dei & B. B. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Peruſii IV non. Auguſti, pontificatus noſtri anno nono.

Idem Papa Anno MCCXXXVII novas C dierum indulgentias cœnobio largitur, literas IV. Cal. Oct. ad Priores & Fratres ordinis Prædicatorum ac Minorum per Germaniam dat, ac eosdem populum pro concione exhortari jubet, ne egenis hiſce monialibus ad ſuſtentandam vitam larga manu ſubvenire cunctaretur. Et quò dona ſororibus oblata à turbatorum manibus eſſent immunia, privilegium adjicit, eleemoſynas canonicè oblatas ritè recipiendi, ac liberè posſidendi, junctis in transgreſſores gravibus minis.

Hic Papa antequam ad ſedem Romanam perveniret, Flugolini nomen gesſit, Agnaniæ originem debuit, Innocentii III nepos & Honorii III ſucceſſor fuit, & XIII Cal. April. Anno MCCXXVII è Cardinale Epiſcopo Oſtienſi & Veliterno Papa factus eſt. Hic Fridericum II Cæſarem ad expeditionem Aſiaticam ſeriò exhortabatur. Fridericus ſe id ſolum curare ſimulans, ut Chriſtianis in Palæſtina ſub impiorum jugo gementibus opem ferret, Cyprum inſulam & Acconem cum claſſe perrexit, ſed re infecta Brunduſium rediit, Papæ ſtudium planè eludens. Paulò tamen poſt in gratiam cum Papa rediit M. CXX auri unciis perſolutis. Gregorius turbas populares haud diu pòſt Romæ excitatas lenitate potiùs quàm armis compoſuit. Recrudeſcentes verò non niſi juſto exercitu ſedari potuere. His ſucceſſere iteratæ cum Friderico II ſimultates: hunc enim Gregorius, pace inter Genuenſes & Venetos firmata, denuò diris devovit. Circa hæc tempora prodiere teterrima duarum factionum nomina, quæ motibus inteſtinis totam Italiam mirum in modum longo tempore concuſſere. Loquor de

Gibellinis & Gvelphis tantas turbas excitantibus, ut cives in civium viſcera ſævirent, malô in dies latiùs ſerpente. Præter hæc Fridericus Cæſar Italiæ gravis incumbebat, quem ut domaret Papa concilium Romæ indixit Cæſari imperium abrogaturus. (a) Is verò itinera ad urbem terra marique tam arctè munierat & obſederat, ut Clerici ad Synodum vocati ab ejusdem introitu penitus arcerentur. Gregorius tantum ex eo cepit dolorem, ut mœrore animi confectus XI Cal. Aug. Anno M CCXLI obierit, cùm ſediſſet Ann. XIV, menſ. IV & dies III. Et tantùm de Gregorio IX Papa.

Nec Conradi Præſulis Hildeſienſis munificentia noſtris defuit: annò enim M CC XXXIX medium decimæ Novenenſis, ab Ulrico de Altafago reſignatum, ad anniverſarium obitus ſui diem celebrandum, iisdem confert. Teſtes: Gervicus Decanus, Meinardus Scholaſticus, Conradus Præpoſitus Montis, Henricus Cuſtos, Mag. Hermannus de Paderburna, Conradus ab Altafago Ulrici frater, Canonici Hildeſienſes, Henricus Comes Woldenbergenſis, Aſchvvinus & Leopoldus de Walmoden, Siffridus de Rutenberg, Conradus Marſchalcus, aliique.

Aſchvvinus de Walmoden modò nominatus, qui miniſterialis eccleſiæ Hildeſienſis dicitur, ab Eccleſia Gandeſiana petebat, ut dominium IX manſorum Novenii ſitorum, quos à præfata Eccleſia in feudo tenebat, ſibi conferret, oblatis, ad damnum reſarciendum, IX aliis Lindedæ ſitis. His ejus precibus lubenter annuit Capitulum Gandeſianum die Apoſtolorum Philippi & Jacobi Anno M CC XLI præſentibus Hermannô & Henricô Comitibus Woldenbergiis. Teſtes: Johannes, Theodericus, Siffridus, & Henricus, Canonici Gandeſiani, Petrus, Gerhardus, Godeſchalcus, Sacerdotes, Theodolfus Laicus, ejusdem ordinis fratres, Alexander, Bertholdus, Reinhardus, D. Matthiæ Goslariæ Canonici, Giſelbertus advocatus Goslarienſis, aliique.

Quid miniſterialis nomen hic obvium ſibi velit, optimè ab *inſigni*

(a) *Vide Platin. de vitis Pontific. p. m. 479. ſeq. Panvin. de Pontific. Roman. in Gregor. IX. Nigrin. de Eccleſ. Rom. l. 8. c. 9.*

gni Historico (a) *Henr. Meibomio* edocemur his verbis : *Sunt nostri Equites*, die Ritterschafft / *Saxonibus* die ehrbahre und gute Männer; *à ministerio, quod ratione clientelæ principibus debent*, Knapen oder Knechte. *Ex his torque donati milites* Ritter / *reliqui famuli vel servi appellati fuere.* Idem *ministeriales vasallos* nominat, id quod ad vocabulum hocce explicandum sufficiat.

Tabulis supra dictis jungitur clausula : *Tartaris Christianitatem impugnantibus inhumaniter.* His verbis innuitur ingens Tartarorum irruptio in Europam, quæ tum temporis *contigit.* De hac (b) *Chronicon Elvvangense* ita loquitur : *Tartari Poloniam, Tusciam*, (Russiam intellige) *& Ungariam ad generalem desolationem redegere.* (c) Imò refertur, Polonos Russosque è vastissimis Sarmatiæ campis ipsis cessisse, & barbaros eosdem magnô numerô posteà inhabitâsse.

Circa hoc tempus conventui nostro præponitur PETRUS in ordine secundus : nam de primo RUDOLPHO nomen saltem constat. Huic Conradus Præsul Hildesiensis XV Cal. Sept. Anno MCCXLII donum aræ Ecclesiæ Francobergensis propria manu porrigit, interdictô additô, ne quis Archidiaconus Goslariensis ipsi vel successoribus ejus litem de eodem moveret.

Hic Præpositus anni insequentis VII Cal. Maji duas curias, IX mansos cum decima, molendinum, & sex areas, cunctaque ad hæc bona spectantia, in & juxta Mechtegeshusam sita, centum argenti examinati marcis comparat. Hæc bona sub dominio Ecclesiæ Hildesiensis & Basilio de Wenthusen, Guncelino de Osterrode fratribus, Siffrido filio Leonhardi de Govvische, Walthero Siffridi è sorore nepoti, Mathildi de Goslar viduæ, ejusque filiis Rudolpho & Reinero, in feudo collata erant. Hi, acceptis his C marcis, bona enarrata Conrado Præsuli renunciabant, à quo conventui nostro titulô beneficii perpetui donabantur. Testes : Johannes Cellarius, Reinhardus Scholasticus, Herman-

---

(a) *Script. rer. German. Tom. 1. p. 413. Vid. etiam Fabricii Chron. Misn. & Cranc. metrop. l. 1. c. 2. & l. 3. cap. 11.* (b) *ap. Pistor. ad ann. 1242.* (c) *Paralipom. ad Abb. Ursp. Chr. sub init.*

Hermannus & Jordanus Clerici, Aschvvinus & Henricus fratres de Montelapideo, Thidericus & Hugo fratres de Holthusen, Henricus Pincerna, Johannes de Lutheren, Hermannus Senior ab Uslar, Conradus & Ludolphus fratres de Elvede.

Basilius Advocatus & Senatus Osterrodensis hanc transactionem ratam habent. Testes: Gerhardus provisor cœnobii D. Jacobi Osterrodæ, Theodericus & Johannes Sacerdotes, Winandus, Basilius, Conradus, milites, Dethmarus, Johannes, & Johannes, cives Osterrodenses.

VIII Cal. Maji ejusdem anni Rudolphus de Dalheim miles vendit monialibus curiam, III mansos, & IV areas Scheningæ CXXXV libris Hildesiensibus. Horum bonorum decima à Rudolpho resignata sororibus confertur à Conrado Præsule.

Anno MCCXLIV Ulricus ab Altafago juri, quô in medio decimæ Novenii minoris fruebatur, renunciat, & literas à Conrado Præsule hunc in finem olim datas consensu suo approbat. Testes: Hojerus ab Altafago Canonicus Hildesiensis, Conradus Capellanus Winceburgensis, Conradus Sacerdos, Henricus Diaconus Bremensis, Hermannus de Gandersem miles, Johannes filius Rudolphi de Dalheim, Arnoldus & Anno pater & filius de Gowische.

Jus parochiale templi D. Petri Francobergensis olim ad parochianos spectabat, sed ab iisdem conventui dono dabatur in hisce literis:

Venerabili Domino suo CONRADO Hildensemensis ecclesiæ Episcopo Y. miles in Goslaria, S. & R. milites, S. R. B. & J. & G Burgenses S. Petri in Franckenberch parochiani, & alii quamplures sue possibilitatis in omnibus obsequium. Bene recognoscimus, quod ecclesiam nostram quondam à Domino Ambrosio felicis memorie nobis resignatam sororibus penitentibus compassi pietatis visceribus ordini B. Mar. Magd. donavimus dati donacione, nullo in eadem parochia reclamante, quia Rodolfus,

qui

qui tunc erat dicti ordinis prepositus, ad manus ordinis recepit, & domino Ambrosio, qui plebanus fuerat, contulit custodiendam, tali condicione, ut post mortem suam unum fratrem sacerdotem eligeremus de gremio ordinis in plebanum, eis promisimus, & promissum in electione domini Petri, qui frater est & fuit ordinis, effectui debito mancipavimus. Verum, dominus DEUS est laudandus, divino flamine inflammati, cum presens nequam sit seculum & pronum in malum, vestram rogamus sanctitatem, quatenus intuitu DEI bona fide & fideli diligencia tam pium factum coram vobis inchoatum, & nuper etiam terminatum, vestra auctoritate dignemini confirmare, quod nullus imposterum pietatis illusor valeat irritare. Quia commune sigillum non habemus, presentem literam sigillo domini Volcmari solius assignavimus.

His assensum præbet Conradus Præsul Anno MCCXLVI libertate addita præpositum pastorem suum sueto ritu denominandi.

Hermannus & Henricus Comites Woldenbergenses decimam Novenii minoris resignaverant; hanc idem Episcopus conventui addicit Id. Maji. Testes: Reinoldus Præpositus major, Conradus Præpositus Montis, Johannes Cellarius præpositus Alsburgensis, Meinhardus Scholasticus, Sigebodo de Scartfeld, M. Volcmari, Heydenricus Canonicus S. Crucis, Albertus de Montesereno, Daniel & Godefridus Canonici S. Andreæ, Conradus Plebanus Honhamelensis Clerici, Ludolphus Hallermundensis, Adolphus Dassiliensis, Henricus Junior Sludemensis Comites, Bertholdus ab Homburg, Hermannus ab Uslaria Nobiles, Bertholdus Advocatus, Siffridus de Rutenberg, Ludolphus Camerarius, Conradus Marschalcus, Hugo ab Insula, Rudolphus de Dalheim, Henricus & Aschwinus fratres de Steinberg, Hugo ab Holt-

husen, Ludolphus de Selede, Siffridus ab Eltze, Albertus de Novali, & Albertus Junior de Freden milites.

In hisce literis triga dynastarum Saxonicorum vetustate conspicuorum occurrit. Primus ex his est Ludolphus Comes Hallermundensis, cujus origo falsò è peregrinis regionibus deducitur. Est enim indigena, & jam ante Caroli magni in has oras adventum floruit. Hallermundensis comitatus situm habet in ducatu Brunovico-Calenbergensi, & nomen ab arce Hallermundia, quæ priscis temporibus ad confluentes Halleræ & Leyne exstructa erat, traxit. Hallera rivus hunc comitatum ab occidente orientem versus pererrat, & Halleræ fontibus, vulgò Springe/ ac Hallerburgo nomen elargitur. Hæc olim fuit arx munitissima, à civibus Hannoveranis, Münderensibus, Pattensensibus, Eldagshusanis, & cœnobio Wülfinghusano, assentiente Guilielmô victoriosô Duce Brunov. & Luneburgensi, annô M CCCC XXXV solo æquata.

Primus hujus stirpis, qui à (a) *Letznero* nominatur, est *Otto* filium *Lutbrandum* habens. *Ludolphus*, de quo hic sermo, secundùm Clariss. (b) *Meibomium* filius fuit Burchardi unà cum fratre Henrico Anno M CC XXXIV à Stedingis interfecti, qui è Jutta uxore suscepit Gerhardum seniorem, Wernerum, Ludolphum, Canonicum, Hildesiensem, & Wilbrandum. Longè ab eo differt (c) *Letznerus*, uti è schemate subjuncto patet:

WIGEBRANDUS

Ludolphus. Burchardus. Wulbrandus I. Adelheidis. Beatrix.

Wulbrandus II. Adelheidis. Gerhardus I. Elisabetha. Gertrudis.

Ludolphus de quo hîc sermo est. Gerhardus II. Henricus. Otto III.

Gerhardus III. Gerhardus IV. Otto IV.

Comi-

(a) *Geneal. comit. Hallermund. MS.* (b) *Scriptor. rer. Germ. Tom. 3. p. 354.* (c) *loc. cit.*

Comites Daſſilienſes amplas olim habuere terras, nomenque ſuum poſteris notiſſimum fecere. Hoc ab oppido cognomine traxere, ſitum obtinente ad Ilmam rivum, qui paulò infra Eimbeccam Grubenhagenſis Ducatus metropolim Leynæ ſeſe miſcet. De his magnatibus eorumque ſtemmate & rebus geſtis fuſiùs egit (a) *Joh. Letznerus*, è quo partem ſtirpis hûc facientem addo:

GUILIELMUS
Uxor Mathildis de
Wincenburg.

Janus IV. Hermannus II.	Siffridus.	Otto uxor Salome Pleſſenſis.	Henricus Claudus.	Fridericus Archi-Præſul Colonienſis.	

Adolphus audax.	Hunoldus.	Bernhardus ob. A. 1126. uxor Anna Homburgia.	Reinholdus Archipræſul Colon.	Robertus.	Helmbertus.

Bodo	Hermannus Abbas Corbeienſis ob. A. 1259.	Jordanus monachus Amelunxbornenſis.	Ludolphus ob. 1259. uxor Lucca N.	Janus V.	Adolphus III. ob. A. 1292. hîc obvius.	Heidenricus obiit 1270.

Wittekindus.	Ludolphus.	Conradus.	Bernhardus ob. 1309. ux. Mathildis Woldenberg.	Simon ſtirpis ultimus ob. 1329. ux. Sophia.	Otto.

Slademenſis comitatus in diœceſi Hildeſienſi eſt ſitus, & ſupereſt hodie arx Slademia peculiari præfecturæ nomen dans. Henricus Junior in Tabulis præfatis obvius parentem habuit Henricum, cujus mentio in annum MCCXXXI incidit, & fratrem Ludolphum Canonicum, poſteà verò præſulem Halberſtadenſem, qui Anno MCCXLI diem ſupremum obiit.

Anno MCCXLII turbæ per Germaniam recruduere; ordines enim

(a) *in Chronico ſuo Daſſil.*

enim imperii, partibus Friderici II Imperatoris, qui ab Innocentio IV Papa excommunicatus erat, derelictis, Anno MCCXLV Henricum Thuringiæ Landgravium Regem Romanorum creârunt. Conradus Friderici filius ægrè id ferebat, & Henricum gravi bello prosequebatur, qui victus contemtum principum incurrit, ignominioso *Regis Clericorum* nomine derisus. Papa verò Fridericum & Conradum æquè odio habens ordines seriò hortatur, ne partes Henrici derelinquerent, sed in debellandis Friderico & Conrado auxilio ipsi essent.

Miseram hanc rerum faciem & turbulenta hæcce tempora fastidiens Conradus præsul Hildesiensis unicè id curæ habuit, quò à munere suo sese abdicaret, & reliquum vitæ in otio procul a turbis transigeret. Veniâ ejus à legato pontificio præsule Ferrariensi impetratâ splendidam dignitatem derelinquit, & cœnobium Dominicanorum Hildesiæ ingreditur. Nec tamen hic a turbarum strepitu immunis erat, schismate in Ecclesia Hildesiensi oborto, & duobus præsulibus à Canonicis dissidentibus electis. Hôc motus è Saxonia excedit, & ad cœnobium Schönaviense juxta Heidelbergam situm sese confert, reliquum vitæ, quod triennium haud excedebat, in eodem consumturus.

Hallucinantur autem scriptores, qui XXIV regiminis annos Conrado adscribunt. Hic error corrigi potest è Tabulis datis Id. Maji Anno MCCXLVII, pontificatus ejus vigesimô sextô, in quibus conventui Francobergensi proprietatem decimæ Novenensis confert. Ex eo patet, Conradum munus suum annis viginti sex administrâsse, ab eodem Anno MCCXLVII sese abdicâsse, ac trienniô pôst in cœnobio Schönaviensi vitam finiisse.

Anno MCCXLVIII Innocentius IV Papa ordinis B. Mariæ Magdalenæ privilegia hisce literis confirmat:

INNOCENTIUS episcopus servus servorum DEI venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem. Ex parte prepositi, priorisse, & sororum S.

Mar.

Mar. Magdal. in Alemannia, fuit nobis humiliter ſupplicatum, ut, cum nonnulli privilegia & indulgencias eis perpetuo ab apoſtolica ſede conceſſa per obitum predeceſſorum noſtrorum vigore proprio aſſerunt deſtituta, providere ipſis ſuper hoc paterna ſolicitudine curaremus. Quocirca fraternitati veſtrę per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus hoc non obſtante predicta privilegia & indulgencias in ſuo vigore ſervetis & faciatis a veſtris ſubditis obſervari. Dat. Lugduni VI non. Jul. pontificatus noſtri A. VI^{to}.

Haſce literas Hilmarus ordinis B. Mariæ Magdalenæ per Germaniam Præpoſitus Coloniæ in exaltatione crucis transſcriptas & ſignô ſuô roboratas Francobergenſibus mittit.

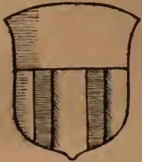
Innocentium IV Papam, ut pauca de eodem eloquar, Anno MCCXLIII cœpiſſe, rectè ſcribunt (a) *Onuphrius Panvinius* & (b) *Helvicus*, probante id literarum præcedentium auctoritate. Ortum debuit familiæ Genuenſi Fliſcorum è Lavaniæ comitibus, Anagniæ, cùm ſedes ultra XX menſes vacâſſet, electus. Graves, ut dictum, altercationes cum Friderico II Imperatore habuit, imperium eidem in ſynodo annô MCCXLVI Lugduni celebrata abrogans. In Gallia remanſit ad turbarum usque Italicarum ſedationem. Pace enim concluſa in Italiam remigravit, ſed Neapolim veniens fatô functus eſt Ann. MCCLIII, cùm ſediſſet Ann. XI, m. VI, d. XI.

Anno MCCXLIX Rudolphus de Dalheim miles conventui confert dominium cujusdam areæ, quam Henricus cognomine dives reſignaverat, idque præcipuè hanc ob cauſam, quò ſororibus de moleſtiis illatis ſatisfieret. Teſtes: Ulricus ab Altafago, Henricus Sacerdos dictus ab Aſtveld, Henricus Diaconus Bremenſis, Petrus Sub-Diaconus,

 frater

(a) *de Pontific. Roman. in Innocent. IV.* b *Theatr. hiſtor. p. 132. Vide etiam Platin. de vit. Pontif. p. m. 488.*

frater Dancmarus aliique quamplures. Insignia Dalheimensium hæc figura monstrat:

Anno MCCLI Hermannus Comes Woldenbergensis & uxor ejus Hedvvigis sororibus nostris tres agrorum mansos, eorumque decimam, Scheningæ sitos, & à Bernhardo de Lidinge patre, nec non Bernhardo & Henrico filiis,ac Conrado & Thiderico BernhardiSenioris fratribus, resignatos, conferunt. Testes: Henricus de Clauenberg, Arnoldus de Govvische, Henricus de Sulingen, & Wernerus de Volquin milites, Henricus Sacerdos, Henricus Diaconus, Petrus, Johannes, & Petrus accoliti, Dietericus ab Astveld, Ulricus & Johannes fratres de Bilsten, & Ludolphus Coriarius.

Mortuô Anno MCCXLVII Henricô Landgraviô Thuringiæ Romanorum Rege ordines imperii, consiliô Innocentii IV, Papæ eidem Nussiæ suffecere Guilielmum Hollandiæ Comitem. (a) Hic, Fridericô II in exilio mortuô, Anno MCCL Francofurti ad Mœnum comitia celebrat, & anno sequente uxorem ducit Elisabetham Ottonis pueri Ducis Brunov. & Luneburg. filiam. Sed, incendiô ipsa nuptiarum noctе inauspicatô obortô, mortem cum uxore vix nudus effugit. Anno

(a) *Rolevvink. fascic. temp. in Henr. VI. Pauli Lang. Chron. Citiz. ad ann. 1242. Chron. Slav. ap. Lindenbrog. ad ann. 1251. Krantz. Saxon. l. 8. c. 17. Fabric. mem. Saxon. ad ann. 1251.*

Anno MCCLII denuò ad ſocerum Brunovicum venit, & noſtris ſequentes concedit Tabulas:

WILHELMUS Dei gracia Romanorum Rex ſemper Auguſtus univerſis ſacri imperii fidelibus preſentem paginam inſpecturis graciam ſuam & omne bonum. Meritis ſacre religionis inducimur, ut, perſonas religioſas & loca ſacra benigni favoris gracia jugiter proſequentes, eorum peticionibus interdum benignum accommodemus auditum. Hinc eſt, quod nos dilectorum noſtrorum Prepoſiti, prioriſſe, & conventus monaſterii Montisfrancorum in Goslaria, ordinis penitentium, Hildeſemenſis dioceſis, devotis precibus inclinati, monaſterium ipſum, & perſonas ibidem domino famulantes, cùm ſit novella plantacio, ſub protectione ſacri imperii atque noſtra liberaliter admittentes ipſos cum omnibus bonis ſuis, que largicione principum, nobilium, ſeu aliorum fidelium, ſive titulo emtionis vel donacionis aut legacionis, ſive quocunque alio juſto titulo, poſſident ubique locorum, vel impoſterum juſtis modis preſtante domino poterunt adipiſci, ſpeciali proſequi volumus gracia & favore, & ea omnia eis & per eosdem monaſterio auctoritate regia confirmamus, tenore preſencium, diſtrictius inhibentes, ne quis ipſos contra hanc noſtram protectionem vel confirmacionem impedire audeat vel moleſtare. Quod qui facere preſumpſerit, graviſſimam celſitudinis noſtre offenſam noverit ſe incurſurum. Datum Brunſvvich Kal. Mart. Ind. X. Anno Dni MCCLII.

Qua-

Quadriennio pôst periit Guilielmus ignobili morte in Frisia: (a) quidam eum in paludibus submersum, alii verò à Frisiis interfectum volunt, alii aliud mortis genus comminiscuntur.

Anno MCCLIII die Bartholomæi Apostoli Conradus Scholasticus & Hogerus Canonici Ecclesiæ Hildesiensis, juri & actioni, quæ in medio decimæ Novensis ipsis competebant, renunciant. Testes: Conradus de Piscina, Ludolphus de Vinkelere, milites, Volradus Canonicus montis D. Petri, Henricus, Petrus, Henricus, Johannes, Sacerdotes Goslarienses, & Henricus Diaconus Bremensis.

Diximus suprà, schisma in Ecclesia Hildesiensi post abdicationem Conradi II obortum fuisse: pars enim Canonicorum Henricum præpositum Heiligenstadensem, pars verò Hermannum præpositum B. Cyriaci Brunovici elegerant. Ille, cùm Hermannus opibus, potentiâ, & amicis præpolleret, ferè nihil obtinuit, ideoque ad (b) Innocentium IV Papam Lugduni agentem sese contulit, ac post longam temporis moram ob Hermanni artes interjectam arbitrum causæ obtinuit Henricum præsulem Argentoratensem. Is cunctis maturè pensitatis sententiam pro eodem tulit. Hermannus, appellatione quamvis interposita, secunda vice causâ cecidit, ideoque Henricus pacificam diœcesis suæ possessionem nactus Francobergensibus A. MCCLIV sequentes elargitur literas:

HENRICUS DEI gracia Hildensem. episcopus universis Christi fidelibus per suam diocesim constitutis eternam in domino salutem. Cum domus S. Mar. Magdalene in Vrankenberge apud Goslariam, ſutpote novella plantacio, fidelium elemosinis indigeat adjuvari, & inter alia caritatis opera elemosina primatum optineat, que peccatum

(a) *Henr. Mut. Chron. German. l. 21. Histor. Landgr. Thur. ap. Pistor. c. 56.*
(b) *Vid. Brusch. de Archiep. & ep. Germ. c. 11. §. 30. Bünting. de Episcop. Hildes. in h. epo. Histor. episc. Hildes. MS. in eodem.*

catum exſtinguens felicitatis eterne premia ſuo retribuit largitori; univerſitatem veſtram monemus, rogamus, & hortamur attente, in remiſſionem veſtrorum vobis peccaminum injungentes, quatenus de bonis vobis à Deo conceſſis illuc pias elemoſinas & grata caritatis ſubſidia erogetis, ut per ſubventionem veſtram ſorores ibidem domino famulantes valeant ſuſtentari, & vos pro modico, quod inſpirante domino ipſis contuleritis, centuplum in preſenti & vitam eternam recipere valeatis in futuro. Nos autem, ut quaſi per premia vos ad eterna gaudia incitemus, de omnipotentis Dei confiſi miſericordia, & Apoſtolorum ejus Petri & Pauli auctoritate, & B. Marie perpetue Virginis meritis confiſi, omnibus vere penitentibus & confeſſis, qui predictis ſororibus manum porrexerint ſubvenientem, vel voluntatem habuerint porrigendi, ſi ſuppeterent facultates, XL dies de injuncta ſibi penitencia miſericorditer relaxamus. Dat. Hildenſem. anno Domini MCCLIV Kal. Maji.

Circa hæc ferè tempora legati apoſtolici per Germaniam munere fungebatur frater Hugo de S. Caro tituli S. Sabinæ presbyter Cardinalis. Is ad Hildeſienſes accedens à conventu noſtro rogatur, ut, cùm ſorores ob paupertatem eleemoſynis plurimùm indigerent, indulgentias iisdem elargiri dignaretur. Fecit id II. Non. Mart. Anno MCCLI quadraginta dies cœnobio Francobergenſi benefacientibus remittens.

Hicce legatus natione Gallus in quatuor temporibus adventus A. MCCXLIV ab Innocentio IV (a) Papa è Priore provinciali Franciæ

 Cardi-

(a) *Vid. Panvin. de Pontif. Rom. in Innoc. IV.*

Cardinalis denominatus eſt. Legatione Germanica functus obiit annô MCCLXIV. XIV Cal. April. ſepultus in templo Prædicatorum Lugduni in Gallia.

A. MCCLVI, VII Id. Jul. Margaretha Abbatiſſa Gandeſiana cœnobio Francobergenſi dono dat duos manſos Jerſtetti ſitos, & ad fanum B. Johannis Baptiſtæ Dalheimii ſpectantes, idque cum conſenſu capituli ſui & Lutberti Rectoris Dalheimenſis. Teſtes: Burchardus & Henricus Comites Woldenbergenſes, Lippoldus de Luttere, Theodericus de Elvede, Engelhardus de Hanekiſſen, Henricus de Waninge, & Lutbertus Rector præfatus

Hoſce II manſos Henricus Junior Comes Woldenbergenſis VIII Id. Octobr. Woldenbergæ Petro Præpoſito & conventui noſtro vendidit, Eccleſiæ Dalheimenſi, ne quid damni pateretur, XL agrorum jugera & aream Bornheimii ſita conferens. Præſentes fuere: Margaretha Abbatiſſa Gandeſiana, Burchardus Comes Woldenbergenſis venditoris frater, Waltherus de Ganderſem, Gerhardus & Henricus fratres de Banderſem, Henricus Camerarius Gandeſianus, Ludolphus de Vluenchuſen, Lippoldus de Lutter, Henricus de Wagenige, Thidericus ab Holle, Thidericus de Levede, Henricus de Berkenfeld, Arnoldus ab Herre, Engelhardus ab Hanekiſſen, Ludovicus de Lindede, & Lutbertus Rector Dalheimenſis.

Margaretha Abbatiſſa, quæ hîc loci occurrit, parentem habuit Ottonem, fratres verò Popponem, Gotſchalcum, & Ludovicum Dynaſtas Pleſſenſes, & electa eſt Anno M CCLIV, uti Tabulæ recitatæ probant, haud verò Anno MCCLI, quæ (a) *Michaelis Rupenii* eſt ſententia. Gerhardus Archipræſul Colonienſis è Waldgraviis Eppenſteiniis prognatus eandem confirmavit. Præfuit annis L & obiit Anno MCCCIV.

Lis circa hoc tempus inter conventum & Guncelinum clericum, magiſtrum xenodochii D. Johannis Brunovici, vertebatur. Is enim à Petro præpoſito jus parochiale quarundam ædium extra muros Goslarienſes

(a) *In Catal. Abbat. Gand. MS. in Margar.*

rienſes juxta Montem Francorum ſitarum exigebat. Cauſam hôc argumentô probare nitebatur, quòd eædem ad borealem urbis partem ſitæ eſſent, adeoque vigore privilegii, ab Adelogo præſule Hildeſienſi quondam conceſſi, ad templum potiùs S. Sepulchri quàm Francobergenſe ſpectarent. Petrus longinquam & imperturbatam poſſeſſionem allegabat.

Poſt multas altercationes cauſa probis viris cognoſcenda dabatur: coram his, cùm Petrus & Bruno præpoſitus ſororum B. Mar. Magdalenæ Hildeſiæ juratò affirmarent, ſe à gravibus ætate viris edoctos eſſe, quòd ædes litigioſæ earumque incolæ potiori jure ad Francobergenſem quàm ad S. Sepulchri Eccleſiam ſpectarent, causâ cecidit Guncelinus. Actum in templo D. Matthiæ Goslariæ Non. Mart. Teſtes adfuere : Johannes præpoſitus, Rudolphus Decanus, A. Scholaſticus, Mag. F., B. Canonicus, H. Plebanus D. Stephani, H. de Alvelde, Ludegerus & Petrus Sacerdotes, C. de Oſtervvyk, H. Bremenſis Diaconus, B. & H. Abdiaconi, B. & A. fratres de Govviſche, Baſilius de Wenthuſen, H. Bezelini, S. Leonhardi, Edeleres ab Homanneshuſen, milites, Robertus de Goſa, aliique quamplures.

Anno MCCLVIII Johannes præpoſitus, Gertrudis Abbatiſſa, & conventus Novioperis Goslariæ vendunt Francobergenſibus aream & IV manſos Langeniciæ ſitos XXVI argenti examinati marcis, decimâ tamen exceptâ. Teſtes : Rudgerus olim forenſis templi plebanus, Henricus plebanus Langenicenſis, Petrus Sacerdos, Henricus & Henricus Diaconi, Bertholdus Subdiaconus, Bertholdus & Arnoldus fratres de Govviſche, Burchardus de Lengede milites, Henricus de Borneten, & Conradus de Rutenberg, cives Goslarienſes.

Idem conventus hôc eôdem annô noſtris prædium hæreditarium, ejus decimam dictam Ocht-tins / & IV manſos Langeniciæ ſitos XXVI argenti examinati marcis vendit, mediô cujusdam areæ ad aliud quoddam prædium in eodem pago ſpectantis additô. Teſtes iidem qui ſuprà. Nota : Ocht-tins *nil eſſe aliud, quàm decimam ab animalibus terreſtribus & volatilibus dari ſolitam.*

Anno MCCLIX Cal. Jun. Ludoldus Abbas cœnobii B. Godehardi

 Hilde-

Hildesiæ nostris confert decimam trium mansorum juxta Novenium majus, & VII jugera ac aream Maldemii sita, à Leopoldo Andreæ filio milite, & Conrado de Schoringe resignata.

Henricus Curlandiæ Episcopus, hôc annô Goslariam veniens, cœnobium Francobergense ingreditur, idemque die B. Marcelli Papæ quadraginta dierum indulgentiis dotat.

Anno M CC LXI Theodericus præsul Vironensis Goslariam invisit, & conventui sequentes indulgentiarum literas concedit:

THEODERICUS DEI gracia episcopus Vironensis Christi fidelibus universis presentes literas inspecturis salutem in Dominorum Domino DEI filio JESU CHRISTO. Vite perhennis gloria, qua mira benignitas conditoris omnium beatam coronat aciem civium supernorum à redemtis pretio sanguinis fusi de pretioso corpore redemptoris, meritorum debet acquiri virtute, inter que illud esse pregrande dinoscitur, quod ubique sed precipue in S. S. ecclesiis majestas altissimi collaudetur. Hinc est, quod cum nos locum dilectorum nobis in Christo prepositi & priorisse, totiusque S. Collegii sororum S. Marie Magdalene in Frankenberg Goslar. Hildensem. diocesis duxerimus personaliter visitandum, inspecta ejusdem loci necessitate, earumque favorabilibus precibus inclinati, omnibus vere penitentibus & confitentibus, qui locum ipsum in B. & gloriose semper virginis DEI genitricis Marie, B. B. Petri & Pauli Apostolorum, sanctique Augustini Confessoris atque pontificis, ac B. Marie Magdalene, necnon in ejusdem ecclesie dedicacionis annue festivitatibus, septemque diebus immediate sequentibus, cum cordis contricione & humili-

tate

tate annuatim venerabiliter viſitarunt, quique eisdem ad ipſorum propter Chriſtum pauperem, videlicet extreme paupertatis ſarcinam portantibus, inopiam ſublevandam manum porrexerint quocunque tempore adjutricem, de omnipotentis DEI miſericordia, & prenominatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ac ea, quam nobis licet indignis DEUS contulit, auctoritate confiſi, XL dierum uniusque Carene indulgenciam, accedente conſenſu venerabilis Domini Hildenſem. epiſcopi, in nomine Domini concedimus miſericorditer & largimur, peccata & oblita vera fracta, ſi ad ea redierint, offenſas patrum & matrum ſine injectione manuum violenta, juramenta temeraria, que fiunt absque tactu reliquiarum aut Evangeliorum, & violaciones dierum celebrium, ſimiliter relaxamus. Datum ibidem in die B. Georgii martyris anno Domini MCC LXI, pontificatus vero noſtri anno XIV^to^.

Henricus Præſul Hildeſienſis Anno M CCL VII diem ſupremum obierat, ſucceſſorem habens Johannem præpoſitum montis B. Mauritii extra mœnia Hildeſienſia, virum apprimè doctum, cultus divini amantiſſimum, & inſigni comitate præditum. Hinc mihi nullum eſt dubium, quin conventus noſter favorem ejus probè ſit expertus. Auxit diœceſim ſuam variis bonis à comitibus Woldenbergiis, nobilibus ab Eſcherde, aliisque coëmtis. Alberto magno Duci Brunov. & Luneburgenſi, qui Ludolpho ultimo Comiti Peynenſi bellum inferebat, ſocia junxit arma, obſidionem arcis cognominis cum eodem ſeriò urgens. Cauſæ hujus belli me latent, aſſerit tamen (a) *Albertus Krantzius*, easdem fuiſſe legitimas. Extrema obſeſſis imminebant, cùm Ludolphus clam præſulem permoveret, ut Albertum

(a) *Saxon. lib. 8. c. 28. Chron. Saxon. p. 336. Fabric. mem. Saxon. ad h. a.*

tum ad ſolvendam obſidionem blandis verbis adigeret. Fecit id ſingulari induſtria : ſed Albertus fraude detecta gravem meditabatur vindictam. Hanc prævenit mors Johannis, quæ contigit An. M CCLXI XVII Cal. Octobr. eique ſucceſſit Otto Alberti magni frater.

Anno M CC LXII Hojerus Comes Woldenbergenſis proprietatem ſequimanſi juxta Novenium majus ſiti, quem Johannes de Novven ab eodem in feudo habuerat, Eccleſiæ S. Petri Francobergenſi confert. Teſtes : Conradus de Malhem, Hervvicus Sacerdos dictus de Aſtveld, Conradus de Piſcina, Johannes de Sutburc, Conradus de Vimelhuſen, Rudericus de Lochtene, Arnoldus Gnoſe, Bertholdus de Calbechte, Olricus de Bilſten, Conradus de Cellariopiperis, aliique quamplures.

Inſignia Comitis Hojeri de Hartesburc:

Anno M CC LXIII Rudolphus & Johannes de Dalheim fratres, Rudolphi filii, venditionem bonorum Scheningenſium à parente factam revocare conabantur, defectum annorum prætexentes. Petrus verò præpoſitus transactione cum iisdem inita turbas haſce confeſtim aſſopivit. Teſtes : Ulricus ab Altafago, Conradus Plebanus Winceburgenſis, dictus de Rothinge, Hermannus de Ganderſem miles, Hermannus ejus filius, Aſchvvinus & Conradus fratres de Steinberg, Thidericus de Stockem, Burchardus de Cramme, Ludolphi militis frater, aliique.

Anno M CC LXIV Ulricus ab Altafago juri ſuo in medio decimæ

Novenii

Novenii minoris renunciat, consensum dans transactioni à Conrado II præsule Hildesiensi quondam factæ. Testes : Hojerus ab Altafago Canonicus Hildesiensis, Conradus Capellanus Winceburgensis, Conradus Sacerdos, Henricus Diaconus Bremensis, Hermannus de Gandersem miles, Johannes Rudolphi filius de Dalheim, Arnoldus & Anno pater & filius de Govvische.

Anno sequente conventus alebat lites cum Conrado Marschalco ejusque fratribus. Ne verò eædem ingravescerent, causa Ottoni præsuli Hildesiensi cognoscenda tradebatur. Is talem sententiam Hildesiæ tulit : *Petrus præpositus Marschalcis XI talenta exsolvito, hi verò liti susceptæ renuncianto.* Pro hac solutione fidejussere : Vulhardus præpositus Montis D. Mauritii, & Ludolphus de Borssem, & pro Marschalcis Ludolphus & Ernestus Junior Pincernæ. Testes : Ludolphus præpositus major, Volquinus præpositus, Canonici Hildesienses, Henricus Pincerna, Ecbertus Camerarius, Albertus Bok, Aschvvinus & Conradus fratres de Steinberg, & Bertholdus Pyl miles.

Circa hoc tempus Otto præsul Hildesiensis Urbani IV Papæ confirmationem obtinuit, negotiô hôc ob teneros annos procul dubiô dilatô. Post hæc Gregorius X Papa Anno MCCLXXIII ingentem synodum Lugduni in Gallia celebrabat, quò Otto benedictione sacerdotali accepta etiam sese contulit. (a) Lugdunum veniens à Wernero Archipræsule Moguntino insigni & splendidâ pompâ est inauguratus. Domum rediens summô studiô & prudentiâ suos rexit, varia bona à prædecessoribus suis oppignorata redimens, novaque IV M. marcarum pretiô acquirens.

Anno MCCLXVII, II Cal. Januar. Hermannus Comes Woldenbergensis, annuentibus filiis Ludolpho, Conrado, Hojero, & Johanne collationem sequimansi ab Hojero comite VVoldenbergensi Francobergensibus factam ratam habet. Testes : Bernhardus ab Hagen, Hojerus ejus filius, Arnoldus Knose, VVernerus de Dolgen, Thidericus

(a) *Brusch. de Archiepisc. & Episc. Germ. c. 11. §. 32. Vit. Episc. Hildes. MS. in Ottone.*

ricus de Mandere, Bertholdus de Kalbechte, Gerhardus de Gustede milites, Burchardus & Ecbertus de Wolfenbüttel, Ulricus, Bertholdus, & Hermannus de Levensted, aliique.

Non possum quin hicce loci de prænobili & pervetusta comitum Woldenbergensium familia paulò exactiùs agam. Horum comitatus in Episcopatu Hildesiensi situs est, à septentrione Stürvvaldicâ & Steinbrugensi præfecturis, ac comitatu Peynensi, ab oriente Levenburgicâ & Lutteranâ, à meridie Westerhofensi præfecturis, ab occidente verò comitatu Winceburgensi & præfectura Mariæburgensi, inclusus. Innersta fluvius, in montibus Hercyniis juxta Clausthaliam scatens, ab ortu ad occasum medium ferè peragrat. Comitatus hicce oppidum Bokenheimense, vicum Werderensem, arces Woldenbergensem & Woldensteinensem, ac demum pagos Lekstede, Heine, Listringen, Nette, Dalem, pluresque alios continet.

Nomen traxit ab arce Woldenbergia, cujus etymologia est facillima. *Wold* enim nostris sylvam, **Berg** verò montem denotant, ut adeò *Woldenberg* nil aliud referat, quàm *Montem sylvæ immersum*. Stirps horum comitum tripartitim distinguitur in *Woldenbergensem*, *Werderensem*, *& Woldensteinium* ramos, quibus insignis (a) *Heinr. Meibomius* Woldenbroccensem, & Vimmelsensem addit. Prout enim varias habuere sedes, varia quoque nacti sunt nomina. E vetustissimis hujus familiæ est (b) *Hoppenrodio* Sigismundus, quem ludis equestribus Anno DCCCCXCVI Brunovici celebratis interfuisse perhibet, quo fundamento, alii judicent. Veriùs de Bennone loqui possumus, qui è præposito Goslariensi Meynardo præsuli Misnensi Anno MLXVI ab Henrico IV successor datus est. Hic in tempora calamitosa incidit Saxonibus præfato Imperatori grave bellum inferentibus. A munere igitur suo remotus (c) Clementi III Papæ tandem fit supplex, & Anno MLXXXVIII pristinæ dignitati restituitur. Obiit

(a) *Chron. Riddegsh. in Joh. II. abb.* (b) Stambuch *p. 104.* (c) *Vid. Lamb. Schaffnab. annal. ad an. 1066. Apolog. pro Imper. Henr. IV. ap. Freber. & Fabric. annal. Misn. ad a. præfatos.*

ı Woldenber-

B E R G.

Henricus I 1218.
1239. 1256.

mannus II 1241. 1267. Henricus Jun. seu III 1241. Otto.
79.uxor Hedvvigis. 1256. 1267.

;IV Burchardus III. Ludolphus Canon. Beata. Sophia. Gesa.
& Cantor Hildes. Sacerdotes Gandes. sub
Margar. Abbatissa.

ies Junior seu II Hojerus II 1301. Jutta 1305.
305. 1327. 1327. 1327.

anon. Hildes. Burchardus IV. Yda 1305. Hedvvigis.
III 1331.

Johannes V. Hojerus III.

is 1326. 1357. Wilbrandus Hedvvigis monial. Jutta monial. Mathildis ux.
dulterium III 1331. Quedlinburg. Gandes. Hermanni de
cisus. 1326. 1326. Steinberg.
1326.

Obiit XVI Cal. Jul. Anno MCVII, ætatis nonagesimo sexto, sedis XLVII, & ab Hadriano VI Papa Anno MDXXIV quadringentis & septendecim post obitum annis in numerum Sanctorum relatus est, ossibus ejus XVII Cal. Jun. in tumbam marmoream ophitinam solenni ritu translatis. Huic solennitati interfuere Johannes Misnensis & Adolphus Merspurgensis præsules, Georgius & Henricus Duces Saxoniæ Georgii filii, Johannes & Fridericus Henrici filii, multique alii primæ notæ viri.

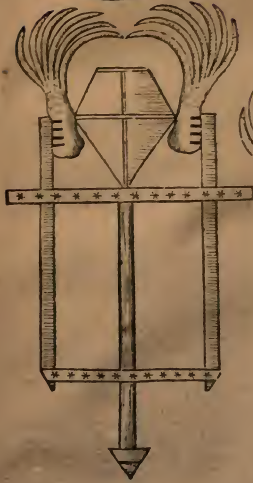
Præter hunc Bennonem citantur à (a) ***Joh. Letznero*** Sophia Wigboldi filia, Wittekindi II Comitis Dassiliensis uxor, quæ matrem habuit N. filiam Waltheri Comitis Sonnenbergensis, & Mathildis Henrici Senioris filia, Bernhardi III Comitis Dassiliensis uxor. Schema Genealogicum horum Comitum è tabulis collectum subjungo, exhibitis insimul variis eorum insignibus:

(a) *Chron. Dassil. l. 1. c. 7. & 13.*

WERNE-

WERNERUS Præpositus Montis-Francorum tertius hoc tempore cœpisse videtur. Is à Johanne de Nowen IV mansos, quos ab Hojero & Hermanno Comitibus Woldenbergiis in feudo tenebat, coëmit. Johannes præfatus eosdem Litteræ postrid. Epiphan. Dom. Ottoni præsuli Hildesiensi resignat. Testes: Heydenricus Cellarius, Halto præpositus Hildesiensis, Thidericus de Tossem, Johannes de Adeneyr, Johannes de Suchteren, Albertus Bok, Eylhardus de Dotessem, & Ernestus Pincerna.

Prid. Apostolor. Phil. & Jacobi ejusdem anni Rupertus præpositus, Heldenburgis Priorissa & conventus cœnobii Brunsteshusani, qui grave æs alienum contraxerant, quò ab eodem sese liberarent Wernero præposito II mansos juxta Novenium majus sitos XXI argenti examinati marcis vendunt. Testes: Theodericus de Calchem, Volquinus, Henricus, Vinco, Clerici, Henricus Camerarius Gandesianus, Woltherus de Gandersem, Albero de Wernigerode, Bruningus Advocatus Gandesianus, milites, Hermannus de Hardenberg, Henricus de Lengeden, Mangoldus de Bruchem, & Siffridus de Sehusen.

Præfatum cœnobium est è vetustissimis Saxoniæ, & originem debet Ludolpho Saxoniæ Duci Brunonis filio, qui idem D. Stephano Protomartyri sacrum fecit. Romam Anno DCCCLIII profectus confirmationem papalem impetravit, & corpora B. B. Innocentii & Anastasii nactus domum sospes rediit. Angustiores tamen erant cœnobii limites, ideoque idem ad Gandam fluvium, ubi nunc temporis Gandesiæ situm obtinet, Anno DCCCLVI transferebatur. Hinc primæ ædes ad tempora usque Brunonis filii Ludolphi mancæ permansere. Is verò earundem perfectionem (a) Anno DCCCLXIV. exorsus est, & cuncta anno DCCCLXXVIII ad umbilicum duxit, templum specie augustum B. Bonifacio dedicans. Monachi ritus pontificios ad Julii Ducis Brunov. & Luneb. usque tempora coluere, iisque demum Evangelicam doctrinam sunt amplexi. Cœnobium, templo & porticibus

(a) *Meibom. script. Germ. T. 3. in Synt. Gandes. Topogr. Brun. & Lun. Merian. in hoc mon. Letzner. Chron. mon. MS. p. m. 478.*

ticibus exceptis, Anno MDCXXVII ab impiis quibusdam scurris incensum igne penitus periit, successu tamen temporis aliqualiter instaurari cœpit.

Advocatia præfatorum bonorum ad Duces Brunovicenses & Luneburgenses, Albertum ac Johannem, spectabat. Hi, precibus Comitum Woldenbergensium moti, eandem conventui conferunt, acceptis ejusdem loco II mansis in Stecke à Margaretha Abbatissa Gandesiana, quos Henricus Woldenbergius futuris temporibus ab iisdem in feudo habere tenebatur. Actum Gandesiæ prid. Apostolor. Phil. & Jacobi Anno MCCLXXII. Testes: Thidericus de Calchem, Volquinus de Pader, Henricus, Vinco, Clerici, & reliqui suprà citati.

Die B. Petri Wernerus præpositus Juttæ de Pedele vendit IV marcas argenti examinati proventus annui XL marcis, quibus IV mansos à Johanne de Novven Friderici dicti Grisen filio comparaverat, quotannis in festis Michaëlis & nativitatis Christi ad dies vitæ persolvendas, hac tamen lege, ut, Juttà mortuà, tres marcæ cœnobio liberè vacarent, quarta vero in suo & mariti anniversario die sororibus erogaretur.

Anno MCCLXVIII indulgentiarum penus novis augebatur, quas Fridericus præsul Kapoliensis Goslariæ constitutus sororibus concessit. Literæ sunt sequentes:

FREDERICUS DEI gracia Kapoliensis episcopus, Tharbatensis postulatus, Crucis Christi minister, universis in Christo credentibus presentem paginam visuris in domino salutem. Licet is, de cujus munere venit, ut sibi à suis fidelibus digne ac laudabiliter serviatur, de habundancia pietatis sueq; & merita supplicum excedit, & vota multò majora retribuat sibi servientibus quam valeant promereri; desiderantes tamen domino populum reddere acceptabilem ad complacendum ei, quibusdam illectivis muneribus, indulgenciis videlicet & remissionibus, invitamus,

mus, ut exinde divine gracie reddantur aptiores. Cum igitur occasio ad vestram salvacionem multipliciter vobis a domino offeratur, ut videl. per largicionem elemosinarum & expietis peccata, & premia conquiratis eterna, universitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in domino, in remissionem peccatorum vobis injungentes, quatenus ad emendacionem ecclesie B.B. Apostolorum Petri & Pauli in Vrankenberch, & ad sustentacionem S.S. monialium ibidem DEO servientium, de bonis vobis à Deo collatis pias elemosinas & grata subsidia erogetis. Nos enim de omnipotentis DEI misericordia confisi, ac B.B. Petri & Pauli Apostolorum ejus, & ea, qua fungimur, auctoritate suffulti omnibus contritis & confessis, qui ad eandem ecclesiam manum porrexerint adjutricem, accedente consensu & licencia domini diocesani, XL dies & unam Karrenam de injuncta sibi penitencia misericorditer relaxamus. Dat. in Goslar anno Dni. MCCLXVIII in die B. Marie Magdalene.

Anno MCCLXIX, XIX Cal. Sept. Guncelinus ab Osterrode miles, assentientibus filiis Albertô, Burchardô, Guncelinô, Ecbertô, Hermannô, & Erneitô, VI mansos Mechtegeshusæ sitos, & duas molendini partes conventui vendit. Testes: Johannes de Mela miles, Guncelinus prædictorum pater, aliique. Actum in castro Berkensteinensi.

Anno MCCLXXI Thidericus & Henricus fratres de Walmoden milites, cum consensu fratris Alexandri D. Matthiæ Goslariæ Canonici, in monte & die B. Georgii in capitulo ejusdem generali Francobergensibus vendunt bona sua Bodensteinensia, eorum jura, commoda, ad-

da, advocatiam, & decimam CCCCX marcis argenti examinati. Fidem pro Walmodiis dedere Johannes Marſchalcus, Burchardus ejus filius, Bertholdus, Albertus, Hermannus fratres de Gowiſche, Henricus & Anno filii Arnoldi de Govviſche, Ludolphus & Bernhardus fratres de Cramme, Aſchwinus de Montelapideo, Brandanus de Lindere, Bruno Cancer, Thidericus & Conradus de Piſcina. Teſtes: Fridericus Decanus, Johannes de Bilſten, Conradus de Reinſtede, Canonici D. Matthiæ Goslariæ, Conradus templi forenſis paſtor, Henricus D. Jacobi paſtor, Elerus de Homanneshuſen miles, Burchardus de Bilſten, Hermannus Senior de Aſtveld, Thidericus Bonus, Johannes Imminghof, aliique.

Commodus hic incidit locus de bonis Bodenſteiniis paucis diſſerendi. Cœnobium B. Godehardi Hildeſiæ multo ære alieno obſtringebatur, ideoque bona præfata, quæ è XIX manſis eorumque decima conſtabant, conventui de Horto D. Mariæ Goslariæ vendebat, uti ex ſequentibus conſtat literis:

In nomine ſancte & individue Trinitatis.

HARTBERTUS DEI gracia Hildenſem. Eccleſie epiſcopus ad cautelam futuri temporis notum eſſe omnibus volumus, quod conventus S. Godehardi in Hildenſem pro quibusdam bonis redimendis & debitis expediendis bona ſua in Bodenſten, videl. XIX manſos cum omnibus attinenciis ſuis, paſcuis ſcilicet, pratis, nemoribus, & decima eisdem bonis attinente, conventui de Orto S. Marie Goslarie pro LXXVII marcis de noſtra permiſſione vendidit & conſenſu. Nos verò quia eundem locum in omni bono creſcere ſemper deſideramus & virtute, dicta bona tam racionabiliter conquiſita uſui ancillarum inibi DEO

DEO famulancium cum omni integritate recognovimus, & decimam eisdem bonis attinentem pro remedio anime nostre, ac memoria nominis nostri habenda, perpetuo contulimus, sperantes meritis earum & precibus nos una cum ecclesia nostra apud DEUM quamplurimum adjuvari. Ut autem ab hujusmodi contractu inter prememoratas ecclesias in nostra presencia racionabiliter celebrato oblivionis nocive periculum excludamus, presentem paginam inde conscriptam sigilli nostri placuit impressione communiri. Act. anno domini MCCXIV Id. Sept. Testes hujus rei sunt: Hartmannus Prior, Helmungus, Theodolphus, Hermannus, Henricus, Wernhardus, Sigebodo, Ludegerus, Henricus, Ludolphus, Johannes, Gerbertus, Bertholdus, Ludolphus, Wicmannus, Eckehardus, Sac. episcopi. Laici: Fredericus comes de Poppenborch, Gerhardus de Remstede, Hermannus de Berberge, Ernestus de Netheloge, Wulfhardus de Pethele, Lodewicus Monetarius, Gerbrandus Mercator, aliique quamplures.

A conventu præfato bona hæc ad nobiles Walmodios pervenere, ac demum, ut dictum, Francobergensibus haud modicô argentô sunt vendita. Ex hoc patet, (a) *Topographiam Brunov. & Lun.* rem acu haud tetigisse afferendô, nobiles dictos pagum Bodensteinium conventui Francobergensi fervore religionis ductos, & ut sepulturam in cœnobio nanciscerentur, dono dedisse. Prædium hoc ante seculum circiter incendiô conflagravit, & circa festum B. Martini An. MDCXXV ab exercitu Wallensteinii est direptum, quod fatum in bello funesto tricennali haud semel ipsi contigit. Incolæ tandem, pace Westphalicâ

(a) *Merian. p. 82.*

licâ conclusâ, instaurationem ædificiorum Anno MDCL moliri cœpere. His subjungo particulam stirpis Walmodensis:

N. de WALMODEN.

Dietericus 1271. | Henricus miles 1271. 1280. | Alexander Canon. D. Matthiæ Goslar. 1271.

(Dietericus 1271:) Aschwinus 1271. | Henricus 1271.

Aschwinus 1305. | Dietericus dictus Pawenberg 1305. | miles 1331. | Dietericus 1331. | Henricus.

(Dietericus Pawenberg:) Aschwinus 1331.

(Dietericus 1331:) Henricus 1331.

Anno MCCLXXV die Gervasii & Protasii martyrum Johannes Lettoviensis, Episcopus ordinis Teutonici, eleemosynas Francobergensibus eroganitibus, & in festis Patronorum & Sanctorum cœnobii, nec non dedicationis, & majoribus JESU Christi ac D. Mariæ virginis diebus, ad idem accedentibus C dierum indulgentias elargitur.

Circa hoc tempus in vicinis terris graves turbæ oboriebantur. Conradô enim Archipræsule Magdeburgensi Anno MCCLXXVII emortuô Canonici dissidentes pars Ericum Brandeburgium, pars Bussonem Querfurtensem elegere. Erico fratres Johannes & Otto Marchiones Brandeburgenses, nec non Albertus magnus Dux Brunov. & Luneburg. Bussoni verò inter alios Otto præsul Hildesiensis suppetias ferebant. Nec cessavit malum ambobus sponte sese à munere suo abdicantibus & Guntherô Svalenbergiô ipsis suffectô. (a) Hic igitur tantas turbas pertæsus Bernhârdo Wölpensi cessit, qui bellum cœptum strenuè est prosecutus. Nec saltem Archiepiscopatus Magdeburgensis, sed

(a) *Chron. Saxon. p. m. 343. & seqq. Chron. Magdeb. ap. Meib. Script. rer. German. T. 2. p. 331.*

ſed etiam agri Hildeſienſis & Brunovicenſis, mirum in modum vaſtabantur, milite ubique impunè graſſante. Ex hiſce malis Otto præſul tantum animi dolorem cepit, ut die Beati Ulrici Epiſcopi Anno MCCLXXIX vivere deſierit, ſepultus in templo cathedrali Hildeſiæ.

Annò MCCLXXIX Everhardus & Aſchvvinus fratres de Lutter ad preces HENRICI Præpoſiti Francobergenſis IV conventus, proborumque virorum, juri ſuo in curia Bodenſteinia reſignant, acceptis III argenti examinati marcis. Teſtes: Hermannus Comes Woldenbergius, Engelbertus ab Hagen & Ermbertus de Bokenem.

Hicce Ermbertus cum conſenſu hæredum ſuorum, Bernhardi & Ludolphi è fratre nepotum, decimam Mechtegeshuſanam Henrico præpoſito vendit, eandem Engelberto ab Hagen feudi domino reſignans. Idem, aſſentientibus filiis Thidericô, Geringô & Henricò, eandem decimam Epiſcopo Hildeſienſi Ottoni reſignat, qui eam prid. nativ. Joh. Bapt. Francobergenſibus confert. Teſtes: Johannes major præpoſitus, Leopoldus Decanus, Volradus Montis beati Mauritii præpoſitus, Cono, Canonici Hildeſienſes, Ecbertus Camerarius, Conradus Marſchalcus, Erneſtus Pincerna, Ludolphus de Cramme, Johannes Bok Advocatus VVoldenbergenſis, Henricus Raſchorn, Ulricus de Herre, & Henricus de VValmede.

Anno MCCLXXX die Urbani Engelbertus ab Hagen miles conventui dono dat dimidium manſum Kerknovenii ſitum. Cauſa erat, quòd ſorores pœnitentes filias ejus in conventum receperant.

Annò eôdem Anno de Govviſche miles, animabus parentum remedium allaturus, cœnobio confert piſcinam ſitam in radice montis lapidei, hac lege, ut ſorores anniverſarium eorum diem prid. B. Mar. Magdalen. vigiliis & miſſis funebribus, nec non orationibus, aliisque piis exercitiis pro defunctis fieri ſolitis, celebrarent. Addit inſuper libertatem aggerem III pedum altitudine augendi, & piſcinam eousque extendendi, quantùm terræ ab aqua montem verſus ſubmerſum fuerit. Teſtes: Henricus præpoſitus Francobergenſis, Henricus Gladiator, Theodericus de Bledenem, Johannes de Lengede, Sacerdotes, Bertholdus de Govviſche, Siffridus de Weſterhuſen, & Henricus de Walmede milites.

En partem ſtirpis & inſignia Govviſchiorum.

N. de G O W I S C H E.

Bertholdus 1234.		Arnoldus 1234. 1258.		Volcmarus 1234.
Bertholdus 1271.	Albertus 1271.	Hermannus 1271.	Henricus 1271.	Anno 1280.

Anno MCCLXXXI in octava Epiphan. Margaretha Abbatiſſa Gandeſiana, Mechtildis præpoſita, Luccardis decana, & conventus Gandeſianus, Henrico præpoſito & conventui Francobergenſi conferunt propter DEUM duos manſos & duas areas Kerknovenii ſitos & vacantes. Sorores igitur pœnitentes in grati animi ſignum collegium Gandeſianum in fraternitatem ſuam recipiunt, idemque particeps faciunt bonorum operum ſuorum, pro promiſſis additis, quòd annuum emortualem diem Abbatiſſæ ſolito ritu ſint celebraturæ. Teſtes: Metza & Gretha ſorores de Bilſten, Mechtildis de Everſten, moniales Gandeſianæ, Thidericus Plebanus D. Georgii, Henricus de Paderborn, Henricus de Dune, Johannes Abbatiſſæ notarius, & Bruningus advocatus.

Anno MCCLXXXVII Cal. Febr. pontificatus Honorii IV, Papæ annò ſecundò Maurus Amelienſis, Gerhardus Anagninus, Romanus Crolien-

Crohensis, Leotherius Verulanus, Perronus Larinensis, Leo Chalamonensis, Bartholomæus Grossetanus, Thomas Acerrarum, Ægidius Turtyburensis & Waldebrunus Avellonensis ac Glaviniensis Episcopi, templum Francobergense in festis B. Mariæ virginis, B. Petri Apostoli, anniversario dedicationis ejusdem, Michaëlis Archangeli, B. Mariæ Magdalenæ diebus, intraque horum octavas, invisentibus, eidemque eleemosynas elargientibus, XL dierum indulgentias Romæ concedunt.

Quinam sint præfati episcopatus, è (a) *Paulo Merula* paucis explicabo. Amelia, olim Ameria, urbs est Umbriæ Tyberim & Narim fluvios inter sita, Ciceroni, Straboni, Ptolomæo & Plinio optimè nota, quam DCCCCLXIV ante Persei bellum annis conditam volunt. Agrum vini, frumenti, & olei fertilissimum habet, & episcopatui sedem dat, qui Pontifici Romano immediatè subest.

Anagnia in Hernicis sita dives, forsan ob fœcundum agrum, olim cognominabatur. Ex hac varii prodiere pontifices Romani, (b) eosque inter Innocentius III, Gregorius IX, Alexander IV, & Bonifacius VIII. Hodiè ferè desolata jacet, ast Episcopus soli Papæ paret.

De Crohensi, Verulano, & Larinensi episcopatibus nil mihi constare fateor: Grossetum verò est oppidum Tusciæ ad Umbronem situm ditionis Senensis, cujus Episcopus solius Papæ imperium veneratur.

Acerræ, retentô nomine antiquô, oppidum est Campaniæ in regno (c) Neapolitano ad Clanium amnem haud longè à Neapoli situm, cujus Episcopus sub Archiepiscopo Neapolitano est.

Terrioulensis præsul Turribiæ in terra Laboratoris sedem habet, & pars est Archiepiscopatus Beneventani, uti & Avellinus iisdem in oris situs & Avellii commorans.

Hôc eôdem annô Giselbertus Archiepiscopus Bremensis Goslariam venit, & conventui Francobergensi sequentes concessit literas:

F 2 GHISEL-

(a) *Cosmogr. part. 2. l. 4. cap. 24.* (b) *id. p. 1061.* (c) *id. p. 1148.*

GHISELBERTUS DEI gracia Bremensis ecclesiæ Archiepiscopus omnibus Christi fidelibus presens scriptum visuris salutem in domino sempiternam. Cum elemosinarum largicio & indulgentiarum largitarum non solum peccatorum lavent maculas, sed etiam totius doloris radices exstirpent; omnes Christi fideles ad zelum devocionis & ad opera Karitatis inducere cupientes omnibus vere penitentibus & confessis, qui monasterium sanctimonialium in Frankenberch sua respexerint elemosina, de bonis a Deo sibi concessis, secundum quod DEUS ipsis inspiraverit, aliquid ad sustentacionem illarum dominarum, que ibi in paupertate diu noctuque deserviunt, largiendo, XL dies de omnipotentis DEI & B. B. Apostolorum ejus Petri & Pauli meritis & auctoritate confisi, & unam Karenam, misericorditer relaxamus, ut per hec & alia bona, que fecerint, possint ad eterne beatitudinis premia pervenire. Dat. in Goslaria anno domini MCCLXXXVII, V Kal. Mart. pontificatus nostri annò septimò.

Archiepiscopus hicce nobili Bronchorstiorum stirpi originem debet, & Anno MCCLXXX, haud verò, uti volunt, septuagesimo tertiò ad Archiepiscopalem dignitatem pervenit. (a) Hic Kedingos sub jugum misit, & Bremâ, ob injuriam à civibus acceptam, indignabundus excessit: ast civibus, qui nudis pedibus eidem obvii erant, & iram insignibus donis demulcere studebant, facilè veniam concessit. Anno MCCLXXXV templum Prædicatorum Bremæ consecravit, arcem Teding-

(a) *Vid. Henr. Me[illegible]m. Chron. Brem. Wolsber. script. Germ. T. 2. p. 60. Krantz. metrop. l. 8. c. 35.*

Tedinghuſanam exſtruxit, Buxtehudam inſtauravit, & Ottersbergiam arcem, turrem arcis Vordenſis, & palatium archiepiſcopale Bremæ confecit. Ultimis vitæ diebus calculo aliisque ſymptomatibus laborans nihilo ſeciùs Stedingos domavit, & tandem obiit Vordæ Anno MCCCVI terræ mandatus Bremæ.

Anno MCCLXXXIX, XVI Cal. Sept. Eberhardus & Aſchvvinus fratres de Lutter dominium dimidii manſi Kerknovenii ſiti Francobergenſibus V fertonibus argenti nigri vendunt. Teſtes: Henricus Gladiator, Theodericus de Bredenem, Berimannus montis D. Georgii, & Theodericus D. Ægidii Sacerdotes.

Hoc ipſo anno Rudolphus I Imperator Comitia Erfurti celebravit. Cauſa erat tumultus popularis hac occaſione ſuſcitatus: vacante ſéde Moguntina (a) Erfurtum per triennium ferè motibus inteſtinis agitabatur, & turbatores, blandis quamvis verbis compellati, ſedari haud poterant. Cùm verò Henricus II ad Archiepiſcopatum veniret, & urbem ingrederetur, omni obſequii genere à civibus excipiebatur. Vix autem ab urbe receſſerat, cùm plebs in magiſtratum inſurgens omnia ſuſquedeque haberet, non ſaltem in urbe tumultuans, ſed etiam hinc inde per Thuringiam excurrens.

Hoc motus Gerhardus II Henrici ſucceſſor querelas de ſeditioſis ad Imperatorem defert, qui armata manu ad urbem accedens ſubmiſsè à populo recipitur. Aſt ſtrenuus ſcelerum vindex in auctores turbarum ſedulò inquirit, & legitimè convictos, quos inter octo ex ordine ſenatorio erant, hoc anno capitis ſupplicio afficit. Splendidis hiſce comitiis interfuere: Gerhardus Moguntinus, Rudolphus Salisburgenſis, & Ericus Magdeburgenſis Archipræſules, Siffridus Hildeſienſis, Albertus Halberſtadenſis, Arnoldus Bambergenſis, Volquinus Mindenſis, Conradus Laventinus (quem ſcriptores non recenſent) ac Naumburgenſis & Miſnenſis præſules, è ſecularibus verò principibus

 Wen-

(a) *Krantz. Sax. l. 8. c. 34. Joh. Maur. Gudeni. hiſt Erfurt. l. 1. §. 25. Nicol. Serrar. de reb. Mogunt. l. 5. p. 845. Frider. Schmid. Chron. Thuring. p. 1. 108.*

Wenceslaus Bohemiæ Rex, Albertus Saxoniæ, Albertus, Henricus & Otto, Brunov. & Luneb. Duces, Tilo Marchio Brandeburgensis, ac insignis nobilium virorum turba.

Commoda hac occasione utentes nostri à Rudolpho Archipræsule Salisburgensi & sedis Romanæ Legato, nec non à Conrado præsule Laventino prid. non. Jun. Anno MCCXC octoginta primum, mox XL dierum & unius Carenæ indulgentias impetrant.

Rudolphus hic obvius, è familia Svevica Hoheneccia oriundus, Rudolphi I Imperatoris Cancellarius fuit, electus Anno MCCLXXXIV & confirmatus à Martino IV Papa IV id. Mart. An. MCCLXXXV Bavariam ferro igneque vastavit, quoniam Henricus Bavarus Muldorfium oppidum contra fidem datam expugnaverat. Comitiis Augustanis Annô MCCLXXXVI interest, pacem cum Bavaro init, & in synodo Salisburgensi Anno MCCLXXXVIII celebrata statuit, ne quis Ecclesiasticus munere quodam seculari fungatur. Hinc bello cum Alberto Austriæ Duce est implicitus, quod anno sequente est compositum, quamvis Albertus pacis conditiones minimè impleverit. Rudolphus haud diù post obiit, III nempe non. Aug. Anno MCCXC, haud verò Anno MCCLXXXIX, quæ (a) *Franc. Dukberi* & (b) *Gabriel. Bucelini* est sententia: ei enim repugnat auctoritas Tabularum notatarum. (c)

Laventinus Episcopatus Salisburgensi Archipræsuli paret, & Conradus hic obvius, olim Scholasticus Salisburgensis, successit Gebhardo Anno MCCLXXXV.

Hoc tempore ecclesiam Hildesiensem regebat Siffridus II è Comitibus Querfurtensibus prognatus, qui Ottoni Duci Brunov. & Luneburg. Anno MCCLXXIX successerat. Is Anno MCCXC Goslariam venit, & conventui Francobergensi sequentes dedit literas:

SIFFRI-

(a) *Chron. Salisburg. p. m. 169.* (b) *German. sacr. part. 1. p. 43.*
(c) *Chron. eccles. p. 1154. quoque Ann. 1290. denotat.*

SIFFRIDUS DEI gracia Hildensem. ecclesiæ Episcopus universis Christi fidelibus salutem in eo, qui est omnium vera salus. Quoslibet Christi fideles ad zelum devocionis & opera Karitatis invitare cupientes omnibus vere penitentibus & confessis, qui in anniversariis dedicacionum diebus altaris S. Crucis & S. Andree apostoli, & altaris S. Katerine virginis, & B. Marie Magdalene, monasterii in Frankeneberge civitatis Goslar. devote ibidem convenerint, aut de bonis suis dicto monasterio aliquid erogaverint, de omnipotentis DEI misericordia, & B.B. Petri & Pauli apostolorum ejus auctoritate confisi, XL dies de injuncta eis penitencia misericorditer relaxamus, Datum Goslar. anno domini M CC LXXXX.

Præfatus præsul statim sub initium regiminis sui captos in bello, quod Albertus Dux Brunov. & Luneb. contra fratrem Ottonem gesserat, gravi ære redimit, Sarstettum recuperat, Empenaviam instaurat, & oppido in commodiorem locum translato nomen Gronoviæ imponit. Circa hoc tempus Saxonia nostra iterum turbari cœpit. Occasio hæc erat: Henricus mirabilis Dux Brunov. & Luneb. arce Herlingsbergensi, quam Otto IV Imperator in conspectu ferè Goslariæ olim construxerat, occupata agro vicino crebris eruptionibus multùm damni inferebat. Præprimis verò ager Hildesiensis sæpius diripiebatur, quò motus Siffridus Alberto, Guilielmo, & Ottoni Ducibus Brunov. & Luneb. aliisque vicinis principibus, nec non urbibus Brunovico ac Goslariæ fœdere sese jungit. Hi viribus unitis arcem præfatam obsident: Henricus verò collectis copiis eandem post cruentum prælium ab obsidione liberat sociis in fugam conjectis. Pax quidem hanc cladem subsequebatur, sed parùm firma: anno enim M CC XCI Herlingsberga iterum obsessa brevi sub sociorum imperium redigitur, solo æquatur, & locus Siffrido præsuli domino territorii traditur. Is novæ

arci

arci in eodem monte exſtructæ nomen Levenburgi impoſuit. (a) Hoc malè habuit Henricum mirabilem, ideoque fœdus cum fratre Alberto, quôcum in gratiam redierat, iniit, & ejus milite auctus arcem coronâ cinxit. Verùm Siffridus cum ſuis advolans obſidentes victos in fugam conjicit. Hinc Albertus & Henricus Olsburgum ad Fuſam fluvium muniunt Leuenthalii nomen eidem imponentes, & agri Hildeſienſis incolis multùm damni ex eadem inferentes. Siffridus, mali remedium quærens, Papenbergam confici curat, id quod militem præſidiarium Lauenthaliâ excedere cogit, quam præſul continuò complanat. Hoc facto arcem Calenbergenſem, quam Otto ſtrenuus Dux Brunov. & Luneb. ad Leynam fluvium ædificaverat, expugnat. Otto, par pari Siffrido relaturus, Albertum pinguem & Henricum mirabilem fœdere ſibi jungit, & cum Ottone Brandeburgio aliisque magnatibus agrum Hildeſienſem longè lateque populatur. Nec ſegniùs rem geſſit Siffridus arces & pagos Uslariam, Eberburgum, Gibelhuſam, Echtam, aliosque occupans & diripiens. Bellantes demum bellum utrimque pertæſi probis viris mediantibus pacem iniere. Siffridus ultimis vitæ temporibus arces Wallenrodam, Rutam, Harſtettum, Weſterhofam, & Hundesrüccam coëmit, & diem ſupremum obiit VIII (vel ſecundùm alios V) Cal. Maji Anno MCCCX, ſepultus in templo cathedrali Hildeſiæ.

Anno MCCXCIV prid. beati Martini Epiſc. Meynerus Comes Slademenſis conventui Francobergenſi confert manſum Werræ ſitum, & à Bernhardo de Werre vaſallo ſuo ſororibus dono datum.

Anno MCCXCV in octava beati Jacobi Apoſtoli Volradus epiſcopus Halberſtadenſis viginti dierum indulgentias conventui elargitur.

Volradus, ſucceſſor Ludolphi Comitis Slademenſis, è nobili Cransfeldiorum proſapia prodiit, & eccleſiæ ſuæ IX annis præfuiſſe ſcribi-

(a) *Hiſt. Epiſc. Hildes. MS. in Siffrido II. Cranz metrop. l. 8. c. 39. Bunt. de Ep. Hildes. in h. Ep. Bruſch. de Archiepiſc. & Epiſc. Germ. epit. c. 11. §. 33. Henr. Rosla Herlingsberga ap. Meibom. ſcript. rer. Germ. T. 1. p. 775. Gabr. Bucel. German. ſacr. part. 1. p. 19.*

ſcribitur. Sive verò ſecundùm *Cranzium* Anno MCCLXX, ſive, ut alii perhibent, Anno MCCLXI cœperit, ultra IX annos epiſcopatum adminiſtrare debuit. Tabulæ enim dictæ docent, ipſum adhuc anno ſeculi decimi tertii nonageſimo quinto in vivis fuiſſe, nec Hermannum Blancoburgium annô jam nonageſimô ſeculi præfati ſedi Halberſtadenſi præfuiſſe. Celeberrimus (a) *Henr. Meibomius* optimè hunc errorem notavit, aſſerens, è literis & Tabulis conſtare, Volradum totis XLII annis, ab anno nempe MCCLV ad annum usque MCCXVII munere epiſcopali functum eſſe, cui ſententiæ (b) *Homeiſterus* quoque ſubſcribit: hinc miror *Gabriel. Bucelin. Germ. ſacr. parte 2. p. 21.* ſcribentem Volradum obiiſſe Anno MCCLXX, Hermannum Blancoburgium verò cœpiſſe eodem anno.

Anno MCCXCVII Henricus Comes Reinſteinius Francobergenſibus confert proprietatem trium manſorum; literæ ita ſeſe habent:

Nos DEI gracia HEINRICUS Comes de Regenſten nec non avunculus noſter dilectus Heinricus Canonicus Hildenſem. eccleſie, filius domini Burchardi comitis de Woldenberch, recognoſcimus in his ſcriptis publice proteſtantes, quod cum communi conſenſu & bona voluntate III manſos in campo Nowen ſitos cum omni utilitate ipſis manſis attinendis, quos etiam Johannes de Barem a nobis quondam jure tenuit pheodali, eccleſie in Vrankenberch intra muros Goslarie civitatis & conventui ibidem proprietatis titulo dimiſimus perpetue poſſidendos, ita, quod nec nos, nec noſtri heredes, deinceps contra dictam eccleſiam & conventum de his manſis nullam habebimus

G actio-

(a) *in Chron. Riddagsh. in Herman. XIV. Abb.* (b) *in Catal. Epiſc. Halberſt. MS. in Volrado.*

actionem nec faciemus, ſed ejusdem eccleſie & conventus de his manſis contra quoslibet juſti volumus Warandatores eſſe. In hujus rei teſtimonium preſentem literam hinc inde conſcriptam ſigillorum noſtrorum munimine duximus roborandam. Datum & act. A. Dni. MCCXCVII in die inventionis B. Stephani Protomartyris.

Jam olim inter nobiliores Saxoniæ familias claruit Reinſteinia, ſedem in arce cognomine, quæ præruptæ rupi inædificata erat, priſcis temporibus habens. Primus, de quo mihi conſtat, eſt Burchardus, qui inaugurationi cœnobii Michelnſteinenſis Anno MCLII interfuit, quo tempore etiam vixit Conradus monachus ejusdem cœnobii. Alius Conradus in Tabulis Henrici Leonis Id. Novemb. Anno MCLXX Hercebergæ datis citatur. Henricus vixit circa annum MCXC & Henrico Leoni in gravibus quæ geſſit bellis ſtrenuam navavit operam. Is filium habuit ejusdem nominis circa annum MCCV obvium, qui Henricum genuit, & hic Ulricum, qui Anno MCCXLII combuſtioni cœnobii Munche Naumburgenſis interfuit, & quadriennio poſt vivere deſiit. Hic è Mathilde Honſteinia ſuſcepit Ulricum, bellum inter Güntherum Svalenbergium, Archipræſulem Magdeburgenſem, & Rudolphum Saxoniæ Ducem geſtum Anno MCCLXXVII unà ſequentem. Partem hujus ſtirpis ex (a) *Henr. Meibomio* addo:

HENRICUS 1212. 1224.

Theodericus Canonicus & Camerar. Halberſt. 1220. — Ulricus. — Siffridus. 1220. — Henricus.

Ulricus 1246. 1275. — Henricus ux. Bia Warbergica 1264. — Otto — Albertus 1280. — Sigfridus.

Ulricus. — Luccardis.

Henricus 1318. 1357. — Ulricus. — Sigfridus. — Gerhardus. — Mathildis.

Ab hoc

(a) *Chron. Riddagshus. in Conr. IV. Abb.*

Ab hoc ſchemate multùm diſcrepat (a) ***Andreas Hoppenrodius***. Ultimam pervetuſtæ hujus ſtirpis partem ſequens monſtrat ſchema:

ULRICUS obiit 1479.

Jodocus obiit 1529. — Bernhardus obiit 1524. — Ulricus obiit 1551.

Ulricus obiit 1551: Erneſtus Abbas Michelnſtein. elect. 1544. obiit 1581. — Bodo. — (b) Caſpar-Ulricus Abbas Michelnſtein. obiit 1575.

Erneſtus Abbas Michelnſtein: Ulricus Abbas Micheln-ſtein. obiit 1578. — Erneſtus. — Martinus obiit 1587.

Martinus: Hans-Erneſtus ultimus familiæ obiit 9. Julii 1599.

E Tabulis ſuprà recitatis notari meretur, quod Henricus Woldenbergius præſul Hildeſienſis, ſub Canonici nomine hìc obvius, non fuerit Henrici Senioris (uti (b) ***Clariſſ. Meibomius*** opinatur) ſed Burchardi I filius, & Henrici Senioris è fratre nepos, fratres habens Burchardum II, Hermannum & Waltherum. Nec omittendum eſt, Henricum Reinſteinium matrem habuiſſe Henrici ſororem, cujus nomen non occurrit. Inde forſan eſt, quòd Ulricus Reinſteinius in tabulis Anno MCCC XXVIII datis præter gentilitia etiam Woldenbergiorum utitur inſignibus, prout hæc figura docet.

G 2 Anno

(a) Stambuch *p.76.* (b) *Vid. Eliæ Reuſneri Iſagog. hiſtor. p.624.* (c) ***Chron. Riddagshus. in Joh. II. Abb.***

Anno MCCXCVIII feriâ sextâ Dominicam Lætare præcedente Hermannus Comes Woldenbergius actioni III mansorum Novenii sitorum renunciat. Testes: Senatus Goslariensis, Torbo miles, Albertus & Bernhardus fratres ab Haringen, Gisero de Broclede, aliique quamplures.

XVII Cal. Jun. Reinhardus & Arnoldus fratres filii Rudolphi cœnobio vendunt II mansos Jerliedæ sitos, præsente Senatu Goslariensi: Henricus igitur, Ludolphus & Otto, Comites Woldenbergenses, quicquid in hisce bonis juris habebant, conventui renunciant.

Anno MCCC sorores denuò amplas indulgentias impetrant, quarum tenor est hic:

Universis Christi fidelibus presentes literas inspecturis nos frater Basilius Jerletanus Armenorum, Adenulphus Consanus, & frater Ranutius Laritanus miseracione divina archiepiscopi, & nos Bernhardus Pacens. frater Antonius Chenadiensis, Manfredus S. Marchi, frater Nicolaus Tortibulensis, Thomas Etesiensis, Nicolaus Neocastrensis, & frater Jacobus Calcedoniensis eadem miseracione episcopi, salutem in domino. Splendor paterne glorie, qui sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota fidelium, de clementissima ipsius majestate sperantium, tunc precipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas sanctorum precibus & meritis adjuvatur. Cupientes igitur, ut monasterium monialium S. Petri in Vrankelenberg in Goslaria ordinis S. Augustini Hildensem. diocesis honoribus frequentetur, & a Christi fidelibus jugiter veneretur; omnibus vere penitentibus & confessis, qui ad dictum monasterium in festivitatibus ipsius

ipſius B. Petri ac Pauli, & omnium aliorum Apoſtolorum, nec non nativitatis, epiphanie, reſurrectionis, aſcenſionis, & Pentecoſtes, domini noſtri JESU CHRISTI, & nativitatis, annunciacionis, purificacionis, & aſſumtionis B. Virginis, & Vincentii, Stephani, & Laurentii martirum, Michaelis archangeli, Nicolai, & Martini Confeſſorum, ac B. B. Marie Magdalene, Katerine, Lucie, Eliſabete, Ottilie & Agnetis virginum, in commemoracione omnium ſanctorum, & in dedicacione ipſius monaſterii & altarium conſtructorum, in eo devote acceſſerit annuatim, aut qui ad fabricam, luminaria, reparamenta, ornamenta, & alia caritatis ſubſidia ipſius monaſterii manus porrexerit adjutrices, ſeu qui ad ſubſtentacionem monialium ibidem degencium ſuas pias elemoſinas erogarint, de omnipotentis DEI miſericordia, & B. B. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus meritis & auctoritate confiſi, ſinguli ſingulas dierum quadragenas de injunctis ſibi penitenciis miſericorditer relaxamus in domino, dummodo diœceſani voluntas ad id acceſſerit & conſenſus. In cujus rei teſtimonium preſentes literas ſigillorum noſtrorum fecimus appenſione muniri. Dat. Lateran. anno Domini MCCC Ind. XII die XV menſ. Novemb. pontificatus Dni. Bonifacii P. VIII anno ſexto.

ALEXANDER Præpoſitus quintus, huic Siffridus præſul Hildeſienſis VI id. Mart. Anno MCCCIV donum altaris eccleſiæ D. Petri propria manu confert Hildeſiæ, & cœnobii diplomata, privilegia, ac indulgentias confirmat. Teſtes: Siffridus præpoſitus, Henricus Decanus, Bernhardus Scholaſticus, Bernhardus Cantor, Otto præpoſitus

Montis Comes Woldenbergensis, Bernhardus ab Hardenberg, Ernestus Bok, Canonici Hildesienses.

II. Id. Jun. anni prædicti Conradus Prior provincialis cœnobiorum B. Mariæ Magdalenæ, ordinis D. Augustini, & præpositus Sladensis, conventui libertatem concedit, quemcunque sive ordinis prædicti, sive Clericum secularem idoneum eligendi, qui præpositi munere fungatur, eundem in habitu seculari permanentem fratrem ordinis B. Mariæ Magdalenæ ad dies vitæ denominans. Hæc frater Geroldus cœnobiorum ordinis memorati præpositus generalis die Ursulæ Anno MCCCXI rata habet.

Alexander itaque munere præpositi & provisoris instructus ad Conradum suprà nominatum sese confert, & præfatorum confirmationem hisce Tabulis obtinet:

Nos frater CONRADUS, Prior provincialis monasteriorum B. Mar. Magdal. ordinis S. Augustini, prepositus in Slatheim / dilectis suis in Christo filiabus M. Priorisse totique conventui sanctimonialium dicti ordinis Frankenbergensis ecclesie in Goslar cum prima dilectione oraciones in domino. Dominum Alexandrum, exhibitorem presencium, quem vos una cum parochialibus vestris unanimi consensu & canonica electione, ac nostro accedente consensu, in prepositum & provisorem concorditer elegistis, vobis transmittimus, precipiendo, quatenus sibi obedienciam ut fratri nostri ordinis electi tenerimini & reverenciam debitam in omnibus faciatis, in nomine domini auctoritate nostra eundem Alexandrum in seculari habitu, quamdiu ipsi placuerit, manentem presentibus confirmamus. Dantes sibi plenariam potestatem confessiones audiendi, excommunicandi & absolvend

vendi, intra & extra excessus spiritualium & temporalium debite corrigendi, omnia & singula faciendi, que per fratrem nostri ordinis electum antecessorem suum rite fieri consueverunt. Nichilominus ratas habere volumus & firmas omnes sentencias & processus & penas, quas idem Dn. Alexander juxta constituciones & regulam nostri ordinis rite tulerit in rebelles. Insuper nolumus ipsum per nos aut per nostros successores generalem sive provinciales, seu per aliquas frivolas occasiones vel accusaciones indebitas, que aliquando fiunt, quod absit, aliqualiter destitui, nisi inveniretur manifestis aliquibus delictis reclusus, ex quibus esset ipso jure secundum sacros Canones destitutus. Nollumus etiam pretactum Dn. Alexandrum & vestrum monasterium onerare per nos sive per nostros successores aliqua persona seu personis nostri ordinis apud vos locandis, nisi de bona ipsius Alexandri & vestri conventus unanimi voluntate. Dat. anno Domini MCCCIIII in octava assumtionis B. Marie Virginis.

Nos quoque frater Geroldus B. Mar. Magdal. monasteriorum generalis prepositus omnia & singula prescripta rata servamus, & sigilli nostri munimine confirmamus. Anno Dni MCCCXI in die undecim mille Virginum sigillum est appensum.

Anno MCCCV prid. Servat. Confessor. Alexander à Conrado & Johanne fratribus, ac Ludolpho Comitibus Woldenbergiis dominium II mansorum Astveldæ sitorum duabus argenti examinati marcis comparat. Fidem pro his dedere Hermannus de Gowische, Aschwinus & Henricus fratres de Walmede & Throbo milites. Testes: Witte-

[illegible] de Carslebüttel. Ludolphus de Lochtene milites, Johannes de Barum, Burchardus Honestus, Giselbertus de Broclede, Conradus Mercator, Johannes de Vado, Henricus de Dornethen, Bartholdus Edeleri, Johannes ab Astvelde, & Senatus Goslariensis.

Iidem Comites tempore præfato Alexandro vendunt sequimansum Scheningæ situm. Fidem cum prænominatis fidejussoribus dant Senatui Goslariensi de procurando impuberum consensu.

Iidem feriâ secundâ post octavam pentecostes dominium & jus III mansorum Dornethæ, duorum Astveldæ, & sesquimansi Scheningæ sitorum, conventui nostro vendunt.

Anno MCCCVI die Lunæ post festum Pentecostes Bernhardus & Fridericus pater & filius de Bokenem Henningo ab Astvelde Bodonis filio dominium unius mansi Astveldæ siti certô argentô vendunt. Fidem interposuere Andreas de Berkeveld, Ludolphus de Nette, Heneco Albrecht, Johannes Vischbek, Johannes Trost & Henningus ab Astvelde. Has tabulas signô suô obsignavit Conradus I Comes Woldenbergensis.

Anno MCCCIX Henricus mirabilis Dux Brunov. & Luneb. venditionem proprietatis III mansorum Jerstedæ sitorum ratam habet in hisce literis:

Nos DEI gracia HEINRICUS Dux de Bruneswic tenore presencium notum facimus universis Christi fidelibus presentibus & futuris, quod, cum Conradus de Bilsten, & Bertholdus Eleri cives in Goslaria tres mansos in villa Jerstede sitos, quos de manu nostra in feodo tenebant, cum omni jure ville, campi, silvarum, atque aqueductuum, de consensu nostro vendiderint Alexandro preposito & conventui monialium ordinis S. Augustini ecclesie Mar. Magdal. in Frankenberch Goslariensi: Nos volentes, & pietatis oculo intuentes, eundem conventum integra ac plena posses-

possessione predictorum bonorum gaudere perpetuo ob honorem Domini & gloriose matris virginis Marie, ac B. Mar. Magdalene, nec non ob spem salutis eterne, proprietatem præfatorum III mansorum cum omni jure predicte ville & campi prefato conventui damus & concedimus nomine nostro ac heredum nostrorum omnium in perpetuum libere possidendum. Ut autem hec nostra pia donacio firma perseveret, presens scriptum inde confectum sigilli nostri munimine duximus roborandum. Actum & datum anno incarnacionis Domini MCCCIX sequenti die circumcisionis Domini.

Anno MCCCX postr. B. Jac. Apost. Henricus Vodermenger & uxor ejus Adelheidis Alexandro præposito, Adelheidi Priorissæ, & conventui Francobergensi VII argenti examinati marcas hac lege dono dant, ut dimidium marcæ, ex ædibus cœnobii in Frisonum via sitis quotannis persolvendæ, in anniversario suo die inter sorores distribueretur, diesque prædictus vigiliis & missarum solennibus prid. Jacobi Apost. in perpetuum celebraretur.

Alexander, quò cœnobii sui utilitati eò magis consuleret, quasdam areas incultas excolendas aggreditur. Harum prima Amelungswische dicebatur, quæ situm habebat infra piscinam inferiorem ecclesiæ Richenbergensis & campos Astveldenses. Secundæ nomen erat Grote la/ & tertia sita erat inter dictum La & Hare/ & viam regiam, finesque utriusque La & Hare attingebat. Opus ad hanc rem erat consensu Arnoldi Thesaurarii ecclesiæ B. B. Simonis & Judæ Goslariæ, ad quem jus patronatus ecclesiæ Astveldensis spectabat; ad hanc enim areæ prædictæ ab antiquo pertinuerant. Hanc Alexander die B. Joh. Bapt. Anno MCCCXI ea obtinuit conditione, ut præpositus quovis tempore existens de La & Amelungswische fertonem, de tertia verò area lotonem quotannis solveret ecclesiæ Astveldensi ad structuram. Te-

H stes:

ſtes : Fridericus, Bodo, Hermannus de Gradu, præpoſiti Richenbergæ commorantes, Konemannus Scholaſticus eccleſiæ Apoſtolorum Simonis & Judæ, frater Conradus ab Hardenberg ordinis Minorum, Aſchvvinus de Saldere, Hermannus de Govviſche, milites, Siffridus Scap, Giſelbertus de Broclede aliique.

His die B. Nicolai Epiſcopi annuere Hermannus de Gowiſche miles, Henricus Comes Reinſteinius, & Hermanni conſanguinei Erferen dicti, Arnoldus ſcilicet miles, Bertholdus, Albertus, & Volcmarus de Govviſche. Arearum enim dominium ad Henricum Reinſteinium, advocatia ad Hermannum, jus verò pagi & feudale ad reliquos ſpectabant. Hermannus inſuper, acceptis XX argenti examinati marcis, ſe conventum in quieta poſſeſſione defenſurum ſpondet, addita libertate, ericam aratro ſubigendi, arbores eradicandi, foſſas ubique juxta vias perficiendi, ſylvas & ligna congruis temporibus cædendi, pecora conventus in paſcuis publicis paſcendi, ac demum in tantum arandi, ut quivis manſus XX jugera compleat. Teſtes iidem qui ſuprà.

Hôc eôdem die præpoſitus & conventus Richenbergenſis, nec non Aſchvvinus de Salder, conſenſum ſuum Alexandro dant, quoad quædam bona prædictis in locis ſita, quorum advocatia ad eosdem ſpectabat, hôc exceptô, ut Richenbergenſes minimè tenerentur reſarcire damnum ex inundatione aquæ piſcinarum in prato Amelungi forſan exorturum. Teſtes : Hermannus miles, Arnoldus, Bertholdus, Albertus, & Volcmarus de Govviſche, Arnoldus Theſaurarius, Konemannus Scholaſticus eccleſiæ B. B. Simonis & Judæ Goslariæ, Johannes de Barum aliique.

Eodem die Hermannus de Govviſche cœnobiis Novi-Operis & Francobergenſi libertatem concedit paſcuô, pratis, & campis pagi Langeniſſen eâ, quâ elapſis abhinc XXVI annis cum parentis & fratrum ſuorum conſenſu pactum erat, ratione utendi. Teſtes : Bodo præpoſitus Richenbergenſis, Burchardus præpoſitus Montis B. Georgii, Johannes de Barum, Conradus Copman, & omnes Coloni pagi Langeniſſen.

Hic

Hic idem Alexandro & conventui die præfato V marcis argenti examinati dominium unius mansi Aſtveldæ ſiti, & à Burchardo ab Aſſeburg milite comparati, vendit.

Tres manſi & quarta manſi pars in campis Aſtveldiis ſupererant ab omni advocatia & impeditione liberi, qui ad Johannem de Bokenem civem Goslarienſem ſpectabant. Hos aliosque IV manſos ibidem ſitos Alexander præpoſitus à vidua Henningi ab Aſtveld Bodonis filii, dominium verò aliorum duorum manſorum à Conrado, Johanne, & Ludolpho Comitibus Woldenbergiis die B. Nicolai, tertii etiam & quarti proprietatem ab Hermanno de Govviſche coëmit.

Hic præpoſitus res cœnobii non ſaltem coëmendô bona ſtrenuè auxit, ſed etiam advocatiam trium manſorum & curiæ cujusdam in campis prænominatis dono eidem dedit in octava Circumciſ. Domin. Anno M CCC XII addito jure pagi, campi, & ſylvæ, à feſto cathedræ Petri usque ad idem in biennium. Hæc bona Petrus ab Herceberge & uxor ejus Margaretha à conſobrinis ſuis Bertholdo & Alberto de Govviſche feudi titulô tenebant.

Die purificationis B. Mariæ Virg. Johannes præpoſitus, Abbatiſſa, & conventus Woltingerodenſis ad preces Conradi Comitis Woldenbergii Francobergenſibus vendunt duas curias, ac duos & dimidium manſos Weſtharingæ, eorumque dominium & commodum VIII marcis argenti examinati, excepta tamen advocatia, quam Alexander præpoſitus unà cum altera curia & dimidio manſi emtionis titulô à Conrado, Johanne, & Ludolpho Comitibus Woldenbergiis obtinuerat. Teſtes: Daniel & Wedego Sacerdotes, Wedekindus de Carslebüttel, Hermannus de Govviſche miles, & alii quamplures.

Hanc venditionem eſſe factam Woltingerodenſes eôdem die denuò teſtantur, Comites verò præfati, acceptis XII marcis argenti examinati, horum manſorum proprietatem in Francobergenſes transferunt. Teſtes: Ecbertus Johannis Comitis notarius, Conradus Plebanus Bornemenſis, Sacerdotes, Henricus de Kniſtede, Henricus Throbo, milites, Johannes, Hertzo, Rudolphus, & Johannes de Barum, pater & filii aliique.

Hoc tempore ecclesiam Hildesiensem regebat Henricus Burchardi I Comitis Woldenbergensis filius, Burchardi II, Hermanni I & Waltheri frater, Decanus primùm Hildesiensis, & demum successor Siffridi II Anno MCCCX. (a) Huic statim ab initio refragabantur cives Hildesienses, querentes, se à longo jam tempore justô duriùs ab Episcopis haberi. Henricus, vir quamvis ingenii mitissimi, adeo ægrè id ferebat, ut copiis conscriptis urbem obsidione cingeret, civesque imperata facere cogeret. Rebus sic dispositis iter ad Henricum VIII Imperatorem ingreditur, ab eodemque bona à Siffrido II coëmta feudi titulô obtinet.

Rediens damnum à præsidiariis arcis Hoimboccensis suis sæpiùs illatum ægrè fert, ideoque eandem ope dynastæ Homburgii oppugnat, occupat, diripit, & solo æquat. Litigavit etiam cum Ottone Duce Brunov. & Luneb. ob bona quædam feudalia. A verbis ad manus est ventum, hinc inde excursionibus factis, variâ fortunâ varioque exitu. Pax tandem hac lege est conclusa, ut Otto quod jure teneretur Henrico præstaret.

Post hæc tempora Bokelheimium MC argenti marcis comparavit Henricus, & graviter apud Johannem XXII Papam ab æmulis delatus Avenionem perrexit innocentiam suam probaturus. Causam ejus iteratæ cum Hildesiensibus contentioni adscribit (b) *Letznerus*, quæ secundùm (c) *Cranzium* ortum ex hoc duxit, quòd Stürwaldensem arcem in conspectu urbis muniverit. Avenionem veniens gravi morbô corripitur, & diem supremum obit IV Id. Jul. A. MCCCXVIII, sepultus in cœnobio B. Claræ.

Hic præsul Anno MCCCXIV die Cæciliæ virg. Francobergensibus libertatem concedit areas Bodensteinenses aliaque bona limitibus notandi, prout literæ sequentes pluribus edocent:

Nos

(a) *Vid. Gasp. Brusch. ep. de Archiepisc. & Episc. German. c. 11. §. 34. Cranz. metrop. l. 9. c. 3. Buntng. de Episc. Hildes. in Henr. II. Vita Episc. Hildes. MS. in cod. Gabriel. Buceln. Germ. sacr. part. 1. p. 19.* (b) *Chron. Dassil. l. 2. c. 2.*
(c) *Metrop. l. 9. c. 3.*

Nos HENRICUS DEI gracia Hildensem. ecclesie episcopus volumus, ut prepositus Vrankenbergensis ecclesie in Goslaria areas in Bodenſten, agros, prata, & ſylvas ſibi pertinentes, per dyoceſin noſtram ubiq; locorum ſitos debitis finibus & terminis aliquorum ſignorum diſtinctione poſſit caute & licite conſignare. Nichilominus dantes ipſi & ecclesie ipſius liberam facultatem à predictis bonis evellendi & exſtirpandi ligna, truncos, & arbores qualescunque, & extendendi in longum & in latum, prout agri culti & inculti ex utraque parte ſulcati ſulcis evidentibus diſtinguunt & oſtendunt. Licenciamus eciam dicte ecclesie & preposito fodendi foſſas, ſive faciendi ſepes juxta predicta, videlicet areas, agros, prata, & ſilvas, ac faciendi aqueductus ad piſcinas aut molendina, vel querendi lapides ad ſtructuram, & argillam, que in vulgo dicitur Merghel/ ad agriculturam, ſine periculo & prejudicio publice ſtrate, & omnium, quorum intereſt, vel in futuris poterit intereſſe. Hinc eſt quod volumus, ne aliquis officialis aut advocatus noſter in omnibus predictis dictam ecclesiam vel prepoſitum impediat ullo modo. Dat. anno Dni. MCCCXIV in die Cæciliæ Virginis.

Has Tabulas anno ſequente aliæ excepere, quarum tenor eſt hic:

Nos HENRICUS DEI gracia Hildenſem. ecclesie episcopus recognoſcimus publice proteſtantes, quod ſpeciali inducti affectu, quo monaſterium Sanctimonialium in Vrankenberch Goslar. noſtre dioceſis in domino am-

plectimur, assignamus eidem decimam sive usufructum decime novalium terrularum redigendarum ad agriculturam in locis Sotiße / Ederdingesbroc / & juxta rivum dictum Grave / sitis in campis ville Astvelde, usque ad summam sex mansorum, de nostri consensu Capituli ac libera voluntate, dicteq; usufructum decime ad refectionē firmarie & consolacionem monialium languidarum specialiter deputantes, pro anime nostre ac animarum parentum ac etiam predecessorum nostrorum remedio, libere in dictum monasterium presentibus transferimus in perpetuum possidendum. Et ne super hiis dubium imposterum oriatur, sigilla, nostrum videlicet ac dicti nostri capituli, presentibus sunt appensa. Datum anno Dni. MCCCXV.

Domin. Misericord. Domini anni præfati Alexander præpositus cum Bodone præposito Richenbergensi quosdam agros in campis Astveldicis permutat.

Anno MCCCXVII Otto Dux Brunov. & Luneb. sequentes Tabulas conventui elargitur:

DEI gracia nos OTTO filius illustris principis Domini Alberti ducis de Brunswic, volumus & concedimus de consensu patris nostri, ut prepositus Vrankenbergensis ecclesie in Goslar areas, agros, prata, & silvas sibi pertinentes per juridictionem nostri ducatus ubique locorum sitos, finibus debitis & terminis aliquorum signorum distinctione possit caute & licite consignare &c. reliqua enim Tabulis Henrici præsulis superius recitatis planè respondent. Datum anno Domini MCCXVII.

OTTO hic, ob munificentiam liberalis dictus, Alberti cognomentô pinguis filius fuit, & parenti Anno MCCCXIIX mortuo successit, inter

inter septem fratres natu major, qui partem Ducatus Brunovicensis nactus est. Is Anno M CCC XIX Stederburgensibus aliquot bona vendit, Northusam (a) Anno MCCCXXIX frustrà tentat, & urbem ac arcem Wolmerstettensem Anno M CC CXXIV expugnat. Duas in thoro habuit uxores, Agnetem Brandeburgicam & Juttam Hassiacam; Sed ex neutra prolem suscepit. Obiit A. MCCCXXXIV successorem habens Magnum seniorem fratrem.

Die Cathedræ Petri Annô M CCCXVII Everhardus & Henricus fratres de Jertze cum consensu fratris Johannis Clerici, matris Lutgardis, uxorum Odilicæ & Salernæ, ac Everhardi hæredum Henrici & Lutgardis, Alexandro & conventui Francobergensi vendunt omnia sua bona, quæ erant pagus Jertze, & indago Smachthagen dicta, cum omni jure ac jurisdictione, ab omni advocatiæ, servitii, & petitionis seu exactionis onere penitus immunia, & præter hæc jus patronatus pagi præfati, jure tamen plebani ibidem salvo, idque pro CCC marcis argenti examinati ponderis & valoris Brunovicensis. Pro hac venditione fidem dedere: Ludolphus Comes Woldenbergensis, Wittekindus de Carslebüttel, Bailius de Vreden, Henricus Throbe, Pyl de Berkeveld milites, Bruningus de Jertze, Conradus de Gandersem, Bruningus de Gandersem, Henricus de Schusen & Heydenricus de Kniſtede famuli. Testes adfuere: Otto Comes Woldenbergensis majoris Ecclesiæ & Montis B. Mauritii Hildesiæ præpositus, Conradus & Johannes Comites Woldenbergenses, Henricus Bruningi, Hermannus ab Hedershusen, Johannes de Vado, Canonici Gandesiani, Conradus & Brandanus de Lindede, Henricus de Kniſtede milites, Leopoldus de Vreden, Hermannus de Gandersem famuli aliique.

Singula hæc bona fratres præfati die Jovis post Pascha resignant Henrico præsuli Hildesiensi & ejus Capitulo feudi dominis. Testes: Otto Præpositus major, Johannes & Ludolphus Comites Woldenbergenses, Henricus Bruningi Canonicus Gandesianus, nec non plebani Boken-

(a) *Fabric. memorab. Saxon. l. 2. pag. 259. Fomar. Chron. Saxon. p. 376. Bünting. Chron. Brun. edit. Meibom. p. 234. seq.*

Bokenheimensis, Jertzensis & Bilderlaensis, Basilius de Vreden, Conradus Rovere, Willebrandus ab Hareboldessen, Henricus ab Herlingsberg, Burchardus de Mander, Throbo senior & junior, Henricus de Knistede, Fridericus Bokel, milites, Aschwinus ab Oldendorp, Heydenricus de Knistede, Bruningus de Jertze, Hertzo de Barum, Aschvvinus, Willebrandus, & Ludolphus fratres ab Hareboldessen, Ludovicus ab Elvelingerode, Bruningus de Gandersem, Johannes de Nette, Gerhardus de Berle, Rotgerus Svaf, Gerhardus de Maldem, Wolcherus de Sozerem, Eylhardus de Nette, Wittekindus & Achilles de Knistede, Thidericus ab Hedershusen, famuli.

Hæcce renunciatio fiebat coram Henrico Hüttemeistero, Johannis Comitis Woldenbergensis Gogrevio, cui judicium in districtu Sehusano tum temporis ab Alberto Duce Brunov. & Luneb. demandatum erat, id quod Johannes Woldenbergius literis suis die B. Walpurgis datis testatur, maxima testium suprà nominatorum parte adstante.

His ita actis Henricus præsul cum consensu Capituli sui dominium quorundam ex his bonis, imò ipsa eadem bona, eà quâ suprà lege, IV id. Jun. Alexandro & conventui confert Hildesiæ.

Nec minùs ecclesiam Jertzensem cœnobio Francobergensi incorporat in hisce literis:

Nos HENRICUS DEI gracia Hildensem. ecclesie episcopus presentibus protestamur, quod, cum nuper villam Jertze totam, nec non indaginem Smachthagen dictam, cum omni jure, jurisdictione, proprietate, ac utilitate, suisque pertinentiis universis, in Prepositum ac conventum monasterii Vrankenberch sororum S. Mar. Magd. in Goslaria transtulerimus, & jus patronatus ecclesie dicte ville Jertze cum prædicta universitate libere transierit ad eosdem; Nos tamen prepositum ac monasterium predictos

ctos adhuc largiori & ampliori gracia prosequi cupientes prefatam ecclesiam in Jertze cum suis juribus, obvencionibus, ac pertinenciis universis, de nostri Capituli ac honorabilis viri Lippoldi de Stockem loci archidyaconi consensu, incorporavimus & presentibus incorporamus, ac unimus monasterio antedicto. Proviso tamen, quod prepositus, qui pro tempore fuerit, dictam ecclesiam per se vel per alium officiari faciat, & archidyacono unum fertonem puri argenti loco synodalium procuret in festo S. Michaëlis annis singulis ministrari, sacerdos etiam, qui dictam officiabit ecclesiam, archidyacono obedienciam faciet, & archidyaconus ipsum de cura investiet animarum. Sed a prestacione sinodalium prefatus clericus expers erit penitus & immunis, jure tamen nostro & successorum nostrorum, quoad dictam ecclesiam & personam clerici officiantis eandem, semper salvo in omnibus sicut prius. In quorum omnium felicem memoriam & perpetuam firmitatem sigilla, nostrum videlicet, Capituli nostri, & archidyaconi supradicti presentibus sunt appensa. Actum & datum Hildensem. anno Domini MCCCXVII feria sexta proxima ante festum nativitatis B. Johannis Baptiste.

Præter hæc Otto Præpositus Hildesiensis, Ludolphus & Otto, Comites Woldenbergenses, Canonici Hildesienses, Cal. Sept. proprietatem duorum & dimidii mansorum in campis Jertzensibus sitorum, & ab Henrico de Jertze famulo resignatorum, Alexandro & conventui in remedium animarum suarum & majorum suorum dono dant.

Ad dilucidanda præmissa fragmenta stirpis Jertzensis subjungo:

N. de JERTZE uxor Lutgardis.

Eberhardus uxor Odilica 1317. | Henricus uxor Salerna 1317. | Johannes Clericus 1317.

Johannes 1349.

Eberhardus 1317. | Henricus 1317. | Lutgardis 1317.

Bruningus de Jertze uxor Elisabetha 1317. 1333.

Bruningus. 1317. | Lutgardis. | Ilsabe. | Beata. | Mechtildis. | Petronella.

Johannes 1333. | Henricus 1333. | Bruningus. | Mechtildis.

Albertus, filius ejus Otto, & Albertus præpositus Eimbeccensis, Duces Brunov. & Luneburg. prid. Pentecost. Anno MCCCXVIII juri suo in hisce bonis, quæ in Comitatu suo Menigæ & Jertzæ situm habebant, renunciant. Testes: Otto præpositus, Conradus, Johannes, Ludolphus Comites Woldenbergenses, Dethardus de Rostorp, Strum de Gladebek, Henricus de Boventen, Burchardus de Mander, Henricus ab Herlingsberg, Johannes & Henricus Throbo, Henricus de Kniftede milites, Henricus & Johannes de Sesen, Ludovicus ab Elvelingerode, Nicolaus ab Helperde, Uderde advocatus Sesensis, Heidenricus de Kniftede, & Heineco de Vitesse.

Sermo hic est de Alberto pingui Alberti magni filio, qui, parente (a) Anno MCCLXXIX mortuo, regimen terræ Göttingensis est aggressus, eidemque fratre Guilielmo absque prole decedente, agrum Bruno-

(a) *Cranz. Saxon. l 8. c. 32. Bünt. Chron. Br. ed. Meib. p. 231. 232. & 233.*

Brunovicensem, invitô quamvis fratre Henricô mirabili, Anno MCCXCII junxit. Arcem quoque Nienoverensem Anno MCCCIII ab Ottone Waldeccio coëmit, & hôc eôdem annô, quô hasce Tabulas dedit, obiit.

Filii ejus citantur OTTO munificus, de quo suprà, & (a) ALBERTUS, tum temporis præpositus D. Alexandri Eimbeccæ, posteà præsul Halberstadensis factus Anno MCCCXXIV. Sed antagonistam nactus est Ludovicum de Neindorp, quamvis aliquot annis pôst episcopatu solus sit potitus. Comites Hercynios Anno MCCCXLII acerrimos habuit hostes, de quo infrà pluribus, templum Prædicatorum Brunovici inauguravit, & tandem obiit Anno MCCCLVIII, cum munus episcopale per XXXIV annos gessisset, sepultus in templo D. Blasii Brunovici.

Anno MCCCXX prid. Gregorii Pap. Thidericus de Stockem, Archidiaconus Banni Goslariensis & Canonicus Hildesiensis, literis suis testatur, cœnobium Francobergense ad solutionem annuam unius fertonis haud obligari, quamdiu Johannes Plebanus Jertzensis rectoratum ejusdem ecclesiæ administraverit.

Continet autem Bannus Goslariensis parochias D.D. Jacobi, Stephani, Thomæ, Johannis, Nicolai, Mariæ Virginis, Mariæ Magdalenæ, Catherinæ, Viti, Bartholomæi, Danielis, Ægidii, S. Sepulchri, Forensem, & Francobergensem, quæ IV marcis & duobus lotonibus communiter taxari solebant.

Transactum erat inter Francobergenses & Novenenses, vivente adhuc Henrico præsule Hildesiensi, de quibusdam areis arboribus consitis, & gramine camporum Bodensteinensium. Hanc transactionem Otto præsul Hildesiensis die octavo Apostolorum Petri & Pauli Anno MCCCXXV ratam habet. Testes: Johannes ab Oberg, Henricus ab Herlingsberg, Burchardus de Mander, Henricus de Kniftede, Aschvvinus ab Oldendorp milites, Dethmarus de Lutter, Thidericus de

 Man-

(a) *Cranz. metrop. l. 9. c. 18. Chron. Chr. eccl. p. 1081. Joh. Puchbach. in Catal. Episc. Halberstad. Meibom. script. rer. Germ. l. 2. p. 381. seqq.*

Mander, Dinkelerus, Conradus & Richardus de Daſhem fratres, Hildebrandus Vorſter, Henricus Berteken, & Volcmarus Reſe.

Otto hic obvius prædeceſſoris ſui conſanguineus, Decanus primùm Hildeſienſis, præpoſitus poſteà major & montis B. Mauritii extra muros Hildeſienſes, fuit, & Henrico Anno MCCCXVIII ſucceſſit nominis ejus ſecundus. Hic ſtatim ſub initium altercavit cum quibusdam nobilibus, quos inter Monnichuſii & Engelboſtelius primarii erant: Hi enim cum valida manu agrum Hildeſienſem hinc inde diripiebant. Verùm Otto correptis armis in campum proceſſit, & commodam nactus occaſionem ad pagum (a) Offelse præfecturæ Coldingenſis pugnam cum iisdem iniit. Victoriâ potitus primores cepit, gravique multavit argentô, quo bona epiſcopatus oppignorata redemit. Præter hæc Lutteram arcem & præfecturas Bercenſem ac Calfeldenſem MMM argenti marcis coëmit. Lindaviam quoque arcem à Dynaſtis Pleſſenſibus ære ſuo comparavit, eandemque munitiſſimam reddidit. Nec minùs Sturvvaldæ munitiones ad umbilicum duxit, &, Simone Comite Daſſilienſi ſtirpis noviſſimô emortuô, Comitatum ejus Annô MCCCXXIX diœceſi ſuæ junxit, fœdus cum Ducibus Brunovic. & Luneburgenſibus pangens. Obiit Anno MCCCXXXV hæreditate ſua eccleſiæ Hildeſienſi legatâ. Malè autem obitus ejus in Ann. MCCCXXXIV refertur: vixit enim adhuc Cal. Auguſt. Anno MCCCXXXV, prout Tabulæ inferiùs producendæ luculenter probant. Nec ſtirpis ſuæ ultimus fuit: Otto enim Henrici VII filius eſt is, in quo pervetuſta Comitum Woldenbergiorum familia deſiit.

Anno MCCCXXIII die B. Virg. Lateranæ Johannes ab Oberg miles ejusque filii Johannes & Burchardus, acceptis à conventu noſtro II manſis Bodenſteiniæ ſitis, ad dies vitæ Johannis ſenioris & uxoris Berthæ, ſororibus parata auxilia quacunque occaſione promittunt. En Obergiorum inſignia:

Anno

(a) *Letzner. Chron. Daſſil. l. 2. c. 3. Cranz. metrop. l. 9. c. 12. Bruſch. epit. de Archiepiſc. & Epiſc. Germ. c. 11. §. 35. Vit. Epiſc. Hild. MS. in Ott. II. Bünting. de Epiſc. Hild. in eod.*

Anno MCCCXXVI prid. Pentecoſt. Comites Woldenbergenſes Francobergenſibus conferunt proprietatem ſylvæ Sunderenſis ejusque attinentias, quas Bernhardus & Fridericus pater & filius de Bokenem feudi titulô ab iisdem habuerant.

Die B. Jacobi Apoſtoli Luthardus & Otto Canonicus eccleſiæ Hildeſienſis, Luthardi dynaſtæ Meynersheimii filii, conventui noſtro dono dant proprietatem curiæ cujusdam Bokelheimii ſitæ.

Hi dynaſtæ ab antiqua ſede, quæ etiamnum in agro Luneburgenſi ſupereſt, noſtris *domicilium Meynhardi* denotante, nomen trahunt. Series certa ſtirpis non datur. Clariſſ. (a) *Henr. Meibomius* citat Luthardum & Luthardum fratres, qui vixere circa Annum MCCLXIV, quorum alter obiit Anno MCCCIII & Riddagshuſæ eſt ſepultus. Antiquiſſimos eſſe idem perhibet Theodericum & Rudolphum fratres circa Ann. MCXXXIII obvios. Partem ſtirpis hûc facientem è prælaudato (b) *Meibomio* ſubjungo:

Luthardus Senior miles obiit 1303.

Luthardus miles 1322.	Conradus fam. 1322.

Luthardus 1326.	Otto Canonicus Hildeſienſis 1326.

de quibus hîc eſt ſermo.

I 3 Inſignia

(a) *in Chron. Riddagshus. in Job. I. Abbate.* (b) *Loco citato.*

Insignia horum dynastarum ita sese habent:

Hanc curiam Henricus de Kniftede, qui sepulturā sibi & uxori in cœnobio procuraverat, pro remedio animæ suæ conventui dono dederat. Huic assensum præbent die præfato Widekindus, Achilles, Conradus Canonicus D. Matthiæ Goslariæ, & Arnoldus ejus filii, curiam dictam Luthardo Meynersheimio resignantes. Testes: Thidericus Pavvenberg, Burchardus de Mander, & Aschvvinus ab Oldendorp milites. Donum hoc ratum habet N. uxor Beseconis de Rossing militis è stirpe Meynersheimia oriunda. Particulam stirpis Kniftediorum eorundemque insignia lectori ob oculos pono:

HENRICUS miles 1317.
Obiit ante 1326.

Wittekindus 1317. 1326.	Achilles 1317. 1326.	Conradus Canon. Goslar.	Arnoldus 1326.

Anno

Anno MCCCXXVII die B. Godehardi Johannes ſenior & Ludolphus Comites Woldenbergenſes dimidium decimæ Bokenheimenſis, quam à præſule Hildeſienſi feudi titulò tenebant, cœnobio noſtro vendunt. Hanc Otto præſul prid. Non. April. Alexandro præpoſito, Berthæ Prioriſſæ, & conventui cum omni jure & proventibus confert, hac tamen lege, ut ab Eccleſia Hildeſienſi quotannis CXXX marcis argenti examinati redimi poſſit.

Die B. Gregor. Johannes de Nette areæ cujusdam ſylvæ, in & circa piſcinam Johannis Woldenbergii ſitæ, renunciat. Teſtes: Pyl miles, Hogerus de Woldenberg, & Gerhardus de Maldem.

Heneco Pape de Novven VII & dimidiâ argenti examinati marcis ponderis & valoris Goslarienſis, quotannis in feſto Michaëlis ſolvendis, tres frumenti modios menſuræ Goslarienſis cœnobio vendit. Teſtatur hoc literis ſuis Thidericus de Walmoden dictus Pavvenberg datis die Michaëlis. Teſtes: Burchardus de Mander, Aſchvvinus ab Oldendorp, milites, & Wittekindus de Kniſted famulus.

Anno MCCCXXVIII Ulricus Comes Reinſteinius conventui donat advocatiam dimidii manſi in his literis:

Nos OLRICUS DEI gracia Comes in Regenſten ad perpetuam rei memoriam notum eſſe volumus univerſis intuentibus preſens ſcriptum, quod habito conſenſu omnium heredum noſtrorum donavimus ac preſentibus donamus advocatiam dimidii manſi ſiti in campis ville Aſtvelde, cum omni jure ac utilitate, ſicut ad nos pertinebat, clauſtro Wrankelenberghe intra muros Goslar. in perpetuum poſſidendam, renunciantes omni juri, quod nobis in dicto dimidio manſo competebat racione advocatie, vel competere poſſet in futurum. In cujus donacionis evidens teſtimonium ſigillum noſtrum apponendum

dum duximus huic ſcripto. Datum Anno Domini MCCCXXVIII in vigilia Scholaſtice Virginis gloriose.

Anno MCCCXXX die B. Nicol. Epiſc. Johannes, Ludolphus, & Henricus Comites Woldenbergenſes, Ottoni præſuli & Capitulo Hildeſienſi tradunt proprietatem IV manſorum juxta pagum Bonyum ſitorum, quos nobiles Kniſtedii feudi titulò ab ipſis tenuerant. Hanc Francobergenſes ære ſuo à præfatis Comitibus comparaverant, adeoque Otto præſul eandem Anno MCCCXXXI ineunte quadrageſima in Capitulo generali Hildeſiæ in eosdem transferebat.

Dietericus etiam de Bothmer & uxor ejus, mediantibus Burchardô de Mander, & Burchardo ab Hagen militibus, die B. Priſcæ cœnobio vendunt quædam è bonis Bonyemenſibus.

Præterea Otto præſul Hildeſienſis, die Cinerum in dicto Capitulo generali conſtitutus, conventui dono dat decimam terrularum novalium in Heynsbergenſi monte, Bokenheimium & Bodenſteinium inter ſitô, & IV manſos complectente, cum jure dominii.

Die B. Ambroſii Thidericus de Walmoden dictus Pavvenberg & Aſchvvinus pater & filius partem ſylvæ, quæ olim ager cultus fuerat, ſylvamque Sachnovvorum & Bodenſteiniorum inter ſitum habebat, cœnobiò hac lege donant, ut moniales poſtrid. B. Ruffi anniverſarium parentum ſuorum diem ritu ſolenni celebrarent, diſtributô inter ſorores hôc ipsô die, quicquid de ſylva memorata quotannis provenerit.

Die B. Walpurgis Henricus & Conradus Comites Woldenbergenſes piſcinæ Bodenſteiniæ, bonisque à parente & cognatis ſuis cœnobio donatis, renunciant.

JOHANNES præpoſitus VI, Kina Prioriſſa, & conventus Francobergenſis die B. Cæciliæ virg. Anno MCCCXXXII ſeſquimanſum, in campis Haringæ mediæ ſitum, à Burchardo longo, milite, patre Burchardo Canonico Halberſtadenſi, Burchardo Vaſolt, Burchardo medio, Burchardo juniore, fratribus & filiis Burchardi dicti militis ab Aſſe-

Asseburg, assentientibus Henrico Comite Slademensi, Alberto ejus filio & filia Lutgarde, nec non Burchardo Lochten milite ab Asseburg, in usum templi D. Augustini, in medio cœmeterii cœnobii Francobergensis siti, hac lege impetrant, ut horum bonorum proventus Plebano fani dicti traderentur, idemque in summis festis missam in templo majore celebrare teneretur, nec non quacunque occasione in choro compareret, eô, quô ab aliis sacerdotibus fieri consvevit, modô. Jura tamen feudalia sibi reservant, quo, prout occasio tulerit, alium clericum ab Archidiacono investiendum denominare liberum haberent. Præterea proprietatem horum bonorum monialibus prid. omn. Sanct. conferunt.

Notari hîc loci meretur, quòd Burchardus ab Asseburg Canonicus Halberstadensis hîc obvius in parte hujus familiæ ab (a) *Henrico Meibomio* productæ frater Burchardi Lochten & patruus reliquorum Burchardorum, Vasolti nempe, medii & junioris, nominetur. Verùm Tabulæ citatæ eosdem expressis verbis fratres & filios Burchardi militis nominant, verba Saxonica hæc sunt: **Eck Her Borchart de lange / ghehetten van der Aßeborch Ridder / un we Borchart Domhere to Halverstad / un Borchart Vasolt / un Borchart de middelste / un Borchart de jüngeste / Bröddere / des vorbenomeden Ridderes söne ꝛc.** Et in Tabulis Burchardi Lochten hoc negotium concernentibus ita legitur: **Eck Herr Borchart de Lochte ridder van der Aßeborch bekenne openbar allen de deßen bref sen un horen / dat eck hebbe laten alle myn gud / dat eck hadde over der overke in der Hildenschen börde unde to Goslare lyt / mynem Brodere herr Borcharte dem langen van der Aßeborch dem Riddere ꝛc.** ut adeò hæc stirpis Asseburgicæ pars sequenti ratione disponenda esset:

K Burchar-

(a) *in Chron. Riddagsh. p. 363.*

BURCHARDUS Henrici Ducis Brunov.
Marſchalc. & Conſiliar. 1280.

Burchardus longus miles 1318. 1332. — Burchardus Lochte miles 1317. 1332.

Burchardus Lochte miles: Henricus 1322. — Burchardus 1333. — Ludovicus.

Burchardus longus miles: Burchardus Canon. Halberſt. 1314. 1332. — Burchardus Vaſolt. 1332. 1345. — Burchardus medius 1332. — Burchardus natu minimus 1332.

Bruningus de Jertze, Johannes, Henricus & Bruningus, pater & filii, Johanni præpoſito litem movebant de III manſis in indagine Smadchhagen ſitis, deque decima camporum ejus & ædibus decimalibus pagi Jertzenſis. Hæc die beat. Mar. Magdal. Anno MCCCXXXIII hac ratione componebatur: *Præpoſitus & conventus dictis nobilibus V argenti examinati marcas enumeranto, biq; liti ſuſceptæ penitus renuncianto.* Teſtes: Johannes Plebanus Jertzenſis, Henricus de Salder, Conradus de Gremsleve, aliique.

BERNHARDUS præpoſitus VII Johanni annô præfato morienti ſucceſſit, & ſtatim lites exercuit cum Johanne, Burchardo, Gerhardo, & Willebrando Comitibus Woldenbergiis ob dimidium decimæ Bokenheimenſis, quam parens eorum Johannes & conſanguineus Ludolphus conventui olim vendiderant. Comites tamen acquievere, & huic decimæ die Viti hac reſignârunt lege, ut parentis, matris, & majorum ſuorum anniverſarium obitus diem ritu ſolenni celebrarent moniales.

Anno MCCCXXXIV die B. Ambroſii Bernhardus præpoſitus, aſſentientibus ſenatu Goslarienſi & proviſoribus conventus, præfato ſenatui vendit cenſum annum IV marcarum argenti examinati XL marcis, redemtione tamen ſibi reſervata.

Anno MCCCXXXV Otto præſul Hildeſienſis Bernhardo ſequentes elargitur literas:

OTTO

OTTO DEI gracia Hildenſem. eccleſie epiſcopus univerſis preſencia viſuris ſeu audituris ſalutem & ſinceram in Domino Karitatem. Notum eſſe volumus, quod literas reverendi patris & domini Conradi quondam epiſcopi Hildens. predeceſſoris noſtri bone memorie non cancellatas, nec in aliqua ſui parte corruptas, vidimus, audivimus, & coram nobis legi fecimus, tenorem & formam inferiùs poſitam continentes: Univerſis S. matris eccleſie filiis preſentes literas inſpecturis C. DEI gracia Hildenſ. epiſcopus in oracionibus ſalutem in nomine JESU Chriſti. Ad perhibendum factis noſtris teſtimonium veritatis auctoritate preſencium proteſtamur, quod quia in eccleſia Frankenberch Goslarie per graciam DEI conventus dilectarum in Chriſto ſororum penitenciam & prepoſitus eſſe cepit, nos ejusdem loci prepoſito, videl. dilecto filio Petro de Mann, propterea porreximus donum altaris eccleſie memorate, diſtrictius inhibentes, ne aliquis archidiaconus Goslarienſis dictum prepoſitum vel ſucceſſorem in eccleſia ſupradicta de dono ſive receptione altaris preſumat in poſterum moleſtare. Dat. apud Poppenborch anno Domini MCCXLII, XV Kal. Sept. pontificatus noſtri anno XXII°. Nos igitur premiſſa rata & grata habentes ea auctoritate ordinaria in nomine Domini preſentibus confirmamus. In cujus approbacionis & confirmacionis noſtre teſtimonium preſentem literam noſtro ſigillo fecimus communiri. Datum in caſtro Schurett. anno Dni. MCCCXXXV, Kal. Auguſti.

Succeſſor Bernhardi fuit JOHANNES II præpoſitus VIII, cui Geſa ab Oſterrode die octavo B. Stephani Anno MCCCXLI domum in cœnobii area ſitam, & quotannis lotonem perſolventem, dono dat. Leges donationis fuere, *matertera ejus Giſeca eandem ad dies vitæ incolito; ſi verò eadem monaſticam amplexa fuerit vitam, marcam puri argenti ipſi perſolvito conventus, illa verò præfatas extradito ædes. Quòd ſi in vita monaſtica permanſerit, conventui omnem ſuam hæreditatem legare tenetor.* (a)

Succedunt hic tempora Saxoniæ maximè turbulenta, originem è ſchiſmatica Capituli Halberſtadenſis electione tradentia. (b) Duobus enim præſulibus, Alberto nempe Brunovicenſi, uti & ſuprà, & Ludovico de Neyndorp Anno MCCCXXIV denominatis, graves turbæ in agro Halberſtadenſi ſunt obortæ. Nam Johannes XXII Papa Albertò rejectò munus epiſcopale Giſeconi nobili Holſato demandavit. Is verò Alberti potentiæ multùm impar fruſtrà auctoritatem ſuam firmare allaborabat. Nihilominus haud pauci è comitibus Hercyniis, qui Albertum gravi odio proſequebantur, armata manu in eundem proceſſere, agrum Halberſtadenſem ferè funditus evertentes. Hos inter primores erant Albertus & Bernhardus Reinſteinii, & Burchardus Mansfeldius. Albertus fratres & conſanguineos, nec non urbes Brunovicum, Halberſtadium, Quedlinburgum, & Aſcherslebam, ſibi jungens hoſtium ſuorum terras tanto furore vaſtabat, ut pacem nolentes volentes quavis conditione accipere cogerentur.

Hiſce temporibus ſedi Hildeſienſi præerat Henricus III Alberti pinguis filius Dux Brunov. & Luneb. magnô cum epiſcopatus damnô in ſchiſmate cum Erico Comite Schauenburgico Anno MCCCXXXV electus. Henricus, ingentis animi princeps, & potentiâ conſanguineorum ſuffultus, juri ſuo cedere nolebat. Aſt Ericus, Hildeſienſes aliosque Comites epiſcopatus vaſallos ſocios habens, arma armis oppone-

(a) *Vid. narrat. hiſtor. de Albert. ap. Meibom. ſcript. German. T. 2. p. 381. ſeqq.*
(b) *Cranz. metrop. l. 9. c. 15. Bruſch. ep. de Archiepiſc. & Epiſc. Germ. c. 13. §. 29. Spangenb. Chron. Mansfeld. c. 284.*

ponebat. His auxiliis fretus arces & vicos occupabat, & præprimis oppidum (a) Damb vi captum excidebat & solo æquabat. Henricus sæpiùs cum hostibus manus conserens ferè semper victoriam reportabat. Induciæ demùm in decennium pactæ quietem terris reddidere. Intereà temporis sedulò agebatur de pace, sed frustrà, bellumque induciis finitis graviùs ac antea exardebat, episcopatu ad extremam perniciem redacto.

Anno MCCCXLIV die Marc. Evang. Thidericus de Bornem Plebanus Dalheimensis & Comitum Woldenbergensium Capellanus Francobergensibus legat duos mansos & tria prata juxta Bokenheimium sita, quæ à comitibus præfatis ære suo comparaverat, post suum fratrisque obitum. His assensum præbent Woldenbergii, proprietatem horum bonorum ad preces Thiderici cœnobio donantes, & statuentes, ut ambobus emortuis die Sabbatho singularum hebdomadum missa de B. Virgine Maria, & quolibet anniversario Thiderici die obitus ejus hac ratione celebraretur, ut præpositus Francobergensis denarios sesquimarcæ valorem æquantes Priorissæ traderet, eademque ipsi duos solidos, cuilibet Capellano unum, cuilibet Scholari tres denarios, reliquum verò sororibus erogaret. Testes : Johannes Plebanus Jertzensis, Bertholdus plebanus Nettensis, Johannes Throbo, Otto de Woldenberg famuli, aliique.

Conradus præpositus IX. Huic Beseco & Henricus fratres de Rumbek die Gereon. Martyr. Anno MCCCXLVI vendunt III mansos Mechtegeshusæ sitos XX marcis argenti examinati. Testes: Burchardus & Gerhardus Comites Woldenbergenses; Huic venditioni assensum dant Nicolaus de Sehusen, & Henningus de Goslar, juri, quod in his bonis habuerant, resignantes.

(a) *Brusch. l. c. cap. 11. §. 36. Cranz. metrop. l. 9. c. 21. Vit. Episc. Hildes. MS. in hoc Episc. Gabr. Bucelin. German. sacr. part. 1. p 19.*

Nobilium de Goslar insignia ita sese habent:

Hôc eôdem annô distributio annua aliquot argenti marcarum hac ratione à conventu disponitur:

Nos Conradus DEI gracia prepositus in Vrankenberghe in Goslaria, Margaretha Priorissa, Kunneghundis custos, totusque conventus ecclesie B. B. Apostolorum Petri & Pauli ibidem, omnibus Christi fidelibus presentem literam inspecturis cupimus fore notum, seu visuris publice protestamur, quod bona ecclesie nostre sita in villa Mechtingheshusen, videl. III mansi, cum omnibus suis pertinenciis tam in villa quam in campo, silvis, pratis, pascuis, terris cultis & incultis, quesitis & querendis, que videl. bona os cum oblacionibus quorundam fidelium ad memoriam eorundē & ad usus ecclesie nostre inter virgines in claustro suis temporibus distribuendas comparavimus. Iste autem sunt memorie; domini Wedegonis de Börsem felicis recordacionis, ad quam distribuetur una marca puri argenti; item ad memoriam Domini Henrici de Gylde pie memorie dabitur una marca puri argenti; item ad memoriam

riam Gertrudis dicte de Pölde dabitur una marca puri argenti; ad honorem & reverenciam omnium Sanctorum similiter dabitur una marca. Preterea pie memorie fratrum & omnium benefactorum ecclesie nostre habuimus quondam unum equum, qui venditus fuit VII marcis. Ad tales memorias peragendas presentabitur una de prescriptis bonis inter virgines in claustro suis temporibus distribuenda, dilacionibus omnibus postergatis, quæ videlicet bona prepositus & conventus ecclesie nostre comparavimus à Basilio famulo & fratre suo dictis de Rimbeke. Istorum bonorum emptionis testes sunt Henricus Doliator, Conradus dictus Scap, Johannes de Brokelde, Thydericus Unrowe, Conradus Pepergröper, Hermannus Steltenberch, Johannes Vulvold, Johannes Ermberti, burgenses in Goslaria, & plures alii fide digni. Act. & dat. anno ab incarnacione Dni. MCCCXLVI.

Acta sunt hæc coram judiciô, testantibus id die B. Galli Burchardô & Gerhardô Comitibus Woldenbergiis, & Henrico de Gandersem advocato Dynastæ Homburgensis.

Anno MCCCXLVII Abbatissa & conventus Stockerlingburgensis nostris fraternitatem suam in hisce literis elargiuntur:

Anno Domini MCCCXLVII in die B. Marci Confessoris nos Abbatissa totusque conventus sanctimonialium ecclesie B. Laurentii in Stockerlingheborch religiosis dominabus maxime devotis ordinis S. Augustini ecclesie B. Petri Apostoli in Frankenberghe oraciones nostras indefessas. Ut communiter allegatur omnia transibunt, sed non bona

facta

facta peribunt maximopere : ſic in ſpiritualibus nullum beneficium aliis benevolenter injunctum debet ſine retribucione bonorum temporum permanere. Ideo actiones graciarum pro donis & beneficiis veſtris referimus univerſis, & per unum munus, quod nobis optimum videtur terrarum, noſtre fraternitatis offerimus in his ſcriptis, omnium quoque miſſarum, vigiliarum, caſtigacionum corporum, oracionum, ceterorumque bonorum operum, que per ſorores noſtri ordinis dominus per miſericordiam ſuam fieri dederit, participacionem vobis concedimus preſentibus & futuris. Inſuper nichilominus addendo de gracia ſpirituali, etiamſi forte obitus aliquarum veſtrarum ſororum contigerit, & nobis intimatus fuerit, pro ipſa miſſe & oraciones injungantur, prout pro noſtra ſorore defuncta fieri conſuevit in noſtro conventu, & ut conſtitucio noſtri ordinis precipit generalis. In cujus conceſſionis teſtimonium hanc literam ſigillo noſtri conventus duximus roborandam. Valete in filio virginis glorioſe. Datum ut ſuper.

Die Johannis Evangeliſtæ anni præfati Thidericus ab Hedershuſen cum conſenſu Henrici Comitis Woldenbergii, Henningi Syverdes, Henningi Monnek, Hermanni de Binder, Dieterici Merteningh, Bernhardi Bimekerkhove, Henrici ab Ithuſen, Coneconis Lambertinghe, & Eliconis, Senatorum Bokenheimenſium, juri & actioni in bonis Bonyemenſibus renunciat, acceptis à Conrado præpoſito III & dimidio fertonibus.

Deſolata ferè erat diœceſis Hildeſienſis : bellum enim inter Henricum & Ericum aſſiduè durabat. Diremtum tandem eſt morte

Erici,

Erici, quæ contigit Anno MCCCXLVIII quieta possessione sedis Hildesiensis Henrico relicta. In hujus mente altè insederat injuria, quam Hildesienses aliique Erici asseclæ in bello præterito ipsi intulerant. (a) Gravem igitur vindictam de iis sumsit Hildesiam & Stürwaldam inter, multos cædens, reliquos in fugam conjiciens. Hoc fracti Hildesienses gratiam Henrici implorabant, & eandem hac lege impetrabant, ut singulis hebdomadibus ad instaurandam arcem Mariæburgensem XII libras Hildesienses penderent.

Turbis hisce sedatis ab excommunicatione papali liberatur Henricus, & solenni ritu inauguratur. Succedentibus annis arces oppignoratas redimit, quæ nil utilitatis suis afferebant complanat, hasque inter Grevelslebam, & Gilverhusam in comitatu Dassiliensi sitas, & ruinam minantes instaurat, adeò ut moriens decem optimè munitas arces nullô ære alienô obstrictas, Mariæburgum nempe, Winceburgum, Levenburgum, Stürwaldam, Rutam, Peynam, Slademium, Widelagam, Lutteram, & Woldensteiniam, successori reliquerit. Præterea Festum Corporis Christi in Episcopatu suo celebrandum primus instituit, memoriam annuam sibi procurat, & demùm summâ prudentiæ, fortitudinis & probitatis famâ post se relictâ, diem supremum obit mense Februario Anno MCCCLXII, sepultus in templo cathedrali Hildesiæ.

Anno MCCCXLIX die B. Nicol. Episc. Johannes de Jertze, mediantibus Hermanno de Gowische milite, Johannne de Jertze famulô, Conrado Scap, & Johanne Unrowe, civibus Goslariensibus, juri, quod in bonis Jertzensibus habebat, renunciat, idem repetens Anno MCCCL die Lunæ post Epiphan. Domini.

Anno MCCCLI lis, quæ inter Thidericum Archidiaconum Goslariensem & Francobergenses vertebatur, hac ratione componitur:

Nos THIDERICUS de Stochem, DEI gracia Hildensem. ecclesie majoris Canonicus & archidyaconus civitatis Goslariensis, recognoscimus literas per presentes de

 hoc,

(a) *Vid. auctores suprà citatos.*

hoc, quod credebamus, quemlibet prepositum in Vrankenberge dicte civitatis pro tempore existentem regimen ibidem parochie & curam animarum a nobis & successoribus nostris suscipere debere & tenere. Quod tamen minime debuit fieri, secundum quod apertis literis venerabilium dominorum episcoporum & Capituli Hildesiensis & aliis instrumentis sufficientibus plene instructi sumus & informati, unde impeticionem nostram hactenus super premissis habitam penitus amputamus, nec non presentis tenore revocamus, nolentes eundem de cetero aliquatenus excitare. Ne tamen ex premissis jurisdictio nostri archidyaconatus in aliquo enervetur, prepositus, qui pro tempore fuerit, mandata nostra ac nostrorum officialium adequenda recipiet, tanquam alter prepositus in nostro archidyaconatu prehibito constitutus. Dantes presentem literam sigillo nostro munitam super eo anno Domini MCCCLI, tertia feria post epiphan. Domini.

JOHANNES III præpositus X die B. Vincent. A. MCCCLVI Bodoni de Rotting ædes quasdam ad dies vitæ ea lege incolendas tradit, ut suis sumtibus easdem instauraret, & conventui quotannis fertonem argenti solveret.

Gesa de Bredenum Petri filia monialis Francobergensis candelæ B. Virginis in choro monialium lucenti fertonem proventus annui legat, eumque in finem provisoribus Rammesbergensibus V argenti examinati marcas mutuò dat.

Ebelingus Sualenberg quondam conventui obtulerat XII argenti examinati marcas, promissis additis, se pro iisdem quotannis unam marcam soluturum esse. Hujus dimidium die omn. Sanctor. & reliquum die B. Benedicti inter moniales distribui debebat, dandô tamen

ejus partem præposito, sacerdotibus, & Scholaribus. Sorores è contra dies præfatos vigiliis & missis in remedium animæ Wedegonis de Borsem celebrare tenebantur. Hoc ita tum temporis dispositum fuisse Johannes præpositus, Mechtildis Priorissa, & conventus Francobergensis literis suis prid. B. Martini Episc. Annô M CCCLVI datis testantur.

Anno M CCC LX die Martis post Domin. Reminiscere, Johannes, Henricus, & Henricus de Jertze juri suo in bonis Jertzensibus renunciant.

RICHARDUS præpositus XI lites exercuit cum Bertramo rectore ecclesiæ Rudensis ob decimam unius mansi Scheningæ. Has Thidericus de Stockem Archidiaconus Goslariensis postrid. Joh. Bapt. Anno M CCCLXV latâ hâc sententiâ diremit, *decimam dictam minimè ad Bertramum sed ad cœnobium Francobergense pertinere, illum verò sumtus liti impensos refundere teneri.* Hi cum perceptis IV marcas & XI fertones argenti examinati æquabant, quas tamen Thidericus ad quatuor & dimidiam marcas moderabatur, & rectores, provisores, ac Clericos Archidiaconatus Goslariensis Bertramum seriò exhortari jubebat, ut argentum præfatum mensis spatio conventui solveret, eundem, nî mandatis paruerit, in eventum excommunicans. Is nil id curabat, ideoque Clericis præfatis strictiora dabantur mandata die post festum Bartholomæi, ut Bertramum singulis diebus festis & Dominicis solenniter & publicè pro concione denunciarent, additis monitis, ne populus ullo modo commercia cum eodem haberet.

JOHANNES IV cognomento Brandes præpositus XII, cujus & Mechtildis Priorissæ electio hisce Tabulis confirmabatur:

Frater SYFRIDUS DEI & apostolice sedis gracia præpositus generalis monasteriorum B. Marie Magdal. per Alemanniam ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinencium, ordinis S. Augustini, conventui nostri monasterii sororum penitencium in Goslaria, quod vulgari-

L 2 ter

ter dicitur Vrankelenberch, ſalutem in domino ſempiternam. Quia perſonaliter vos commode viſitare, prout ex officio noſtro tenemur, nequimus; attamen ne videamur gregem nobis commiſſum ſine duce & rectore deviare, ideò confirmavimus & confirmamus preſentibus honorabilem virum Dn. Johannem Brandes in prepoſitum veſtri monaſterii & Mechtildim in veſtram prioriſſam, dando eisdem perſonis, videl. prepoſito & prioriſſe predictis, noſtram auctoritatem regendi vos in ſpiritualibus & temporalibus cum revocacione, ſalvo noſtro & noſtri provincialis jure, tempore exigente. Unde mandamus vobis conventus ſororibus in virtute S. obediencie, quatenus dictis prepoſito & prioriſſe obediencias & reverencias debitas faciatis, alioquin omnem penam ordinis, quam ferunt in rebelles, ratam habebimus usque ad ſatisfactionem condignam. Item volumus & miſericorditer vobis indulgemus, ut omnes prepoſiti & prioriſſe a conventu concorditer electi & electe virtute hujus litere eadem auctoritate fruantur, ut preſcribitur. Act. & datum in Hildenſem anno MCCCLXX in die S. Katarine noſtro ſub ſigillo.

Circa hoc tempus lis conventui movebatur de jure patronatus ſacelli Ordagshuſani à Johanne Throbo milite, Henrico Gere, Henningo Lambertingh, Henningo & Alberto Luderingh, fratribus, Euſtachio Merteningh, Conrado Suarte, Ludolpho patrefamilias Jertzenſi, Henrico Weſtfeld, & Henrico Stendal, nec non cunctis & ſingulis hæredibus Erfexen vulgò dictis. Hos Johannes Præpoſitus & Albertus Hoube plebanus Jertzenſis coram Gerhardo præſule Hildeſienſi in jus

voca-

vocabant. Is Everhardum ecclesiæ Hildesiensis Decanum denominabat, qui suo nomine causam cognosceret. Cunctis sedulò pensitatis litigantibus diem ad audiendam sententiam præfigit. Hæc IX Cal. Jul. Anno M CCC LXXI talis pronunciata fuit; *jus patronatus sacelli prædicti ad præpositum & conventum Francobergensem spectare, hos esse veros ejus patronos, ipsum verò sacellum ejusq; attinentias & commoda ab antiquo ad ecclesiam Jertzensem pertinuisse, & jure etiamnum pertinere. Hinc sacellum eidem adjudicari, imposità parti adversæ perpetuò silentiò, eademq; ad litis expensas condemnata.* Testes: Thidericus de Lutzingworden Scholasticus templi B. Andreæ Hildesiæ, Thidericus Carpentarius plebanus Elvedæ minoris, Bernhardus plebanus Dietrichshusanus, Aschwinus Pincerna miles, & Eylhardus Durecop civis Hildesiensis.

Henricus III præsul Hildesiensis mortuus erat, ut suprà dixi, Anno M CCC LXII. Huic Gregorius XI Papa successorem dedit Johannem Schadlandium Coloniensem (a), virum apprimè doctum ordinis Dominicanorum, idque inscio & invito Capitulo. Hic præsul literis magis quàm armis deditus nil nisi tranquillam quærebat vitam, belli strepitus & turbas procul habens. Gravia igitur bella à prædecessoribus gesta edoctus, nec adhuc cuncta esse sedata videns, à Papa instanter petiit, ut munus minùs turbulentum sibi demandare dignaretur. Bienniò igitur elapsò in sedem Augustanam est translatus, successorem habens Gerhardum Dynastam de Monte prope Mindam.

Is ecclesiam Verdensem summo cum fructu per aliquod temporis spatium rexit, &, Johanne Anno M CCC LXIV Augustam Vindelicorum pergente, ad episcopatum Hildesiensem pervenit. Statim sub initium regiminis ejus LX equites Westphali agrum Hildesiensem rapinis & direptionibus multùm infestabant. Gerhardus ægerrimè id ferens juxta Aulicam oppidum grassatores hosce ad unum omnes trucidabat aut capiebat. Haud diu post bellum inter hunc præsulem & Magnum

L 3 junio-

(a) *Brusch. epit. de Archiepisc. & Episc. Germ. c. 11. §. 37. Vit. Episc. Hildes. MS. in hoc Joh. Gabr. Bucelin. German. sacr. part. 1. p. 49.*

juniorem Ducem Brunov. & Luneb. exarſit, veteri odio ſepultisque querelis reſuſcitatis. Magnus, junctis ſibi Dietericô Archipræſule Magdeburgenſi, Alberto præſule Halberſtadenſi, principibus Anhaltinis, Volrado Comite Querfurtenſi, Günthero Svarceburgio, & Gebhardo Mansfeldio, inſignes coëgit copias, & populabundus agrum Hildeſienſem intravit. Gerhardus quamvis viribus multùm inferior pugnam minimè detrectabat. Pugnatum eſt III Non. Septembr. Anno MCCCLXVII ad Dinclerenſem pagum ſummis animis parique virtute. Victoria tamen penes Gerhardum ſtetit, cæſis ex adverſa parte multis primæ nobilitatis viris, & captis inter reliquos Magnô & Albertô Halberſtadio. Gerhardus, gravi argento à captivis extortô, cœnobium Carthuſianorum Hildeſiæ è fundamentis exſtruxit, arces Steinbruggenſem & Coldingenſem perfecit, tectumque turris minoris templi Cathedralis Hildeſiæ auro obduci curavit.

Turbis hiſce vix compoſitis novum ei exoriebatur bellum cum Alberto & Ottone Ducibus Brunov. & Luneburgenſibus, qui nobiles quosdam Hildeſienſes præſuli refragantes tuebantur. Hos ſubditis multùm damni inferentes in arce Walmodenſi obſedit & facilè ad deditionem coëgit. Albertus & Otto, quò præſulem in diverſa diſtraherent, Alveldium oppidum expugnant & diripiunt, arcem in oppido auſpicantes. At cùm miles præſidiarius Woldenbergenſis XL primæ notæ viros è Brunovicenſibus cepiſſet, res hac lege componebatur, (a) ut oppidum præfatum Gerhardo redderetur, & captivi priſtinæ libertati reſtituerentur. In hiſce & ſimilibus turbis vitam ferè transegit noſter præſul, adeoque annis & curis fractus cum conſenſu Capituli Johannem è comitibus Hoyenſibus epiſcopum Paderbornenſem coadjutorem ſibi adſcivit, & tandem obiit Anno MCCCXCVIII, ſepultus in templo Carthuſianorum Hildeſiæ.

Anno MCCCLXXVII die Matthiæ Apoſt. Thilo de Bornumhuſen con-

(a) *Bruſchb. ep. Archiepiſc & Epiſc. Germ. c 11 §. 38. Vit. Epiſc H[illegible]des. MS. in h. Epiſcopo. Cranz. metrop. l. 10. c. 52. & 53. Compil. Chronol. ap. Piſtor. T. 1. ad [illegible] Chron. Saxon. p. 407. 408. Gabr. Bucclin. German. ſacr. part. 1. p. 19.*

ſen conventui vendit dimidium marcæ proventus annui IV marcis argenti examinati, quem poſt obitum ſuum eidem legat.

Nec non Johannes Meiſe & Conradus Ramold, acceptis à Johanne Kiſſenbrügge & uxore ejus Maria XII marcis argenti Goslarienſis, die Mercur. poſt Pentecoſt. Anno MCCCC VI iisdem & conventui Francobergenſi cenſum annuum unius marcæ, è dimidio decimæ ſuæ Weſtharingenſis perſolvendæ, vendunt. Hic cenſus poſt eorum obitum cœnobio legabatur, quò obitus ipſorum dies memorialis celebraretur. Cuncta hac rata habuit Johannes Antiſtes Hildeſienſis feudi dominus die Vener. poſt Pentecoſt.

Hic Johannes in perniciem eccleſiæ Hildeſienſis natus eſſe videtur: hanc enim graviſſimo implicitam bello ferè funditus peſſundedit. Fuit è Comitibus Hoyenſibus prognatus & hujus nominis tertius. Bonifacius IX Papa electionem ejus confirmavit. Primum ipſi bellum fuit cum Friderico Duce Brunov. & Luneburgenſi, qui agrum Hildeſienſem diripiebat & expilabat. Pace verò brevi pòſt ſubſecuta arcem Vordenſem ope Henrici Ducis Brunov. & Luneb. expugnat Johannes, & luxu ſenſim diffluens plus ſumtuum fecit quam epiſcopatus ferre poterat. (a) Imò vitam verè Epicuream vixiſſe ſcribitur, comeſſandò, potandò, & ſcortandò dies noctesque conſumens, quò ſubditorum ſuorum odium haud absque cauſa incurrit. Acceſſit Eggehardi ab Hanenſee præpoſiti Hildeſienſis majoris gravis perſecutio: hunc enim, vanas prætexens cauſas, Stürvvaldæ arctæ cuſtodiæ mandavit, in qua mœrore confectus, ſeu potiùs ſuſpecta morte, miſerè periit. Præter hæc acerrimo bello cum Colonienſi & Magdeburgenſi Archiepiſcopis, Halberſtadenſi præſule, & Ducibus Brunovic. & Luneburgenſibus immixtus fuit, in quo diœceſis Hildeſienſis funditus periit. Hæc enim calamitas in tertium usque annum protrahebatur, & extrema eccleſiæ Hildeſienſi imminere videbantur, niſi pax maturè eſſet ſubſecuta. Johannes

(a) *Bruſch. epit. de Archiepiſc. & Epiſc. German. c. 11. §. 39. Cranz. metrop. l. 10. c. 46. Vit. Epiſc. Hildes. MS. & Bünting. in hoc Epiſc. Letzner. Chron. Daſſil. l. 2. c. 12. Bünting. Chron. Brun. part. 1. p. 111. Cranz. Saxon. l. 11. c. 8. Spangenb. Chron. Mansf. c. 309. Compil. Chronolog. ap. Piſtor. ad h. a.*

hannes tam grave damnum resarcire nesciens Magnum præsulem Camynensem Coadjutorem sibi adscivit, & obiit die Pancratii Anno MCCCCXXIV cùm ecclesiam suam irreparabili cum damno per annos viginti sex rexisset.

ENGELBERTUS præpositus XIII annô præfatô MCCCCVI die B. Martini Episc. cum senatu Bokenheimensi de curia cœnobii Bokenheimii sita, & duobus mansis extra muros, transigit. De hoc præposito præter hoc nil ampliùs occurrit.

Svicheldii circa hæc tempora arcem pervetustam Harceburgiam incolebant, & agrum Magdeburgensem crebris eruptionibus haud parum turbabant. (a) Güntherus Archipræsul hanc audaciam vindicaturus Albertum Halberstadium, Bernhardum & Henricum Duces Brunov. & Luneburgenses, ac urbes Brunovicum, Goslariam, Magdeburgum, Halberstadium, & Hannoveram fœdere sibi jungit. Cuncta bello fortiter gerendo adornantur, & Otto Dynasta Warbergius Svicheldiis erumpentibus invigilat, sed ex insidiis trucidatur. Socii mortem ejus ulturi Harceburgum arcta obsidione cingunt, cuncta sed frustra molientes, quò eandem occuparent: Hyeme enim adventante obsidionem solvere coacti fuere. Induciis factis omnia pacata videbantur; sed Svicheldii prædæ assueti & inducias nil curantes Anno MCCCCXII Goslariensibus pecora denuò abegere. Oppugnatio igitur Harceburgi redintegratur majoribus ac anteà viribus. Nec eadem quæ annô præteritô oppugnantium sors fuit; muris enim assiduo labore conquassatis obsessi demum pacem iniere hac lege, *Svicheldii principum & urbium hostes minimè sunto, sed eorum utilitati quantùm possunt consulunto, arcem sociis tradunto, & in loco cædis Warbergii sacellum exstruunto.* Henricus igitur eques, Brandanus & Conradus de Svichelde fratres, die B. Benedicti Harceburgum sociis tradidere, qui arcem hanc protinus solo æquarunt.

REMBERTUS præpositus XIV, Gerbergis Priorissa, & conventus Fran-

(a) *Compil. Chronol. ap. Pistor. ad a. 1412. Chron. Saxon. p. m. 451. Fabric. memorab. Saxon. l. 2. p. 279.*

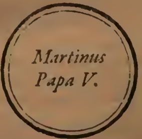
Francobergenſis Anno MCCCCXX Syverdo Syverdi ejusque filio Henningo curiam ſuam Goslariæ ſitam ad dies vitæ feudi tituló conferunt ea lege, ut conventui quotannis in feſto Michaëlis Archang. III lotones monetæ Goslarienſis penderent.

HERMANNUS Hildenſem. præpoſitus XV Jutta Oſterrodes Prioriſſa, Bela Pakſteins cuſtos, Gerberga Burmeſters cellaria, Walpurgis Wicken cantrix, & conventus Francobergenſis die B. Hieronymi Anno MCCCCXXII Remberto Dedelves & Henrico de Guſtede presbyteris XXIV libris monetæ Peynenſis vendunt duas libras reditus annui in feſto Michaëlis Archang. perſolvendi, & iisdem mortuis ad conventum devolvendi.

Damnó afficiebatur conventus à Friccone de Damme, Henningo Salge, Statio Velhauer, Tilone Strobek, aliisque diœceſis Hildeſienſis laicis, in equis, vaccis, ovibus, & proventibus. Hinc graves querelas ad Martinum V Papam defert, qui Anno MCCCCXXIII hanc cauſam Decano eccleſiæ B. B. Simonis & Judæ Goslariæ cognoſcendam tradit in hiſce literis:

MARTINUS epiſcopus ſervus ſervorum DEI dilecto filio Decano eccleſie S. S. Simonis & Jude Goslarien. Hildenſien. dioc. ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Conqueſti ſunt nobis modernus proviſor, prioriſſa & conventus monaſterii in Vrankemberg Goslarien. per proviſorem & prioriſſam ſoliti gubernari, ordinis S. Auguſtini Hildenſem. dioceſis, quod Fricco Vamnedamme, Henningus Salghe, Statius Velhower, & Tilo Strobek, laici, & quidam alii laici dicte dioc. ſuper quibusdam equis, vaccis, ovibus, pecuniarum ſummis, & rebus aliis ad dictum monaſterium ſpectantibus, injuriantur eisdem. Ideoque diſcrecioni tue per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus

vocatis qui fuerint vocandi, & auditis hinc inde prepositis, quod justum fuerit, appellacione remota, usuris cessantibus, decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gracia, odio, vel timore subtraxerint, censura simili, appellacione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Datum Rome ap. S. Petrum XI Kal. April. pontificatus nostri anno septimo.

Pta gratis

C. de Urbino.

Martinus V Romæ è gente Columna prodiit, & successit Johanni XXIV Anno M CCCC XVI, cunctis ob modestiam & eruditionem acceptus, justitiæ amans, affabilis, comis, & prudens. (a) Antipapam nactus est Petrum quendam, qui tamen paucorum meruit amorem, reliquis Martini partes sequentibus. Hic Anno M CCCC XVIII concilium Constantiense dissolvit, & vivere desiit Anno M CCCC XXXI, cùm sedisset annos XIV, menses III & vixisset annos LXIII.

Circa hæc tempora gravissimæ furentis plebis Halberstadensis turbæ sunt ortæ, quas mercator quidam Matthias procerus dictus excitavit. (b) Is enim legitimo magistratu in carcerem conjecto auctoritatem

(a) *Vid. Platin. Onuphr. Panvin. & Nigrin. in Martino V.* (b) *Chron. Archiepisc. Magdeb. ap. Meibom. in Nicol. Archiepisc. Cranz. Saxon. l. 11. c. 11. Compil. Chronol. ap. Pistor. ad a. 1423. Fabric. memorab. Saxon. ad h. a. Bünting. Chron. Brun. part. 1. p. 112. Spangenb. Chron. Mansfeld. c. 311.*

tem consularem temerario conamine ipse usurpavit. Urbes vicinæ, precibus Johannis præsulis Halberstadensis motæ, rebelles frustra ad pacem exhortabantur. Imò plebs eò demum furorem extendit, ut quinque è senatoribus publicè capitis supplicio affecerit. Tantum scelus ulturi Johannes præsul, Magnus Dux Saxoniæ inferioris ejus coadjutor, & urbes Brunovicum, Goslaria, Magdeburgum, Hannovera, Hala-Saxonum, aliæque octodecim numero arma junxere, & Halberstadenses arcta obsidione cinxere. Matthias causæ suæ parum fidens clam ex urbe elabitur, Blancoburgum fugiens; sed in itinere captus in castra deducitur. Reliqui assiduis sociorum oppugnationibus fracti pacem efflagitant, traditis plerisque rebellionis auctoribus. Hi unà cum Matthia coram judicio constituti morti adjudicantur, manuque carnificis impiam exhalant animam. Urbs pace cum sociis inita M M M florenorum multam solvit, quô peractô socii A. M CCCC XXV victorem exercitum ab urbe deducunt, quisque domum pergendô.

Anno M CCCC XXIV die Martis post Valentini Johannes præsul Hildesiensis, Magnus præsul Camynensis, ac urbes Brunovicum, Hildesia & Hannovera fœdus in quinquennium ineunt, mutua sibi auxilia necessitate urgente promittentes. Quinquennio hoc elapso Goslaria, Magdeburgum, Brunovicum, Hala-Saxonum, Hildesia, Halberstadium, Göttinga, Quedlinburgum, Aschersleba, Eimbeca, Hannovera, Helmæstadium, Northeimium, Merspurgum, & Hamelia die Lunæ post Quasimodogeniti Anno M CCCC XXIX novum fœdus pangunt.

In hæc eadem tempora incidit bellum Magdeburgicum, quod magno furore utrinque est gestum, multoque sanguine constitit. Huic partim ansam dabat Güntherus Archipræsul, partim etiam urbs Magdeburgensis. Ille enim civium privilegia infringere, hi verò urbem suam invito Archipræsule munire conabantur. Sub initium causa hæc coram concilio Basileensi ventilabatur; sed cives moræ impatientes Johannem Marchionem Brandeburgensem, Henricum Ducem Brunov. & Luneb. ac urbes Brunovicum & Halam-Saxonum sibi junxere, quorum auxiliô Kalbam, Ackenam, & Stasfurtum expugnârunt.

Güntherus verò à concilio præfato ſententiam in rebelles obtinuit, ut ſub pœna excommunicationis & proſcriptionis cuncta in priſtinum ſtatum reſtituerent.

Hi ſententiam parvi pendentes Otterslebam, Schonbeccum, Borgum, Lobergam, Möckemum, Nigripum, & Tuchenam, occupant, Halenſibus Fridburgum expugnantibus. Aſt cùm hi eàdem cum Magdeburgenſibus pœnâ afficerentur, (a) ſenatus ſatietate turbarum captus veniam à concilio impetrat invitis & inſciis civibus. Hi enim Magdeburgenſes neutiquam deſerturi ſenatum cuſtodiæ mandant. Urbes tamen vicinæ Magdeburgum, Brunovicum, Halberſtadium, Aſchersleba, Quedlinburgum, aliæque litem intercipientes turbas haſce prudentiâ ſuâ ſedant.

Canonici verò Magdeburgenſes, qui bellum proſequi decreverant, & auxiliis Friderici Saxoniæ electoris, Guilielmi Thüringiæ, Ludovici Haſſiæ Landgraviorum, & Comitum Svarceburgii, Mansfeldii, Stolbergenſis & Honſteinii aucti erant, cum XII M. hominum exercitu Halenſes obſident. Obſidio in longum tempus protrahebatur ob egregias urbis munitiones, & fortitudinem militis præſidiarii. Bellum tandem ope Johannis præſulis Merſpurgenſis & Bernhardi principis Anhaltini hac ratione componebatur, *ut loca expugnata diœceſi redderentur, ſumtus bello impenſi utrimq; compenſarentur, opera daretur, ut Halenſes ab excommunicatione liberarentur, & demum Magdeburgenſes gravem multam penderent.*

Henricus II præpoſitus XVI, Lutgardis Prioriſſa, & conventus Francobergenſis die Dominica Epiphan. Anno MCCCCXXXV ædes vetuſtas frumentarias Alexandro Bodeker hac conditione locant, ut easdem ſumtibus ſuis inſtauraret, idem poſt obitum ſuum ab Alexandri junioris filiabus ſuperſtitibus fieret, & cunctis emortuis eædem ad conventum liberè redirent.

Idem præpoſitus die B. Thomæ Apoſt. poſſeſſori altaris trium magorum

a) *Chron. Magdeburg. ap. Meibom. pag. 357. Cranz. Saxon. l. 11. c. 20. & ſeqq. Spangenberg. Chron. Mansfeld. c. 319. Bünting. Chron. Brun. part. 1. p. 115.*

gorum templi forensis Goslariæ proventum annuum IV florenorum Rhenensium, è decima Scheningensi & III mansis ibidem sitis solvendorum, L florenis ejusdem valoris vendit.

Anno MCCCCXLII Magnus præsul Hildesiensis Gisoni Lansbergen facultatem concedit Clusam exstruendi. Tabulæ latinè redditæ hæ sunt:

Nos MAGNUS DEI gratiâ præsul Hildesiensis literis hisce cunctis easdem audientibus & legentibus notum facimus, quod veniam & facultatem concedimus Gisoni Lansbergen ministro nostro Clusam juxta prædium Bodensteinense exstruendi, in eadem commorandi, vias & semitas emendandi & perficiendi, cunctis Christi fidelibus pœnitentiam peccatorum agentibus, & confessionem, ac correctionem vitæ efflagitantibus, Gisoni prædicto opem ferentibus, & eleemosynas larga manu porrigentibus, auctoritate Domini nostri JESU CHRISTI & Apostolorum ejus Petri & Pauli, sedisque Romanæ, XL dierum indulgentias elargimur. In hujus rei testimonium signum nostrum hisce literis appendi fecimus. Datis annô à Christo nato MCCCCXLII die Martis festum Michaëlis præcedente.

Præsul hic loci obvius Saxoniæ inferioris Ducibus originem debet, & primò sedem Camynensem rexit, Johanni præsuli Hildesiensi Anno MCCCCXXIV succedens. (a) Is summo studio id allaboravit, ut res diœcesis fatiscentes reficeret, ideoque plura bona oppignorata redemit. Posteà Guilielmo Victorioso Duci Brunov. & Luneb. contra fra-

(a) *Brusch. ep. de Archiepisc. & Episc. Germ. c. 11. §. 40. Crantz. metrop. l. 11. c. 28. Vitæ ep. Hildes. MS. in hoc Episc. Compil. Chronol. ap. Pistor. ad a. 1432.*

tra fratrem Henricum pacificum bellantem auxilio fuit. Bellum tamen mediantibus Johanne Marchione Brandeburgensi, Ottone Duce Brunov. & Luneburgensi, & Ludovico Hassiæ Landgravio, pauló pòst componebatur, pacto, ut Henrico Ducatus Brunovicensis permaneret, Guilielmo verò ducatus Calenbergensis additis XIV^M florenis cederet.

Haud diu ante hoc bellum, annô nempe MCCCCXXXI, præsul noster fœdus inierat cum Henrico & Mauritio Comitibus Spigelbergiis contra Ottonem & Fridericum Duces Brunov. & Luneburgenses. Lis tamen brevi post, maximô damnô agro Brunovicensi illato, Hannoveræ auspicatò componebatur. Hôc factô Magnus A. MCCCCXXXIX die Lunæ post Trinitatis cum consensu Capituli sui & ordinum diœcesis Hildesiensis XL annorum fœdus init cum Luneburgensibus & Hannoveranis, donum MMMM aureorum Hildesiensium à præfatis urbibus accipiens.

Anno MCCCCXLIII lites inter Ottonem & Fridericum Duces Brunov. ac Luneb. & Luneburgum obortas unà cum aliis prosperè componit. Anno MCCCCXLVI comitatum (a) Wunstorpiensem à Julio & Ludolpho Comitibus de Rode & Wunstorp emit, sed eundem mox Guilielmo Victorioso revendit. Alios inter principes bellum infert Susatensibus, qui se imperio Dieterici Archipræsulis Coloniensis subduxerant. Graviter quoque altercavit cum Guilielmo seniore, ejusque filiis Guilielmo juniore & Friderico Ducibus Brunov. & Luneburgensibus; his & Hannoverani immiscebantur, sed die Lunæ post Trinitatis Anno MCCCCXLIX pacem cum præsule faciebant. Hic tandem ætate ingravescente coadjutorem sibi elegit Bernhardum Friderici Pii Luneburgii filium, & è vita excessit Annô MCCCCLII, sepultus in templo Cathedrali Hildesiæ. Schema genealogicum Magni subjungo:

(a) *Chron. Saxon. p. 494. Bünt. Chron. Brunov. part. 2. p. 56.*

Johan-

Johannes I Saxoniæ inferioris Dux primus (a)
obiit 1285.

Johannes II ob. 1310.	Albertus II ob. 1314.	Ericus I obiit 1338.	N. Filia.

Albertus III obiit 1344. — Ericus II obiit 1401.

Ericus III obiit 1411, uxor Catherina Brunovicensis.

Ericus IV ob. 1435.	Johannes III ob. 1414.	Magnus præsul Hildesiens. ob. 1452.	Albertus Canon. Hildes. ob. 1422.	Bernhardus.	Catherina.

Anno MCCCCXLIII crux quædam argentea consecratur in templo Francobergensi. Tabulæ sunt sequentes:

JOHANNES DEI & apostolice sedis gracia ecclesie Misinensis episcopus, in pontificalibus Vicarius generalis reverendorum in Christo patrum & dominorum, dominorum Magni Hylden & Alberti Mynden. eadem gracia ecclesiarum episcoporum universis & singulis presentes nostras literas visuris notificamus per easdem, quod ob reverenciam dominice passionis presentem crucem argenteam nobis suffragante Spiritus S. gracia consecravimus & subscriptas imposuimus reliquias. Scilicet de ligno S. Crucis, de S. Johanne, de S. Laurentio, de S. Cyriaco, de S. Odolrico, de S. Bernhardo, de S. Katerina & ejus oleo, de S Agneta, de S. Petronilla, & de S. Dorothea. Omnibus igitur vere penitentibus & confessis, qui oracionem passionis

(a) *Vid. Rittershus. Tabb. Geneal. in hac famil.*

ſionis domini noſtri JESU CHRISTI coram iſta cruce conſecratæ dominicam recitaverint . . . . ſalute cum Angelica, ſive oſculum pacis, nec non & benedictionem cum ea devote receperint, quando . . . . . . de injunctis eis penitenciis de qualibet particula reliquiarum XL dies indulgencias in domino miſericorditer relaxamus. In cujus teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Dat. anno Domini MCCCC XLIII ipſo die B. Eliſab. vidue.

Mortuô, ut ſuprà dictum, Magnô præſule Hildeſienſi Bernhardus Dux Brunov. & Luneb. regimen ſedis capeſſebat, & ſtatim Anno MCCCCLIII die Jovis feſtum Simonis & Judæ præcedente cum Guilielmo ſeniore, Henrico pacifico, Guilielmo juniore, Friderico, Henrico, Erneſto, & Alberto Ducibus Brunov. & Luneb. fœdus in triennium inibat. (a) Hicce princeps annis quamvis juvenis moribus & prudentiâ ſenes æmulabatur, res diœceſis ſuæ egregiè curans. Imò ſcribunt, quòd eadem ab ære alieno, quô obſtringebatur, liberata fuiſſet, ſi Bernhardus eandem diutius rexiſſet. Nam parente Friderico ſeculo valedicente fratris ſui Ottonis ſedulam geſſit curam, res ducatus Luneburgenſis graviter adminiſtrans. Anno MCCCCLVIII bellum geſſit cum Guilielmo ſeniore cognato. Cauſa, hæc erat: Canonici D. Blaſii Brunovici, quibus varia erant bona in ſalinis Luneburgicis, iisdem ferè defraudabantur. Sæpiùs ſed fruſtra à Bernhardo, efflagitabant, ut remedium malo afferret, ideoque rem ad Papam deferebant, optatamque obtinebant ſententiam. Hujus executio Guilielmo ſeniori mandabatur, qui confeſtim copias conſcribebat, & bellum ſtrenuè adornabat. Bernhardus hoſti obviam procedens pugnam cum Guiliel-

(a) *Bruſch. de Archiepiſc. & Epiſc. Germ. c. 11. § 41. Cranz. metrop. l. 11. c. 41. Vit. Epiſc. Hildes. MS. in Bernh. Bünting. Chron. Brun. part. 2. p. 56. Cranz. Saxon. l. 11. c. 37.*

Guilielmo init, & victoriâ potitur. Hanc paulò pòst secuta est pax, cuncta pacata reddens. Bernhardus, secularem ecclesiasticæ vitæ præferens, Anno MCCCCLIX episcopatum Hildesiensem Ernesto Schauenburgio resignat, ductâ ejus sorore Mathilde virgine pulcherrimâ & venustissimâ.

Anno MCCCCLXI Ludovicus Hassiæ Landgravius Eimbeccam occupare conabatur, eumque in finem Pylshagam usque cum exercitu processerat. (a) Henricus verò & Albertus Duces Brunov. & Luneb. nec non vicinæ urbes Goslaria, Brunovicum, Göttinga, & Northeimium, opem sociæ urbi ferentes conamina Ludovici facilè eludebant.

Annô MCCCCLXII lites ob bona Canonicorum Brunovicensium in salinis Luneburgicis recrudescebant. Guilielmus senior & Fridericus, suorum causam tuentes, quantùm poterant damni Luneburgensibus inferebant. (b) Bernhardus verò Luneburgius, junctis sibi Ernesto præsule Hildesiensi, & urbibus Hanseaticis, Guilielmi terras haud segniùs vastabat. Bellum hac tamen lege componebatur, ut Moringa à Guilielmo in pignore daretur, usque dum lis jure esset decisa.

Annò præfato die Mercur. post B. B. Petri & Pauli Henningus de Rode Johanni de Bornumhusen proventum annuum dimidiæ marcæ sex argenti marcis vendit.

Anno MCCCCLXVI die Panthal. Martyr. idem Johannes præfatum proventum Mettæ Tempels moniali Francobergensi, & post ejus obitum conventui ibidem in æternum legat.

Anno MCCCCLXVII die Viti martyr. Johannes Dorsted civis Goslariensis cum consensu fratris Henrici aræ D. Johannis Evangelistæ, supra sacellum B.B. Brixii & Erasmi in templo Francobergensi sitæ, L florenos hac lege dono dat, ut eorũ collatio præfatis fratribus ad dies vi-

N tæ com-

(a) *Cranz. Saxon. l. 12. c. 1. id. metrop. l. 11. c. 49. Bünt. Chron. Brunov. part. 3. p. 95. Spangenb. Chron. Mansfeld. c. 334.* (b) *Bünting. Chron. Brunov. ed. Meibom. p. 434. Cranz. metrop. l. 11. c. 49.*

tæ competeret, iis verò emortuis eadem ad moniales & diaconos templi dicti devolveretur.

Ernestus præsul Hildesiensis, qui hucusque ecclesiam suam satis tranquille rexerat, ultimis vitæ diebus gravissimo bello involvebatur cum Friderico Duce Brunov. & Luneburg. cujus causa mihi non constat. (a) Fridericus agrum Hildesiensem ferro ignique funditus vastabat. Ernestus, quò malo remedium afferret, cum suis hosti fortiter obviam procedebat. Hinc prælium cruentum oboriebatur, nam utrimque magnâ ferociâ pugnabatur. Stetit tamen victoria penes Fridericum, Ernestô ægrè fugâ Hildesiam elabente. Hæc clades agro Hildesiensi ingentem calamitatem peperit, imò Ernestus tantum animi dolorem ex eadem cepit, ut Anno MCCCCLXXI mœrore confectus obierit.

Obitus verò ejus funestior ferè fuit ac bellum antecedens. (b) Schismate enim oborto pars Canonicorum Hermannum Hassiæ Landgravium, pars verò Henningum ab Huss Decanum Hildesiensem elegere. Henningus confirmatione papali impetrata bona oppignorata redimere constituit, deque eo nobiles suos, qui haud pauca ex iisdem possidebant, certiores facit. Hi bonis hisce cedere nolentes vicinorum principum opem implorant, unde nova agri Hildesiensis vastitas. Hermannus Hassus rixas & bellum odio habens, derelictâ turbulentâ ecclesiâ Hildesiensi, Coloniam revertitur. Eggehardus itaque de Wenden præpositus, Canonici ejus partes sequentes, nobiles & urbes minores (c) Hermanno Balthasarem Mekelnburgium sufficiunt. Hæc causa fuit gravis & diuturni belli, Henningo opem ferentibus Guilielmo seniore, Guilielmo juniore, & Friderico, Ducibus Brunov. & Luneburgensibus, Bartholdo præsule Verdensi, & urbibus Hildesiâ ac Hannoverâ. Hi Anno MCCCCLXXII obsidionem arcis Sturwaldensis cœpere, eandemque anno vertente fame ad deditionem compulere.

Baltha-

(a) *Cranz. Saxon. l. 12. c. 9. Vit. Episc. Hildes. MS. in Ernesto.* (b) *Bru[illegible] de Archiepisc. & Episc. German. epit. c. 11. §. 42. Cranz. Saxon. l. 12. c. 1[illegible]. Bunting. Chron. Brun. part. 2. p. 58.* (c) *Cranz. metrop. l. 12. c. 8. Bunting. [illegible] Hildes. p. 1[illegible]. Vit. Episc. [illegible]. MS. in Henn.*

Balthaſar ſe fruſtra contra niti perſpiciens veſtigia in agrum Mekelnburgium relegit, & bellantes tædio turbarum capti Anno MCCCCLXXIV firmam pacem ineunt, quâ Henningo epiſcopatus cunctis jurejurando ſeſe obſtringentibus firmabatur.

Bellum hocce ſubſecuta eſt ſæviſſima peſtis per æſtatem anni MCCLXXII Eimbeccæ & Göttingæ ſæviens, & hyeme ſequente Hildeſiam tranſiens. (a) Hinc Anno MCCCCLXXIII Brunovicum, & ſequente annô Luneburgum, Halberſtadium & in vicinas urbes irrepſit, magnam ubique mortalium ſtragem edens. Haud parum ad hanc luem contulit ferventiſſima æſtas Anni MCCCCLXXIII; tantus enim calor ſolis urentis fuit, ut ſylvæ Hercynia & Bohemica in flammas eruperint, & aliquot milliarium ſpatiô conflagraverint.

CONRADUS Witte præpoſitus XVII Anno à nato Chriſto MCCCCLXXIII die Jovis poſt Dominic. Judica, Eliſabetha Abbatiſſa, Eliſabetha Prioriſſa, & conventus Woltingerodenſis, Bartholdo Ruſſen civi Hildeſienſi promittunt celebrationem anniverſariam memorialem, in ſe recipientes, quòd idem Francobergenſibus octiduô antè ſint denunciaturi, quò cœnobii præpoſitus vel quidam è Capellanis miſſam inſimul celebrare poſſet, acceptô pro labore dimidiô floreni Prioriſſæ Francobergenſi tradendô.

Dominicâ poſt feſtum Paſch. Conradus præpoſitus ædes ſuas in adverſa Innerſtæ ripa ſitas, & ſylvam ad easdem ſpectantem, quâ annos XL uſus fuerat, Henrico Mechtegeshuſen eô locat pactô, ut conventui quotannis XXIV florenos ſolveret.

Henningus præſul finitô bellô enarratô pacificè ſedi ſuæ præfuit ad annum usque MCCCCLXXXI, (b) quô onus muneris ſui pertæſus epiſcopatum cum conſenſu Capituli tradidit Bertholdo præſuli Verdenſi.

(a) *Compilat. Chronol. ap. Piſtor. ad an. 1472. Chron. Saxon. p. 521. Spangenb. Chron. Mansf. c 337. Bünting. Chron. Brunov. part. 1. p. 117.* (b) *Cranz. Saxon. l. 12. c. 36. id. metrop. l. 12. c. 17. Chron. Saxon. p. 354. Bünting. Chron. Brun. part. 2. p. 60. Spangenb. Chron. Mansf. c. 342. Vit. Epiſc. Hildes. MS. in Berth. Chytr. Saxon. l. 2. p. 57.*

densi. Is, quamvis insignibus animi dotibus præditus esset, turbas tamen evitare haud potuit, populô bellis & rapinis assueto. Occasio hæc erat: Bartholdus, diœcesim ab ære alieno liberare studens, Hildesiensibus vectigal proponebat legibus sat justis. Hi verò vectigal hocce plane respuebant, unde divisio animorum, diffidentia, querelæ, & mussitationes ortum duxere. Imò tandem ad manus ventum est, Hildesiensibus Anno MCCCCLXXXV Bartholdo bellum denunciantibus. Is, junctis sibi Henricô Duce Brunov. & Luneb. Pomeraniæ Ducibus, & nobilibus suis, bis in conspectu urbis comparet, & speculas hinc inde sitas exurit.

Hildesienses verò facta eruptione Hohenhamelam in cineres redigunt, & pluribus copiis ad urbibus Brunovico, Luneburgo, Magdeburgo, Halberstadio, Goslaria, Northeimio, Göttinga, Eimbecca, & Hannovera, augentur. Præterea Præsules Osnabrügensis & Mindensis, Henricus Grubenhagius, & Lippienses, Hoyenses, Schauenburgenses, ac Diepholtani comites, urbis partes amplectebantur. Hinc misera ubique rerum facies, agris desolatis, pagis incensis, colonis verò cæsis & captis. Fridericus III Imperator, has turbas resciens, pacem Bartholdo imperat, denominato Alberto Saxoniæ electore, qui causam cognosceret: Præsul verò nil id curabat, bellum strenuè prosequens. Goslarienses nostri fidem sociis probaturi arcem Harceburgensem Anno MCCCCLXXXVI expugnant. Henricus verò Dux Brunov. & Luneb. injuriam hanc ulturus insidias commodo in loco locat, & cives astu ex urbe elicit. Horum animi nuperrimâ victoriâ inflati erant, ideoque incondita turba magno furore è portis erumpit hostem vilipendens. Ast circumventi pars cæduntur, pars capiuntur, reliqui fugâ ægrè elabuntur. Post varia damna illata & accepta Bogislaus Pomeraniæ Dux tandem pacem inter bellantes fecit, sumtibus compensatis, captivis utrimque dimissis, & cuilibet suo reddito. Bertholdus post hæc suos multo favore est amplexus, diœcesim summâ regens prudentia, cœnobium Ringelheimense, quod ruinam minabatur, instaurans, idem cum monte B. Georgii juxta Goslariam faciens, mores Franciscanorum Luneburgi degentium corrigens, Rotenburgensem arcem

in agro

in agro Verdensi perficiens, ut in eadem Anno MDIII prid. Ascens. Domin. fatò fungens, sepultus in templo Cathedrali Verdæ.

Hasce turbas insignis excepit calamitas cœnobio Francobergensi extremam perniciem inferens. Die enim Veneris post Ægidii Anno MCCCCXCIII ignis ex improviso erumpens tanta sæviit ferocia, ut brevi temporis spatio singula cœnobii ædificia in cineres redigerentur, & quinque moniales, tres infantes, aliique auxilio ipsis properantes flamma correpti perirent. Haud patiebatur sororum curta supellex, ut damnum ære suo resarcirent, ideoque piorum hominum opem implorare, & eleemosynas hinc inde colligere decernebant. Hunc in finem die Martis post III Magor. A. MCCCCXCIV literas à senatu Goslariensi impetrant datas ad urbes Hameliam, Lemgoviam, Blombergum, Hervordiam, Bilefeldam, Warendorpium, Telgetum, Monasterium, Osnabrugam, Bekenam, Sendenhorstum, Alenam, Lippam, Hammam, Unnam, Camenam, Cunnercum, Vesaliam, Rezam, Calcarium, Cliviam, Arnheimium, Neomagum, Rurmondam, Trajectum ad Rhenum, Amstelodamum, Hardervicum, Edamum, Monnikedamum, Roterodamum, Lugdunum Batavorum, Hagam-Comitum, Zutphaniam, Coloniam Agrippinam, Dortmundam, Werlam, Susatum, Gesecam, Soltcothum, & Paderbornam, quibus eædem rogabantur, ut sororum miseriæ & insigni calamitati larga eleemosynarum erogatione subvenire haud detrectarent.

Anno MCCCCXCV Domin. Quasimodogen. Conradus præpositus, Margaretha Priorissa, & conventus Francobergensis, acceptis ab Henningo Rodehosen & Henrico Witten, testamentariis Henrici Rodehosen fratris Henningi, XL florenis, proventum annuum duorum florenorum iisdem vendunt, hoc pacto, ut Henrico mortuo prædicti XL floreni ad conventum devolverentur.

Annô MDI Bertholdus præsul Hildesiensis ecclesiasticum beneficium templo B. Petri collatum hisce literis ratum habet:

BARTHOLDUS DEI & apostolice sedis gracia episcopus Hildesemensis, ac Verdensium ecclesiarum ad-

ministrator perpetuus, universis & singulis has nostras literas visuris & inspecturis salutem in Domino sempiternam. Sanctissimi corporis Domini nostri JESU CHRISTI Salvatoris, qui, transiturus de hoc mundo ad patrem summum & magnificum, sui corporis & sanguinis memorabile sacramentum instituit, corpus in cibum & sanguinem in poculum tribuendo, memorabile, inquam, ac stupendum, delectabile, suave, tutissimum, & super omnia preciosum, cujus memoracio gloriosa fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione leticie lacrymas subministrat, decet Christi fideles summa devocione memoriam peragere, ac ipsum puris mentibus, manibus & precordiis devotius adorare. Cum itaque premissorum instinctu dilectus nobis in Christo Petrus Grymmen Laicus oppidi Goslariensis nostre Hildesem. diocesis pro sua suorumque salute Capellaniam sive ecclesiasticum beneficium perpetuum ad altare sanctissimi corporis Domini nostri JESU CHRISTI predicti situm in parochiali ecclesia S. Petri tom Frankenberge vulgariter nuncupati, oppidi & diocesis predictorum, per eum de bonis sibi à DEO collatis constructum fundaverit & dotaverit, ac ut singulis quintis feriis cujuslibet mensis annis singulis venerabile eucaristie sacramentum ejusdem corporis Domini nostri JESU CHRISTI, in quodam receptaculo predicte ecclesie depositum, de receptaculo ipso ad prefatum altare & alias cum reverencia & honore debito, sub missarum & aliorum divinorum solempniis, per dicte ecclesie recto-

rem,

rem, ſeu per alium ydoneum, deferri poſſit, a ſancta ſede apoſtolica impetraverit & optinuerit, prout in literis ſuper hoc confectis ac nobis exhibitis plenius continetur. Nos, qui ex paſtoralis officii debito, ut in noſtra dioceſi cultus divinus adaugeatur, diligenti cura promovere tenemur, hoc ſalubre dicti Petri Grymmen propoſitum ac inſtitutum tanquam racionabile adeoque acceptum approbantes volentesque, ut ex premiſſis ſinguli Chriſti fideles dono celeſtis gracie uberius reficiantur, de omnipotentis DEI miſericordia, ac B. B Petri & Pauli Apoſtolor. auctoritate confiſi, omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus vere penitentibus & confeſſis qui in miſſarum divinorumque ſolempniis ac venerabilis eucariſtie ſacramenti delacione predictis devote interfuerint, totiens quotiens de injunctis ſibi penitenciis XL dies indulgenciarum miſericorditer relaxamus. In quorum omnium fidem & teſtimonium has noſtras literas conceſſimus, noſtroque ſigillo juſſimus & fecimus communiri. Datum in caſtro noſtro Sturwaldis anno a nativitate Domini MDI; die vero Sabbato XVII menſ. Aprilis.

Anno MDVI die Mercur. poſt Joh. Bapt. conventus civibus quibusdam Goslarienſibus ad dies vitæ hortum ſuum locat, pactô, ut pro eodem ſingulis annis ſolidum ſolverent.

Anno MDXI die Vener. poſt Barbar. Virg. Johannes Schaper plebanus templi D. Thomæ Goslariæ conventui vendit unam marcam proventus annui XIV marcis Goslarienſibus.

Anno MDXV prid. Epiphan. Domin. Bertholdus Sotinus Vicarius cœnobii Francobergenſis eidem vendit ædes ſuas Goslariæ ſitas LXIII marcis. Anno

Anno MDXIX die Sabb. pasch. Senatus Goslariensis ab HENNINGO præposito XVIII, Elisabetha Priorissa, & conventu Francobergensi CC marcas Goslarienses mutuò sumit, promisso XII marcarum censu annuò.

Anno MDXX die Lunæ post III Magor. Heyso Bundekenne civis Goslariensis C marcas à cœnobio mutuò sumit, ædibus suis Goslariæ pro hypotheca constitutis.

Mortuò, ut dictum, Bertholdo præsule Hildesiensi ad sedem pervenit Ericus Dux Saxoniæ inferioris & Canonicus Coloniensis. (a) Huic Capitulum, Clerus, & ordines, ampla dedere dona, quæ unà cum tributo è diœcesi exacto secum abstulit, traditò munere suo fratri Johanni, cùm per anni saltem spatium sedi præfuisset.

Johannes, consensu Capituli impetrato, prid. B. Oswaldi Anno MDIV Hildesiam cum D equis intravit, secum habens Magnum fratrem, Antonium Schauenburgium, & Simonem Lippiensem Comites, ac præter hos magnam nobilium & clericorum turbam.

Huic V & IV Cal. Septembr. Vasalli ecclesiæ & civitas Hildesiensis jurejurandum fidelitatis præstitere, quos ordine posteà secuti sunt Peynenses, Bokelnheimenses, Alveldenses, Dassilienses, Bodenwerdenses, Gronovienses, Eltzenses, aliique. Anno regiminis tertio Romam migravit, ibidemque à Julio II Papa confirmatus est. Commodo ecclesiæ suæ invigilans arces nobilibus in bellis præteritis oppignoratas ab iisdem redimere constituit. Hoc gravissimo bello Hildesiensi ansam dedit, quod diœcesim saltem non funditus pessundedit. (b) Amplum illud nimis est, ut hic loci describi possit; hoc saltem referre consultum duxi, nobiles Hildesienses Anno MDXVI prid. B. Joh. Baptist. cum Henrico juniore, Guilielmo & Erico seniore, Ducibus Brunov. & Luneburg. arctum iniisse fœdus, multùm posteà damni diœcesi inferens.

(a) Brusch. ep. de Archiepisc. & Episc. Germ. c. 11. §. 45. Vit. Episc. Hildes. MS. in h. Episcopo. Chytr. Saxon. l. 2. p. 57. (b) *Vid. de hoc bello Chytr. Saxon. l. 8. p. 205. Letzner. Chron. Dassil. l. 2. c. 19. Vitas Episc. Hildes. MS. in hoc Episcopo. Fabric. mem. Saxon. l. 2. p. 316. Bunting. Chron. Brun. part. 1. p. 127. & tandem recess. Quedlinburgensem.*

rens. Nam Johanne præsule & asseclis ejus proscriptis, & executione Henrico juniori ac Erico demandata, tota ferè diœcesis occupata & præfatis Ducibus decreto Cæsareo adjudicata fuit. Johannes ad episcopatum perveniens novem possedit urbes, VI vicos, VI comitatus, XXIV arces hæreditarias, varia cœnobia, ac insignem pagorum & villarum numerum. Sed pace Anno MDXXIII prid. Ascens. Domini Quedlinburgi inita vix tertia eorum pars diœcesi relicta est, adeò grave damnum eidem ex hoc bello contigit. Johannes, nullum remedium malo afferre sciens, episcopatum cum consensu Capituli Balthasari Merkelio à Waldkirchen, Caroli V Imperatoris Pro-Cancellario, tradidit Anno MDXXVII ad fratrem Magnum Lauenburgum sese contulit, & tandem in summa miseria exul obiit.

Anno MDXXI Elisabetha Priorissa, Elisabetha Sub-Priorissa, Ymeke custos, Catherina Cellaria, & conventus Francobergensis Henrico Blomberg, Henningo Dyling, & Conrado Calbecht, Diaconis templi parochialis ibidem, mortuô Jordanô Odenhusen altaristâ aræ B. Joh. Evang. sitæ in sacello, quod est supra sacellum B. B. Brixii & Erasmi, in præfato templo, Johannem Leynemannum diœcesis Hildesiensis Clericum die Zungii Episc. & Confess. proponunt.

Illucescebat paulatim in agro Saxonico divini cultus verum lumen, & tandem hoc anno Goslariam quoque pertransibat, (a) rem gerente Johanne Cleppio, Vicario D. Jacobi. Hunc strenuè juvit Johannes Wesselius, & utrumque sublevavit Nicolaus Ambstorffius, qui primus disciplinam & ritus ecclesiasticos in ordinem redegit, ecclesiarum curam D. Johanni Amando committens. Hinc fidelium numerus indies crevit, & Evangelium in monachorum & monialium claustra quoque perrupit, sorores sic dictas pœnitentes verè pœnitentes reddens.

Hæ Anno MDXXII iterum senatui Goslariensi centum florenos mutuò dant.

Abdicante sese à munere suo Johanne præsule Hildesiensi, Balthasar

O

(a) *Vid. Joh. Sleidan. histor. l. 1. & 2. & Chytr. Saxon. l. 7. & 8.*

ſar Merkelius ſeu Merklinus, uti retuli, locum ejus ſupplevit. Stürwaldam Anno MDXXVIII die Veneris B. Martin. inſequente veniens cunctos comitate, favore, & ſtudio in rempublicam adeò ſibi devinxit, ut quivis aureum ſeculum ſub hoc præſule reſuſcitatum iri crederet. Sed brevi poſt eccleſia ſua derelicta (a) ad Imperatorem in Hiſpaniam perrexit, & cum eodem iter Italicum ingrediens Bononiæ confirmationem papalem impetravit. Regalibus à Carolo V Auguſtæ Vindelicorum inſtructus ſedem Conſtantienſem Hildeſienſi junxit. Treveros porrò inviſens gravi morbo corripitur & vivere deſinit ipſo die Pentecoſtes Anno MDXXXI, ſepultus ad B. Simonis ibidem.

Anno MDXXVII graves turbæ inter Henricum jun. Ducem Brunov. & Luneb. ac Goslarienſes ſunt obortæ, quæ originem ex hoc trahebant; priſci Duces Brunov. & Luneburgenſes urbi metalli-fodinas, ſylvas, & ejusmodi farinæ alia bona oppignoraverant. Hæc argento oblato redimere tentabat Henricus, Goslarienſibus pecuniam oblatam minimè accipientibus. (b) Hanc ob cauſam præfatus Dux varias moleſtias civibus creavit, & præprimis cœnobium Reiffenbergenſe haud procul ab urbe ſitum probè munivit. Rumor ferebatur, idem cum monte B. Georgii tentatum iri. Cives, quò id impedirent, armata manu ex urbe erumpunt, aliquot è Brunovicenſibus cædunt, cœnobia vicina in cineres redigunt, & montem B. Georgii urbi imminentem funditus evertunt.

Henricus facinus tam atrox ulturus urbem in cauſa fractæ pacis coram judicio imperiali compellat, & hoc eodem anno ſententiam proſcriptionis obtinet. Hanc executurus itinera ad urbem milite obſidet, & Goslarienſes eò redigit, & fœderis Smalcaldici opem implorare cogerentur. Socii proſcriptione ſublata mandata à Cæſare impetrant, ne quis urbem turbaret. Nil hæc curavit Henricus, ſed bellum Gosla-

---

(a) *Bruſch. epit. de Archiepiſc. & Episc. German. c. 11. §. 47. Vit. Episc. Hildes. MS. in hoc Episc. Chytræi Saxon. ad an. 1521.* (b) *Chytr. Chron. Saxon. l. 8. ad a. 1527. & l. 10. ad an. 1542. Schard. ſcript. Germ. T. 2. p. 407. Sleidan. hiſtor. l. 15. ad an. 1542. Chron. Saxon. p. 601. & ſeqq.*

Goslarienſibus indixit, id ſaltem curæ habens, ut eosdem ſub jugum mitteret. Ad extrema igitur redacti denuò ad principes dicti fœderis confugiunt, qui ſociam urbem liberaturi Anno M D XLII inſignem adducunt exercitum, & Henricum è toto agro Brunovicenſi pulſum in Bavariam ſecedere cogunt, de quo agere hujus non eſt loci.

Conradus III præpoſitus XIX, de quo nil ampliùs occurrit, quàm quòd circa Annum M D XXII vixerit.

Henningus II præpoſitus XX die Domin. Cantate Anno M D XXXIII in Capitulo conſueto Henrico Dronewulfe altariſtæ ſuo ædes haud procul à templo majore ſitas XL marcis Goslarienſibus ad dies vitæ hac vendit lege, ut poſt ejus mortem eædem ad cœnobium redirent.

Balthaſari præſuli Hildeſienſi Anno M D XXXI ſucceſſit Otto III, Comes Schauenburgenſis, petente Carolo V Imperatore electus, ſed confirmationem papalem minimè ambiens. Quamnam hæc mora habuerit cauſam, anne negligentiam aut imperitiam, an verò nummorum defectum, divinare equidem nequeo. Hoc ſaltem conſtat, Paulum III Papa ægrè id ferentem ſerio ad capitulum ſcripſiſſe, ut de novo præſule denominando eſſent ſolliciti, ne diœceſis quid damni pateretur, ſemeſtri tantùm ſpatiò pro hoc negotio ipſi conceſſo. (a) Canonici igitur Anno M D XXXVII unanimi conſenſu elegere Valentinum à Thetleben J. U. D. Præpoſitum D. Bartholomæi Francofurti ad Mœnum, virum prudentem & in rebus politicis verſatiſſimum. Is Romam pergens à Papa ſolenni ritu confirmatur, & X Cal. Junii Anno M D XXXVIII Hildeſiam revertitur, ſummò ſtudiò & labore res epiſcopatus curans, quamvis haud modicò tædiò à quibusdam nobilibus & civitate Hildeſienſi ſit affectus. Multa quoque beneficia contulit eccleſiæ cathedrali Hildeſienſi, ſacellum S. Annæ porticibus incluſit & eandem ſuffraganeo Epiſcopi in æternum addixit. Tandem Moguntiam quæ inſignis ad Rhenum eſt urbs, migravit, ibidemque,

(a) *Bruſch. ep. de Archiepiſc. & Epiſc. Germ. c. 11. §. 49. Büntíng. de Epiſc. Hildes. p. 611. ed. Meibom. Vit. epiſc. Hildes. MS. in hoc Epiſc.*

obiit Anno MDLI, ſepultus in cœnobio Franciſcanorum ibidem.

HENRICUS III Fricken præpoſitus XXI die Aſſumt. Domin. Anno MDXLIV Johanni Pavvel pratum quoddam Lütkenbergam & Dachſteinium interſitum in triennium locat.

Conradus Witte plebanus templi forenſisGoslariæ Anno MDXII die Domin.divis. Apoſtolor. ſequente teſtimonium tulerat, quòd cœnobio Francobergenſi ultra XL annos præpoſiti titulô præfuiſſet, ideoque de ſitu & jure ſylvarum ejus optimè edoctus eſſet. Locum in monte Nauerio, quem vulgò Knick vocant, ſylvæ limitem haud eſſe, ſed ante hos LX annos ab Aſchvvino de Svichelde aliisque per conventus ſylvas eſſe ductum, imò ſeipſum tam in quàm extra eundem locum ligna, nemine id impediente, cædi feciſſe. Hoc teſtimonium conventus X Cal. Auguſti Anno MD XLVI à Cyriaco Schachting notario publico in formam inſtrumenti redigi curavit.

Valentinum præſulem Hildeſienſem excepit Fridericus Friderici I (a) filius, Chriſtiani III Daniæ Regis frater, Dux Holſatiæ, die Dominica feſtum Michaëlis inſequente Anno MDLI qui Hildeſiam XVI Cal. Octobr. Anno MDLIV intravit. Pauco temporis ſpatio in epiſcopatu permanſit, confirmatione impetrata in Holſatiam rediit ægrotans. Obiit Slesvici prid. Sim. & Judæ Anno MDLVI, ætatis XXV, ſepultus ibidem.

Succeſſit eidem Burchardus ab Oberge, qui haud modicô temporis ſpatiô cum Capitulo altercavit. Cumque algidum etiam Hildeſienſium amorem experiretur, per biennium ſecuritatis gratiâ in arce Woldenbergenſi eſt commoratus. Arcem Mariæburgenſem poſteà occupans eandem octo annorum ſpatiô poſſedit. Pace verò inter Præſulem, Capitulum, & Hildeſienſes concluſa, & confirmatione à Pio IV Papa impetrata, triumphali ritu urbem Hildeſienſem intravit, ſolitis ſolennibus inauguratus. Anno MDLXIV Stürvvaldam arcem

M

XXXVI

(a) *Bünting. de Epiſc. Hildes. p. 612. ed. Meibom. Vit. Epiſc. Hildeſ. MS. in hoc Epiſcopo.*

M

XXXVI imperialibus ab Holſatiæ Ducibus redemit, Capitulo Mariæburgum reddidit, (a) &, cùm XVII annis munere ſuo functus eſſet, obiit X Cal. Febr. Anno MDLXXIII in arce Stürvvaldenſi, ſepultus in templo cathedrali Hildeſiæ, ſucceſſorem habens Erneſtum præſulem Friſingenſem & Ducem Bavariæ.

Anno M D LXXI die Mercur. poſt Pancrat. transactum eſt mediantibus à parte cœnobiorum juſſu Julii Ducis Brunov. & Luneb. Matthia Bötticher, & à parte Goslarienſium Valentino Groſſeheim, Henningo Slüter, & Tobia Mundeken, inter cœnobia Novi-Operis, Francobergenſe, & Grauhofianum, ac Senatum Goslarienſem hac ratione, ut Senatus Francobergenſibus villam Bonyemenſem, cujus proventus aliquot annorum ſpatio ſuis uſibus addixerat, redderet, promiſſô à Julio Duce acceptô, villam Hennenrodenſem ad templum parochiale D. Stephani Goslariæ ſpectantem ſenatui reſtitutum iri. Reditus & proventus ex ambabus villis hucusque percepti compenſarentur, & Tabulæ, inſtrumenta, ac documenta, villam Hennenrodenſem concernentia & abalienata theſaurariis Goslarienſibus redderentur. Præterea moniales vicariam, tempore papiſmi ab ipſis conferri ſolitam, jam verò alendis paſtoribus aliisque piis operibus dicatam, ſenatui, renunciatione prævia, tradere tenerentur. Senatus è contra diſpenſationem ſalariorum, paſtoribus & æditiuis Francobergenſibus ſolvi ſolitorum, in ſe reciperet: Conventus verò lignum, frumentum, cereviſiam, aliaque ab antiquo ipſis erogari ſolita, impoſterum dare haud teneretur. Supellex cœnobii ſacra pretioſa & veſtes miſſales conventui eô pactô redderentur, ut, ſi Paſtor aut Capellanus iisdem ad ritus eccleſiæ celebrandos indiguerit, eadem ipſi commodarentur, hæcque curæ Diaconi dicti templi more hactenus obſervato committerentur.

Lites quoque Senatus cum Pancratio Becker cive Goslarienſi, & Johanne Buſſen Paſtore Hercenſi ob duas vicarias in templo Forenſi & Francobergenſi, quotannis XL marcas Goslarienſes ſolventes, qua-

O 3 rum-

(a) *Bünting. de Epiſc. Hildes. ed. Meibom. p. 612. Vit. Epiſc. Hildes. MS. in Burchardo.*

rumque jus patronatus vigore fundationis ad dictum Beckerum spectabat, hac ratione componebantur : Beckero ejusque hæredibus jus præfatum imperturbatum remaneret, is verò puerum XIV aut XV annorum, ingenii capacis, & fundamenta Grammatices edoctum, è stirpe Senatus & thesaurariorum prognatum, proponeret, senatus verò eidem prætatas XL marcas ad prosequendum studia in quinquennium exsolveret. Hôc elapso senatus eôdem temporis spatiô reditibus præmemoratis frueretur, eodemque alendis pastoribus suis impenderet. Post novum quinquennium Beckerus alium puerum proponeret, & sic alternis vicibus in perpetuum.

Reliqua cœnobia Novi-Operis & Grauhofianum concernentia hûc minimè spectant, ideoque eadem in medium proferre supervacaneum erit.

Et hæc sunt, quæ de cœnobio Francobergensi literis mandare consultum duxi : reliqua enim enumerare pretium non est, cùm parum notatu digne contineant. Sub finem ampla privilegia ordini B. Mariæ Magdalenæ per Germaniam à Gregorio IX Papa concessa subjungere lubet :

Venerabilibus Dominis in Christo dilectis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Præpositis, Archidiaconis, Prioribus, Decanis, & aliis ecclesiarum Prelatis, per Alemanniam constitutis, CONRADUS DEI gracia Hildenſemensis Episcopus oracionum & obsequii promtam in Domino devocionem. Quoniam sumus à Domino Papa defensores constituti Prepositi & sororum B. Mar. Magdal. in Alemannia, & ecclesiarum, bonorum, privilegiorum, & aliorum omnium, que possident racionabiliter & possidebunt, consultum nobis visum est, ut rescripta privilegiorum dictus prepositus vel sorores penes se habeant sub bulla nostra, ne quid periculum circa ipsa privilegia contin-

contingeret secum ducta jugiter & ducenda. Est autem hoc : GREGORIUS episcopus servus servorum DEI dilectis in Christo filiabus, priorisse B. Marie Magdalene in Alemannia, ejusdem sororibus penitentibus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse presidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eas a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Ea propter, dilecte in Christo filie, vestris justis postulacionibus clementer annuimus, & prefatum monasterium S. Marie Magdalene, in quo divino estis mancipate obsequio, sub B. Petri & nostra proteccione suscipimus, & presentis scripti privilegio communimus. Preterea quascunque possessiones, quecumque bona idem monasterium impresenciarum juste ac canonice possederit, aut in futurum concessione pontificum, largicione Regum vel principum, oblacione fidelium, seu aliis justis modis prestante domino poterit adipisci, firma vobis & his, que vobis successerint, illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinenciis suis, cum pratis, vineis, terris, nemoribus, usuagiis, & pascuis, in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis & semitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis. Sane laborum vestrorum, quos de possessionibus habetis ante concilium generale, aut etiam novalium, que propriis manibus aut sumtibus colitis, sive

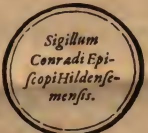
de or-

de ortis & virgultis & piſcacionibus veſtris, vel de nutrimentis animalium veſtrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere preſumat. Ad hec liceat vobis perſonas liberas abſolutas a ſeculo fugientes ad converſionem recipere, & eas absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus inſuper, ut nulli ſororum veſtrarum, poſt factam in monaſterio veſtro profeſſionem, fas ſit ſine prioriſſe ſue licencia de eodem loco diſcedere, diſcedentem vero absque omnium literarum veſtrarum caucione nullus audeat retinere. Inſuper auctoritate apoſtolica inhibemus, ne ullus epiſcopus vel alia quelibet perſona ad ſinodos vel conventus forenſes vos ire, vel judicio ſeculari vocare, vel . . . . . propria . . . . . . vel poſſeſſionibus veſtris ſubjacere compellat, nec ad domos veſtras cauſa ordines celebrandi venire preſumat, nec prioriſſe veſtre regularem electionem impediat, aut de inſtituenda aut removenda ea, que pro tempore fuerit, circa ſtatuta Ciſtercienſis ordinis ſe aliquatinus intromittat. Pro conſecracionibus quoque altarium vel eccleſiarum, vel quolibet eccleſiaſtico ſacramento, nullus à vobis ſub obtentu conſuetudinis aut alio modo quicquam audeat extorquere, ſed hec omnia vobis epiſcopus dioceſanus impendat. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis catholicum adire antiſtitem, graciam & communionem apoſtolice ſedis habentem, qui noſtra fretus auctoritate quod poſtulatur impendat. Quod ſi ſedes dioceſani epiſcopi forte vacaverit, interim omnia eccleſiaſtica ſacramenta a vicinis epiſcopis

ſcopis accipere libere & absque contradictione poſſitis, ſic tamen, ut ex hoc impoſterum propriis épiſcopis nullum prejudicium generetur. Quia verò interdum propriorum epiſcoporum copiam non habetis, ſi quem epiſcopum Romane ſedis, ut diximus, graciam & communionem habentem, & de quo plenam noticiam habeatis, per vos tranſire contigerit, ab eo benedictiones vaſorum & veſtium, conſecraciones altarium, ordines monialium, auctoritate apoſtolice ſedis recipere valeatis. Porro ſi epiſcopi vel alii eccleſiarum Rectores in monaſterium veſtrum, vel perſonas inibi conſtitutas, ſuſpenſionis, excommunicacionis, vel interdicti ſentenciam promulgaverit, ſive eciam in mercenarios veſtros pro eo quod decimas, ſicut dictum, eis non perſolvitis, ſive aliqua occaſione eorum, que ab apoſtolica benignitate vobis indulta ſunt, ſeu benefactores veſtros pro ea, quod aliqua vobis beneficia vel obſequia ex caritate preſtiterint, vel ad laborandum adjuverint in illis diebus, in quibus vos laboratis, & alii feriantur, eandem ſentenciam protulerint, ipſam tanquam contra ſedis apoſtolice indulta prolatam duximus irritandam, nec litere ille firmitatem habeant, quas tacito nomine Ciſtercienſis ordinis & contra tenorem apoſtolicorum privilegiórum conſtiterit impetrari. Preterea cum commune interdictum terre fuerit, liceat vobis nichilominus in veſtro monaſterio, excluſis communicatis & interdictis, divina officia celebrare. Paci quoque & tranquillitati veſtre paterna impoſterum ſollicitudine provi-

dere volentes auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, seu violenciam audeat exercere. Preterea omnes libertates & immunitates à predecessoribus nostris Romanis pontificibus ordini vestro concessas, nec non & libertates & exceptiones secularium exactionum a Regibus & principibus, vel aliis fidelibus, racionabiliter vobis indultas, auctoritate apostolica confirmamus, & presentis scripti privilegio communimus. Decernimus igitur, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexacionibus fatigare, sed ea omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernacione ac sustentacione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, secularisve persona, hanc nostre constitucionis paginam sciens, contra eam temere venire reputaverit, secundo tertiove commonita, nec reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate sciat, & a sanctissimo corpore & sanguine DEI & Domini redemtoris nostri JESU CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine districte subjaceat ulcioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri JESU CHRISTI, quatenus & hic fru-

fructum bone actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem premia pacis eterne inveniant. Liceat eciam Capellano veſtro in altari viatico officia celebrare, donec veſtra eccleſia conſecretur. Item obeunte prepoſito veſtro nullus vobis ſurrepatur|aſtucia, niſi quem vos canonice duxeritis eligendum. Electus verò a vobis a neminę niſi a Romano Pontifice confirmetur. Item ut eccleſias, que vobis fuerint canonice & pia & provida liberalitate collate, poſſitis recipere ac libere retinere, auctoritate vobis preſencium indulgemus. Item liceat vobis habere liberam ſepulturam quorumlibet, qui ſepulturam in veſtro monaſterio duxerint eligendam.

F I N I S.